

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Sosiaalinen vahvistaminen asumispalveluissa

Kohderyhmänä vaikeasti liikuntavammaiset nuoret

Jani Takkunen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

11 / 2016

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Jani Sebastian Takkunen	Sivumäärä 75 ja 5 liitesivua
Työn nimi Sosiaalinen vahvistaminen asumispalveluissa, kohderyhmänä liikuntavammaiset nuoret	
Ohjaava(t) opettaja(t) Reijo Viitanen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiö (VAMLAS), Linnea Haataja ja Laura Tolkinen	
Tiivistelmä <p>Tässä kehittämistyössä kartoitetaan ja tehdään näkyväksi Lauttasaaren opiskelija asunnoilla toteutettavaa sosiaalista vahvistamista. Erillisessä kehittämisspäivässä tuotetaan lopuksi asumispalvelutoimintaan soveltuvia sosiaalisen vahvistamisen käytäntöjä. Kehittämistyön kautta käytäntöjen ympärille tuodaan myös monipuolisesti tietoperustaa alan kirjallisuudesta.</p> <p>Vammaisten ihmisten yhdenvertaisuus on tärkeä ja ajankohtainen aihe. Vaikeasti liikuntavammaisella nuorella voi olla yksilöllisiä erityisen tuen tarpeita joita on tärkeää huomioida riittäviä palveluita mietittäessä. Vahvasti kilpailutetussa asumispalvelutuotannossa erityisen tuen tarve saattaa jäädä huomiotta. Riittävällä ja oikea-aikaisella tuella voidaan asumispalveluiden yhteydessä tukea nuorta monin tavoin itsenäistymään ja voimaantumaa.</p> <p>Lauttasaaren opiskelija asunnoilla asumispalveluohjaajat työskentelevät vaikeasti liikuntavammaisten nuorten arjessa vierellä kulkijoina. He omaavat arvokasta osaamista ja tietoa liittyen erilaisiin vammoihin ja moninaisiin arjen haasteisiin. Nuorten arjessa vieraillaan elämän eri vaiheissa ja mahdollisuus tuen tarpeiden havaitsemiseen ja tuen tarjoamiseen arjessa mahdollistuu. Keskeisessä osassa ohjaustyötä on vuorovaikutus. Luottamuksellisen suhteen rakentuessa voidaan dialogin kautta monipuolisesti kannustaa, tukea ja motivoida nuorta. Sosiaalinen vahvistaminen asumispalveluissa tähtää asukkaan toimijuuden tukemiseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen.</p> <p>Tämän kehittämistyön yhteydessä on aiheellista erikseen painokkaasti korostaa, että tämä kehittämistyö keskittyy erityisesti tuesta ja ohjauksesta hyötyvien nuorten ja nuorten aikuisten sosiaaliseen vahvistamiseen. Tukea saatetaan tällöin tarvita monin eri tavoin arjen hallinnan ja vamman tuottamien erilaisten haasteiden keskellä. Sen sijaan itsenäisten ja elämässään pärjäävien vaikeavammaisten tilanteeseen ei tässä kehittämistyössä oteta millään tavalla kantaa. Päinvastoin haluan erityisesti korostaa ja antaa tunnustusta myös kaikille hienoille ihmisille jotka nykypäivän yhteiskunnassa vammastaan huolimatta elävät täyttä elämää. Vamma ei ole este. Se saattaa olla hidaste. Toisinaan ei edes sitä.</p>	
Asiasanat Sosiaalinen vahvistaminen, nuorisotyö, liikuntavamma, asumispalvelu, yhdenvertaisuus, aktiivinen kansalaisuus.	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Jani Sebastian Takkunen	Number of Pages 81
Title Social empowerment in housing services, empowering youth with physical disabilities	
Supervisor(s) Reijo Viitanen	
Subscriber and/or Mentor Foundation for children and youth with disabilities, VAMLAS. Linnea Haataja and Laura Tolkkinen	
<p>Abstract</p> <p>In this thesis we focus on social empowerment which is provided in Lauttasaari student apartments. The goal of this development is to produce practices of social empowerment for housing services. During the development, diverse knowledge base of literature is also brought around the practices.</p> <p>The equality of people with disabilities is an important and timely topic in modern societies. Physically disabled young person may have unique needs for special support. This is important to take into account when considering adequate services. In housing services, the competition in providing the services is hard and special support needs may easily go unnoticed. Right timing and adequate support in housing services can help young people in many ways to gain independence and empowerment.</p> <p>In Lauttasaari student apartments, the housing service counselors are working with physically disabled young people in their daily lives providing support. They possess valuable knowledge and know-how related to a variety of disabilities and the diverse challenges which can occur on the way to independency. Housing service counselors visit young people in their daily lives in different stages and providing assistance is made possible. The main focus of counseling work is interaction. A trusting relationship is built on dialogue with young people. Through that versatile encouragement, support and motivation is provided. Social empowerment in housing services aims to support the agency and active citizenship of young people.</p> <p>It is appropriate to strongly emphasize that this thesis will focus only on social empowerment of those physically disabled young people who benefit from this kind of support and guidance. Support may be required in such cases in many different ways in the midst of everyday life. Instead, this thesis will not focus on the needs of those young people with disabilities who don't need any support. On the contrary, I want to emphasize and give credit also to all those fine people who in today's society, despite disability live a life they desire. The purpose of this thesis is to make it a little bit more possible for everyone.</p>	
Keywords Social empowerment, youth work, physical disabilities, housing services, equality, active citizenship.	

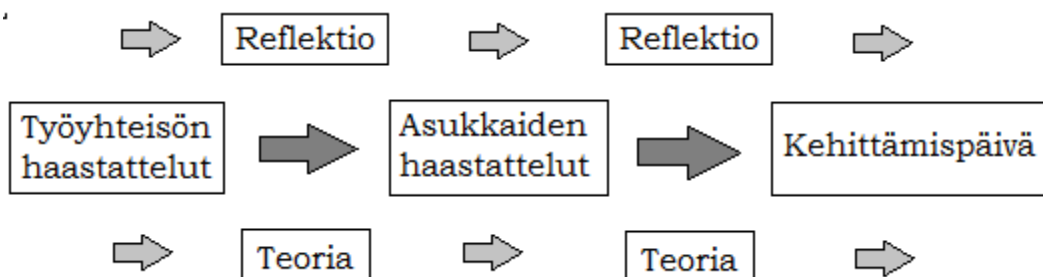
SISÄLLYS

1. JOHDANTO	5
2. VAMMAISTEN LASTEN JA NUORTEN TUKISÄÄTIÖ	6
2.1 Lauttasaaren opiskelija asunnot	7
2.2 Arvot, strategia ja kehittäminen	9
2.3 Kehittämistehtävän tarkoitus ja tavoitteet	10
3. ALKUKARTOITUS	11
3.1 Työyhteisön teemahaastattelut	12
3.2 Asukkaiden teemahaastattelut	20
3.3 Koettuja tuen tarpeita	21
3.4 Dialogisuus ja vuorovaikutus	27
3.5 Yhteisöllisyys ja yhdenvertaisuus yhteiskunnassa	28
3.6 Yhteenvetoa	30
4. TUTKIMUKSELLINEN KEHITTÄMINEN	32
4.1 Metodologia	35
4.2 Tietoperusta	37
4.3 Yhteiskehittäminen, havainnot ja reflektio	38
5. ASUMISPALVELUOHJAAJIEN KEHITTÄMISPÄIVÄ	42
5.1 Sosiaalinen vahvistaminen asumispalveluissa	46
5.2 Nuoren itsetunto ja identiteetti	47
5.3 Kohtaaminen, dialogi ja voimaantuminen	50
5.4 Kuntouttava arjen tuki ja ohjaus	54
5.5 Kohti omaa toimijuutta ja aktiivista kansalaisuutta	60
6. ARVIOINTI JA JOHTOPÄÄTÖKSET	62
6.1 Lopuksi	69
LÄHTEET	70
LIITTEET	76

1. JOHDANTO

Tämän kehittämistyön tarkoituksena on tehdä näkyväksi Lauttasaaren opiskelija-asunnoilla toteutettavaa sosiaalista vahvistamista ja tuottaa yhteisiä käytäntöjä ohjauksen pohjalle. Kehittämistyön toteutuspaikkana toimii asumispalveluyksikkö jonka kohderyhmänä ovat vaikeasti liikuntavammaiset nuoret ja nuoret aikuiset. Kehittämistoteena käytetään tutkimuksellista kehittämistä. Aineistoa tuotetaan haastattelujen ja kentällä tapahtuvan yhteiskehittelyn kautta. Sosiaalisen vahvistamisen käytännöt on tuotettu kehittämistyön loppuvaiheessa asumispalveluohjaajien yhteisessä kehittämispäivässä. Käytäntöjen ympärille tuodaan myös monipuolisesti teoriaa erilaisesta kirjallisuudesta. Kehittämistyön tuotoksena syntyneiden sosiaalisen vahvistamisen käytäntöjen näkyväksi tekeminen mahdollistaa osaltaan asumispalveluiden tulevaisuuden osaamisen kehittämistä.

Kehittämisprosessi eteni kolmen vaiheen kautta. Ensimmäisessä vaiheessa tehtiin alkukartoitusta perustyöstä ja sen osa alueista haastattelemalla työyhteisöä. Alkukartoitusta jatkettiin edelleen haastattelemalla asumispalvelun asukkaita ja näin saatiin tietoa heidän tuen ja ohjauksen tarpeista. Koko kehittämistyön ajan hankittiin teoriaa esille tulleen aineiston ympärille. Aiheita myös refleктоitiin yhdessä aktiivisesti työyhteisön kanssa kehittämistyön aikana, ja syntyneen materiaalin pohjalta työstettiin asumispalveluissa esiintyvät tuen ja ohjauksen osa alueet ja toteutustavat. Kolmannessa vaiheessa, asumispalveluohjaajien kehittämispäivässä tarkasteltiin tuen ja ohjauksen osa alueita ja toteutustapoja käytännönläheisesti asukas case esimerkkien avulla. Lopuksi tuotettiin kehittämispäivän työskentelyn ja empiirisen aineiston pohjalta yhteiset sosiaalisen vahvistamisen käytännöt.

Kuva 1. Kehittämisen prosessi. Kuvio a.

Nykypäivän vahvasti kilpailutetussa asumispalvelutuotannon toimintaympäristössä joudutaan tuottamaan palveluita yhä vähenevillä resursseilla. Tällöin pyritään ensisijaisesti tuottamaan kilpailutuksen reunaehdot täyttävää palvelua jossa laatutekijät jäävät helposti huomioimatta. Asiakkaan tuen ja ohjauksen tarpeet eivät tule useinkaan esille palveluita hankittaessa. (Martelius 2015; Lillrank 2003, 193) Niitä tarvitsevien kohdalla tämä voi johtaa helposti elämänlaadun heikentymiseen ja syrjäytymiseen. Riittävä ja oikea-aikainen tuki tarvittaessa ennaltaehkäisee tällaista kehitystä. Laadukkaan asumispalvelun ja siihen vaadittavan osaamisen määrittäminen vaikeasti liikuntavammallisille on haastavaa tuen tarpeiden vaihdellessa paljon asukkaasta riippuen. Vähäiset resurssit ja riittävän osaamisen varmistaminen luovat sosiaali- ja terveysaloilla haasteita. Maarit Lassander ym. (2013, s. 690) Korostavatkin, että tarvitaan erilaisia ja tehokkaampia keinoja jotta voimaantumiseen on tilaisuus myös vaikeissa olosuhteissa.

2. VAMMAISTEN LASTEN JA NUORTEN TUKISÄÄTIÖ

Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiö (VAMLAS) oli alkuperäiseltä nimeltään raajarikkoisten auttamisyhdistys. Sen perusti naisaktivisti Vera Hjält vuonna 1889. Tuohon aikaan tietoisuus liikuntavammoista oli vähäistä ja liikuntavammaisten asema Suomessa oli yleisesti erittäin huono. Vammaisia ei tunnustettu osaaviksi ja kykeneviksi Suomalaisessa yhteiskunnassa eikä heillä ollut mahdollisuutta harjaannuttaa taitojaan ja tietojaan. Raajarikkoisten auttamisyhdistys perusti ensimmäisen vammaisille suunnatun työkoulun Helsingin vironkadulle 1890. Siellä vammaisilla lapsilla ja nuorilla oli mahdollisuudet kehittää tiedollisia ja taidollisia puoliaan. (Vuolle-Selki 2010, 19-21)

Viime vuosina säätiön toiminta on keskittynyt yhä enemmän vaikuttamistyöhön ja edunvalvontaan sekä lasten ja nuorten kuntoutuspalvelujen tutkimus- ja kehittämistyöhön. VAMLAS: in projekteissa kehitetään uusia toimintamalleja sosiaali- ja terveysalalle, perheiden tukemiseen ja työllistymisen edistämiseen. VAMLAS järjestää myös erilaisia koulutuksia, seminaareja ja tapahtumia. VAMLAS: in erikoisalaa on mm. työn muotoilu, työn ja tekijän arviointi ja yhteensovittaminen, vammaisen lapsen perheiden palvelut, vammaisen nuoren työllistyminen ja itsenäinen asuminen. Lisäksi säätiö tuottaa asumispalveluja vaikeasti liikuntavammallisille opiskelijoille. Nykyään

Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiön ylläpitämä asumispalveluyksikkö toimii Helsingin Lauttasaaressa.

2.1 Lauttasaaren opiskelija-asunnot

VAMLAS: in asumispalveluyksikkö muutti Helsingin Lauttasaareen HOAS: in (Helsingin opiskelija asunnot) kiinteistöön Vuonna 2008. Kiinteistön kahdessa alimmassa kerroksessa on esteettömästi ja liikuntarajoitteisen ihmisen näkökulmasta tarpeellisilla asunnonmuutos-töillä varusteltuja asuntoja. Lauttasaaren opiskelija-asunnoissa asukas asuu omassa vuokra-asunnossaan, johon hän saa tarvitsevansa avustuksen palveluntuottajalta. VAMLAS toimii myös HOAS: in välivuokraajana asumispalvelun piirissä olevissa asunnoissa.

VAMLAS: in tuottama asumispalvelu on vammaispalvelulain mukaista palveluasumista, josta asukkaat maksavat itse vuokraa. Lisäksi asumispalvelujen yhteydessä tuotetaan lyhytaikaista hoitoa omaishoidon vapaiden ajalle tai muuten Helsingin kaupungille eri tarpeisiin. Palvelu on hankittu kilpailuttamisen perusteella ja julkista hankintalakia soveltaen. Laskutus perustuu maksuluokkiin, jotka määrittellään asukkaiden tarvitsevan yksilöllisen tuen tarpeen mukaisesti. VAMLAS ei maksa veroa palveluiden tuotoista. Verottomuus perustuu siihen, ettei vastaavaa palvelua vaikeavammaisille opiskelijoille ole muualla Suomessa tarjolla. Verottomuuskaiteeri tarkistetaan vuosittain.

Sosiaalitoimen kanssa laadittavan palvelusuunnitelman perusteella sovitaan, hankitaanko palveluasumista. Palveluasumiseen liittyvästä palvelusta sovitaan asiakkaan, sosiaalityöntekijän ja palveluntuottajan kesken. Tämä sopimus määrittelee, paljonko palvelusta maksetaan ja mikä sen laatu ja muoto ovat. Palvelusopimuksessa määritellään erikseen, mitkä toimet kuuluvat asumispalvelujen perustehtävään. Tällä hetkellä palvelusopimukseen on määriteltynä seuraavat palvelunosat:

- *Hoidolliset toimenpiteet* (lääkitys, haavanhoito, insuliinin anto)
- *Avustaminen* (siirrot ja apu päivittäisissä toiminnoissa kuten pukeminen, hygienia, ruoka- ja vaatehuolto yms.) ja arjen toimintoihin oppiminen
- *Ohjaus ja tuki osallisuuteen* (opiskeluun, harrastuksiin ja työhön liittyen)

Resursointi asumispalveluissa on reilusti mitoitettu. Tämä tähtää toiminnan asukkaiden itsenäisyyttä tukeviin tavoitteisiin. Palvelukuvauksessa on osoitettu työntekijöiden hyvän ammatillisen pätevyyden ja resurssien riittävän mitoituksen mahdollistavan toiminnan kehittämistä ja asumispalveluohjaajien tehtäväkuvien laajentamista.

HOAS määrittää asumisoikeuden kiinteistössä opiskelijastatuksen perusteella. Samaa kriteeriä käytetään asumisoikeuden perustana myös asumispalvelun piirissä olevilla asukkailla. Tämä toimii osaltaan yhdenvertaistavana elementtinä tuolissa istuville nuorille. Opiskelija status tai opiskelun aloittamisen intentio toimii myös kannustavana tekijänä ajatellen itsenäistä asumista ja elämän hallintaa. Lauttasaaren opiskelija-asunnossa asuva opiskelija tilaa avustuksen hälytysrannekkeella tapahtuvalla kutsulla, jonka vastaanottaa erillisen hälytysjärjestelmän kautta asumispalveluohjaaja. Asumispalveluohjaaja toimii liikuntavammaisten opiskelijoiden arjessa avustaen heitä päivittäisissä toimissa. Tarvittaessa asumispalveluohjaaja myös tukee nuorta hänen yksilöllisten tarpeiden mukaan.

Asumispalveluiden toiminnan tavoite on tukea nuorten opiskelijoiden mahdollisimman itsenäistä elämää. Tämä työ alkaa havainnoinnilla ja tarpeiden kartoituksella muuttovaiheessa. Asukkaiden tuen tarpeet vaihtelevat keskenään täysin itsenäisestä nuoresta tukea ja ohjausta tarvitseviin nuoriin. Asumisen aikana nuoren itsenäisyyttä voidaan tukea tarvittaessa monin eri keinoin. Palveluntarvetta kartoitetaan siihen erikseen suunnitellulla arviointimenetelmällä, ja palvelun pohjaksi laaditaan asukkaan kanssa yhteistyössä erillinen asumispalvelusuunnitelma. Suunnitelmaan kartoitetaan ja sovitaan asukkaan kanssa yksityiskohdat hänen tarvitsemastaan palvelusta.

Asumispalvelut on suunnattu opiskelijoille tai opiskeluitaan aloittaville henkilöille, joilla on toimintakykyä rajoittava liikunnallinen vamma. Yleisimmät diagnoosit ovat CP-vamma (celebral palsy) ja erilaiset etenevät lihas sairaudet. Varsinaisia ikärajoitteita asumiselle ei ole. Pääosin asukkaat koostuvat kuitenkin ensimmäiseen asuntoonsa kotoa muuttaneista nuorista ja nuorista aikuisista. Ikärakenne muotoutuu pitkälti opiskelijastatuksen myötä. Nuorimmat asukkaat ovat olleet 16 vuotiaita. Tämän johdosta voidaan ajatella asumispalveluissa tuotettavan palveluita vaikeasti liikuntavammaisille nuorille ja nuorille aikuisille.

2.2 Arvot, strategia ja kehittäminen

Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiön kantavaksi arvoksi on asetettu hiljattain tehdyn arvo- ja strategia työskentelyn pohjalta yhdenvertaisuus. Tämä tarkoittaa vammaisten lasten ja nuorten tasa-arvoista ja yhdenmukaista osallistumista yhteiskuntaan ja sen eri toimintoihin. Käytännössä säätiö tekee monimuotoista vaikuttamistyötä eri yhteistyötahojen kanssa hankkeiden ja lausuntojen muodossa. Yhdenvertaisuuden arvoperusta näkyy vahvasti myös asumispalveluiden toiminnassa. Asumispalveluiden keskeisimmäksi tavoitteeksi on asetettu vammaisten opiskelijoiden itsenäisyyden tukeminen. Asumispalveluiden toiminnot tähtäävät kaikki tähän samaan tavoitteeseen joka on turvata vammaisen opiskelijan mahdollisimman itsenäinen elämä. Vammaisella nuorella tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet opiskeluun ja nuoren näköiseen elämään vammattomaan nuoreen verrattuna. Tämä edellyttää liikuntavammaisen kohdalla riittäviä yksilöllisiä palveluita.

Vuonna 2012 asumispalveluita koskevan kehittämistyön yhteydessä tehdyssä työaikaselvityksessä tarkasteltiin mahdollisia tulevia kehittämisalueita suhteessa käytössä olevaan työaikaan ja resurssiin. Kehittämistyössä asumispalvelun työtehtäviä jaennettiin seuraavilla tavoilla: Perushoito, ohjaus ja neuvonta, itsenäistymisen tukeminen tai harrastuksiin ohjaaminen, oman osaamisen kehittäminen ja keskinäisen tiedonkulun ja vuorovaikutuksen parantaminen. Työajasta välillistä työtä (ei asukkaiden kanssa tehtävää työtä) oli 33% kokonaistyöajasta. Tämä johtuu suurelta osin välittömän työn keskittymisestä ns. ”ruuhkahuippuihin”. Asumispalvelussa keskeistä on opiskelun mahdollistaminen. Tämä tarkoittaa riittävää resursointia mm. aamulla nuorten kouluun lähtiessä ja iltapäivällä koulusta palattaessa.

Vuonna 2012 tehdyssä kehittämistyössä mietittiin miten käyttämätöntä työaika voisi hyödyntää edistämään asumispalvelun tavoitteita. Optimaalisia kehittämisalueita todettiin tällöin olevan palvelun laadun ja ohjaajien työn kehittämisen puolella. Erityisesti palvelun monipuolistamisen katsottiin olevan hyödyllistä. Palveluihin katsottiin tarvittavan lisää ohjauksellista ja neuvonnallista osaamista. Lisäksi kuntouttavan työotteen lisääntymisen palveluissa katsottiin edistävän asukkaiden toimintakykyä ja itsenäisyyttä. Asumispalveluiden kehittämistavoitteiksi on asetettu asumispalvelutoiminnan kehittäminen ja konseptointi. Yksikön asiantuntijuutta ja kokemusasiantunti-

juutta on tarkoitus jakaa tulevaisuudessa myös mahdollisesti yksikön ulkopuolelle esim. koulutuksien muodossa.

2.3 Kehittämishankkeen tarkoitus ja tavoitteet

Kehittämistyön tarkoituksena on kartoittaa ja tehdä selvitystä niistä sosiaalisen vahvistamisen käytännöistä, joita vaikeasti liikuntavammaisille nuorille suunnatuissa asumispalveluissa voidaan käytettävissä olevilla resursseilla järkevästi ja kestävästi toteuttaa. Sosiaalinen vahvistaminen on nykypäivänä erityisesti nuorten kanssa käytettävä termi, jota käytetään syrjäytymisen ehkäisyyn sijasta. Sosiaalinen vahvistaminen on kokonaisvaltaista tukemista, jonka tavoitteena on hyvinvoinnin lisääminen ja edistäminen. (Lundbom & Herranen 2011, 6) Sosiaalisen vahvistamisen käytäntöjä on tarkoitus myös tehdä näkyviksi ja ohjaajien osaamista yksikössä on tarkoitus kehittää. Säätiön suunnitelmissa onkin Lauttasaaren opiskelija asuntojen osaamisen kehittäminen ja tuotteistaminen sekä sen vieminen koulutuksien muodossa yksikön ulkopuolelle.

Kehittämistyön aikana on tarkoituksena myös tuottaa taustateoriaa asumispalvelussa asuvien nuorten sosiaalisen vahvistamisen pohjalle. Sosiaalista vahvistamista on toteutettu asumispalveluyksikössä eri työntekijöiden osaamisen pohjalta monin eri tavoin. Kuitenkin varsinaisia yhteisiä käytäntöjä ja teoreettisia viitekehyksiä tälle työlle ei ole. Haastavaksi sosiaalisen vahvistamisen tarpeiden tunnistamisen tekee se, että nuorten tuen tarpeet vaihtelevat suuresti. Lisäksi täytyy osata lukea tilanteita, milloin on oikea hetki tuelle ja ohjaukselle, ja kenen asukkaiden kanssa sitä ylipäänsä tarvitaan. Tämä edellyttää tietoista ja motivoitunutta otetta työhön ja henkilökohtaiseen ammatilliseen kasvuun. Tässä kehittämistyössä tuodaan käytännön ja teorian kautta raameja sosiaalisen vahvistamisen käytännöille ja annetaan kehityksen suuntaviivoja tulevaa osaamista ja oppimista varten.

Kohderyhmänä Lauttasaaren opiskelija asunnoilla on pääosin nuoria ja nuoria aikuisia. Tästä syystä perinteisesti nuorisotyön teoriaa ja näkökulmia huomioidaan myös kehittämistyössä. Erillisessä kehittämispäivässä kartoitetaan ja kehitetään henkilökunnan kanssa asumispalveluohjaajan osaamista nuorten kanssa tehtävän sosiaalisen vahvistamisen osa alueilla. Erityisesti nostetaan esille työyhteisössä jo olemassa olevia ja kehittämistyön aikana löytyviä käytäntöjä ja hiljaista tietoa, sekä tuodaan

niiden yhteyteen tietoperustaa. Lopullisena kehittämistyön tuotoksena tuotetaan asumispalvelun sosiaalisen vahvistamisen käytännöt. Näiden sosiaalisen vahvistamisen käytäntöjen pohjalta voidaan tarvittaessa lähteä suunnittelemaan myös tulevaa koulutustoimintaa.

Palvelutuotannon kilpailun kiristyessä ja hinnan ollessa tärkeimpänä kilpailuskriteerinä, tulevaisuuden asumispalvelussa voidaan olettaa korostuvan yhä enemmän se tuellinen lisäarvo, jota asukkaille voidaan palveluilla tuottaa. Nykyinen suuntaus siirtyä yhä laaja-alaisemmin kohti henkilökohtaisen avustaja järjestelmän käyttöönottoa ei erityisesti itsenäistyvien nuorten näkökulmasta ole kaikille sopiva ratkaisu. Oman haasteensa luo kuitenkin henkilökunnan motivointi kohti dialogisempaa ja vuorovaikutukseen perustuvaa kulttuuria sekä sosiaalisen vahvistamisen tuominen perustyöhön fyysisen avustamisen rinnalle. Erityistä tukea tarvitsevien asukkaiden tarpeisiin vastaaminen pienillä resursseilla on haastava tehtävä matalan koulutustason amma-teissa. Tulevaisuudessa tarvitaan siis käytäntöjä ja osaamista, joilla sosiaalista vahvistamista voidaan kestäväällä tavalla toteuttaa.

3. ALKUKARTOITUS

Tutkimuksellisen kehittämistoiminnan asemoinnin kannalta oli ensin tärkeää pyrkiä ymmärtämään työntekijöiden tapoja hahmottaa työtä, sen tavoitteita ja sitä ohjaavia periaatteita. (Toikko & Rantanen 2009, 54) Kehittämistyön ensimmäisessä vaiheessa lähdettiin ensin hahmottamaan työyhteisön käsitystä asumispalvelutyöstä ja sen todellisuudesta. Minkälainen on asumispalveluohjaajien käsitys asumispalveluissa annettavasta tuesta ja ohjauksesta? Tässä vaiheessa kehittämistyötä ei vielä puhuttu suoranaisesti sosiaalisesta vahvistamisesta. Sosiaalinen vahvistaminen ei käsitteenä ollut kaikille tuttu, joten se olisi ollut näin ollen helposti harhaan johtava.

Työyhteisön todellisuutta ja perustyön käsitystä lähdettiin kartoittamaan asumispalveluohjaajille tehdyillä yksilöllisillä teema haastatteluilla. Haastatteluista nousi esille jo alkukartoitusvaiheessa monia tuen ja ohjauksen osa alueita, joita voidaan pitää sosiaalisen vahvistamisena. Näitä aiheita poimittiin tietoisesti yhteisen kehittämisen pohjalle. Koska yhteistä määrittelyä näille käytänteille ei vielä ole olemassa, voidaan puhua nk. hiljaisesta tiedosta. (Toikko ym. 2009 40) Hiljaisen tiedon näkyväksi tekeminen on samalla yksi tämän kehittämistyön keskeisiä tavoitteita.

Seuraavaksi tarkastellaan ohjaajien omia käsityksiä koskien perustyötä.

3.1 Työyhteisön teemahaastattelut

Haastatteluissa työyhteisön kanssa kartoitettiin työyhteisön käsitystä perustyöstä, sen edellyttämästä ydinosaamisesta ja työn laatutekijöistä. Haastattelumateriaali litteroitiin suurpiirteisesti ja esiin nousseesta materiaalista koostettiin yhteenvetoja teemojen perusteella. En tässä kehittämistyössä pura työyhteisön haastatteluja kokonaisuudessaan ja yksityiskohtaisesti sen ollessa toisarvoista. Tarkempaan litterointiin ei ole tarvetta silloin, jos se ei tutkittavan ongelman kannalta ole tarpeellista (Hirsjärvi & Hurma 2001, 140). Aineistosta haettiin kokonaiskuvaa niistä tuen ja ohjaamisen alueista, joita työssä toteutetaan sekä siitä, miten ne elävät käytännössä työn rakenteissa. Työyhteisön näkemys tulee vahvasti esiin myöhemmin myös kehittämispäivän aikana koostetuista materiaaleista. Käsittelen alkukartoituksen haastatteluja siltä osin kuin ne ovat merkityksellisiä tuomaan lähtökohtia ja sisältöä kehittämistyöhön. Esiin nousevan aineiston samankaltaisuus kehittämistyön eri vaiheissa lisää myös samalla kehittämistyön luotettavuutta.

Kokemukset perustyöstä vaihtelivat työntekijästä riippuen heidän oman osaamisensa ja henkilökohtaisten ammatillisten painotuksiensa mukaisesti. Koostin haastatteluiden pohjalta koosteen esiin nousseista perustyön osa-alueista. Olen lihavoanut perustyön osa-alueista ne kohdat jotka työyhteisön alkukartoituksessa viittaavat tuen ja ohjauksen kaltaiseen toimintaan. Karkeasti arvioiden noin puolet esiin nousseista perustyön sisällöistä liittyivät jollain tavalla samalla myös nuorten sosiaaliseen vahvistamiseen.

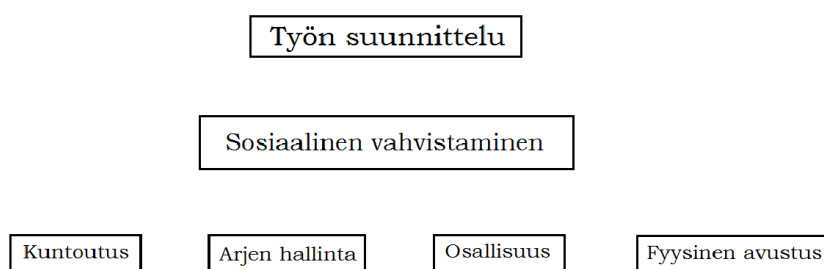
- **saada nuoret pärjäämään itsenäisesti.** Tulevaisuudessa jossain muualla
- *Fyysinen avustaminen. Vessat, ruoka, suihkut*
- **Elämänhallinta → miten tuetaan? koittaa udella sen hetkistä tilaa. Ei pakosti tule automaattisesti, jos vaikka joku painaa.**
- **Huomioidaan positiivisia asioita.**
- *hoidolliset taidot*
- *kuntouttava työote*
- **ohjaus**
- *päivittäiset avustamiset päivittäisessä elämässä kotona asukkaiden tarpeiden mukaan*
- **läsnäolo**
- *tuki opiskeluissa*
- **tuki sosiaalisissa verkostoissa**

- **tuki harrastuksissa**
- **Teini iän huomioiminen**
- **Läsnä kasvussa**
- **Vierellä oleminen**
- päivittäiset toimet
- asiointi
- ergonomia osaaminen
- ravintoasiat
- kotityöt
- *jos työtehtävä laajenee se ei tunnu vähentävän työmäärää*
- *mikä kaikki on tarpeellista ja onko se oikeaa työtä...kun on aikaa niin toki mutta jos onkin kiire niin miettiä mikä on tarpeellisin työ*
- *luodaanko itsellemme koko ajan lisää hommia? entä jos on lopulta asukkaiden kustannuksella*
- **ohjaaminen millä tahansa elämän osa-alueella**
- yhteisen tilan kunnossa pitäminen
- **epäkohtiin tarttuminen**
- työelämän säännöt
- resurssien määrittely ja sijaisten hankinta
- atk osaaminen
- apuväline osaaminen

Asumispalveluiden perustyön rungon muodostavat moninaiset tehtävät päivittäisissä toimissa. Tällaisia ovat mm. erilainen fyysinen avustaminen, kodinhoito ja asiointi. Avun tulee olla saatavilla jokaisena vuorokauden aikana riittävän nopeasti, jotta nuoren opiskelijan toimiva arki mahdollistuu. Aamuisin on päästävä kouluun ja päivittäisten toimien on rullattava, jotta elämänhallinta ja jaksaminen säilyvät. Haastatteluissa ilmeni ajatuksia jotka liittyvät siihen, miten tuen ja ohjaamisen sisällöt esiintyvät perustyössä. Harmaalla korostetut vastaukset viittaavat tuen ja ohjauksen tarpeen lisääntymisen luomiin uhkakuviin. Onkin aiheellista myös pohtia, vaarantaako lisääntyvä tuen ja ohjauksen tarve arjen sujuvuuden ja asumispalvelun työntekijä resurssien riittävyyden. Tämä näkökulma rajaa ja määrittää myös osaltaan mahdollisuuksia asumispalveluissa toteutettavalle tuelle ja ohjaamiselle. Esimerkiksi erillisten ohjauskäyntien ja ohjatun toiminnan kuten ryhmien järjestämisen määrä rajoittuu viikkotasolla. Sosiaalisen vahvistamisen täytyy näin ollen siis osittain toteutua myös päivittäisen avustamisen yhteydessä.

Perustyön eri osa-alueista koostui neljä pääteemaa. Kuntoutus, arjen hallinta, osallisuus sekä fyysinen avustaminen. Osallisuus on valittu sanaksi kuvaamaan laajasti kaikkea nuoren sosiaalista ja yhteisöllistä liittymistä ympäristöönsä. Nuoren identiteettiä ja toimijuutta tuetaan erilaisissa kohtaamisissa käytännön työn kautta. Sosiaalisen vahvistamisen koin liittyvän kaikkiin perustyön osa-alueisiin sen välittyessä nuoren kanssa käydyssä vuorovaikutuksessa käytännön työn kautta. Itsenäistymässä

oleva nuori tai nuori aikuinen tarvitsee sosiaalista vahvistamista elämänsä eri osa-alueilla. Resurssien määrittäminen, työelämän säännöt ja ATK taitojen käyttö liittyvät työn suunnitteluun joka on välttämätöntä, että sosiaalista vahvistamista voidaan kestävästi ja tavoitteellisesti toteuttaa. Riittävä resursointi varmistaa säännöllisen tuen arjessa. Riittävä tiedonkulku ja kirjaamiskäytännöt mahdollistavat koko työyhteisön suunnitelmallisen osallistumisen. Seuraavassa kuvattuna haastatteluiden pohjalta työn rakenteelliset pää osa-alueet.

Kuva 2. Perustyön osa alueet

Nämä perustyön osa alueet määrittävät asumispalvelutyössä tarvittavan ydinosaamisen. Perustyön osa alueita voidaan jatkossa hyödyntää myös osaamisen arvioinnissa. Osa alueiden kautta voidaan lähteä hahmottamaan ohjaajan henkilökohtaisen osaamisen painottumista. Ideaalina lähtökohtana voidaan pitää tilannetta, jolloin asumispalveluohjaaja omaa perustason osaamista jokaisella osa alueella. Oma erikoisosaaminen voi painottua lisäksi erityisesti jollekin osa alueelle.

Seuraavaksi olen koostanut haastattelujen pohjalta asumispalveluohjaajien näkemyksiä työssä tarvittavasta osaamisesta.

- **vuorovaikutusosaaminen**
- perushoidon osaaminen
- vammaistyön osaaminen
- perusteet päihdetyöstä ja mielenterveystyöstä
- oma kiinnostus ja motivaatio työhön
- uuden oppiminen
- omia työtapoja pitää pystyä muuttamaan asukkaan tarpeen mukaan.
- **havainnointia**
- terveydenhuollolliset valmiudet. jos ei itse osaa hakee neuvoa tai ohjaa eteenpäin
- osata kartoittaa terveydentilaa
- ergonomia, omasta kunnosta huolehtiminen. työ on fyysistä
- **empatiakyky**
- ei voi lähteä kaikkeen mukaan tunnetasolla

- tietynlainen jämäkkyys
- **keskustelutaitoja**
tilannetajua. esim. aamulla ei halua 30 min puhua mitään. kunnioitat sitä
- hankalakin asia (puheeksi ottaminen) huomioi onko hyvä hetki puhua
- kaikkien pitää saada tieto asukkaan omasta tarpeesta.
- vertaistuki
- Joku perillä asioista, Yhteyshenkilö...

Vastauksista ilmenee työn moninaisuus. Laadukas asumispalveluohjaus vaikuttaisi edellyttävän monipuolista osaamista monella eri osa alueella. Monipuolinen osaaminen ja käytännön työssä tapahtuvat moninaiset työtehtävät asettavat tuen ja ohjauksen erityiseen asemaan suhteessa muuhun perustyöhön. Johtopäätöksenä on, että sosiaalinen vahvistaminen tapahtuu suurimmaksi osaksi työn ohessa arjen kohtaamisissa. Olen tummentanut osaamisen osiosta erityisesti ne osaamisen alueet jotka viittaavat sosiaalisen vahvistamisen osaamiseen. Osaamisen osalta ei haastatteluisa tuotu selkeästi esille mitä osaamista tuki ja ohjaus edellyttävät. Kuitenkin perustyötä koskevissa näkemyksissä tuki ja ohjaus esiintyivät monin eri tavoin. Tämä saattaisi viitata siihen, että tukea ja ohjausta ei koeta työssä varsinaisena ammatillisena osaamisena, vaan se on jotain mitä annetaan ikään kuin perustyön lisäksi. Edelleen se korostaa työn näkyväksi tekemisen tärkeyttä.

Osaamisen määrittäminen on tärkeä tulokulma palveluita tuottaessa. Organisaation osaamisen strategisessa suunnittelussa pyritään määrittämään mitkä osaamisen alueet ovat organisaation näkökulmasta ydinosaamista. Tässä tapauksessa palvelun kannalta on olennaista toisaalta asukkaiden tarpeet ja toisaalta myös mitä palveluita ostaja määrittää tarpeellisiksi. Teemu Lehtonen (2002, 39) nostaa myös esiin ydinosaamisen määrittämisen tärkeyttä. Tärkeitä kysymyksiä ovat hänen mukaansa mm. mitä osaamista organisaation pitäisi omata tulevaisuuden kannalta ja miten osaamista tulisi mallintaa ja hallita käytännön tasolla. Tieto ja osaaminen ovat tärkeitä asioita, mutta ratkaisevaa on missä määrin organisaatio kykenee valjastamaan osaamista tavoitteidensa suuntaan. (Ruohotie 2002, 296)

Asumispalveluiden kilpailutuksessa määritellään erikseen minkälaista palvelua ostaja hankkii. Ostaja tarkistaa edelleen että palveluntuottaja täyttää hankittavan palvelun reunaehdot. Timo Martelius (2015), Espoon kaupungin hankintajohtaja toteaa että asiakkaiden näkemykset ja toiveet saattavat jäädä hankintasopimuksissa huomioimatta. Avoimessa kilpailutuksessa mukana on suuria palveluntuottajia jotka pystyvät tuottamaan palveluitaan kokonaistaloudellisesti edullisemmalla hinnalla

pienempiin palveluntuottajiin verrattuna. Tällöin pieni palvelun tuottaja, kuten tässä tapauksessa VAMLAS, joutuu miettimään mitkä ovat sellaisia tekijöitä joilla palvelu erottuu edukseen muista. Tämän takia hallussa oleva osaaminen ja erityisyys täytyy saada olemassaolevaan ja näkyvään muotoon jotta sitä voidaan markkinoida ja sitä kautta erottua edukseen.

Kun ajatellaan työhön vaadittavaa koulutusta, edellytettävä osaaminen on erittäin monipuolista. Jokaisen työntekijän henkilöhistoria ja odotukset tulevaisuuden työstä, eli toisin sanoen ammatti identiteetti liittyy myös suurelta osin siihen, miten omaa osaamista halutaan kehittää. (Eteläpelto; Collin & Saarinen 2007, 90) Jatkokysymyksenä onkin, minkälaista sosiaalisen vahvistamisen osaamista yksikössämme on, ja minkälaista osaamista yksikössämme voidaan edellyttää suhteessa perustyöhön? Työyhteisön käsitys työhön vaadittavasta osaamisesta antaa suuntaviivoja ja ajatuksia myös siitä, missä määrin ohjaajien voidaan olettaa haluavan itseään kehitettävän. Mitä merkitystä sosiaalisen vahvistamisen osaamisella on työntekijälle omalle ammatilliselle kasvulle? Pekka Ruohotie (2002, 208) korostaa työelämän toimintaympäristön muutoksia. Perinteinen työnantajan rooli Suomalaisen yhteiskunnan oikeudellisena edustajana antaa toimeentulollisen turvan. Hänen mukaansa tämä turvallisuuden tunne voi myös aiheuttaa jämähtämisen. Tässä suhteessa siis edellytetään sisäisen yrittäjyyden ajatusta myös työntekijöiltä.

Jokainen työntekijä omaa erilaisia vahvuuksia suhteessa ydinosoitukseen. Perustyön ja siihen vaadittavan osaamisen näkökulmia tarkasteltaessa tullaan väistämättä siihen johtopäätökseen, että yksikään työntekijä ei voi olla moniosaaja näin monipuolisen työn jokaisella osa alueella. Tämän tavoittelu ei myöskään olisi työnantajan kannalta tarkoituksenmukaista ja järkevää. Kuitenkin tuki- ja ohjaustyön esiintyminen vahvasti perustyötä käsittelevissä vastauksissa osoittaa sen olemassaolon ja tärkeyden toiminnassa. Tällöin jonkin tasoista sosiaalista vahvistamista voitaneen edellyttää koko työyhteisöltä. Tästä johtopäätöksestä käsin ja huomioiden aikaisemman todetun haasteen osaamisen kehittämisen suhteen, voidaan olettaa, että tarvittavan osaamisen suhteen täytyy asettaa realistiset ja helposti lähestyttävät tavoitteet. Myös Teemu Lehtonen (2002, 85) korostaa olemassa olevan osaamisen tiedostamisen ja hyödyntämisen tärkeyttä silloin, jos osaamista löytyy.

Kysyttäessä millä tavoin asumispalveluohjaaja voi tukea asukkaiden hyvinvointia saatiin osittain syvällisiäkin vastauksia. Hyvinvointia käsiteltiin enemmän olemukselli-

senä ja elämän sisältöihin liittyvänä. Vastauksissa oli myös löydettävissä vahvasti sosiaalisen vahvistamisen vivahteita (kts. lihavoidut). Osassa vastauksia nähtiin hyvinvoinnin tukeminen puhtaasti palvelun käytännön toimivuuden tasolla (kts. harmaat). Palvelun toimivuuteen viittaavat vastaukset lähtevät selkeästi tarkastelemaan resurssien riittävyttä. Resurssit onkin haastava alue palveluita tuottaessa. (Vänskä ym. (2011, 11) korostavat kuitenkin, että ihmistyötä tekevien eettinen ja moraalinen velvoite edellyttää ohjaajia huomioimaan asukkaan hyvinvointia laajemmin kiireestä huolimatta. Tulevaisuudessa voidaan olettaa, että resurssien määrä ei ole kasvaan päin. Tämä osaltaan haastaa asumispalveluntuottajat miettimään, miten asukkaiden hyvinvointia kyetään mahdollisimman hyvin tukemaan osana palvelua. Tässä yhteiset käytännöt toimivat tehokkaana välineenä.

- **Tukemaan vuorovaikutuksessa**
- **Autetaan että pystyy tekemään asioita joista pitää. itsensä toteuttaminen.**
- tukemaan harrastuksissa
- **autetaan että saa elää omannäköistä elämää.**
- varmistamalla sujuva yksilöllinen palvelu joka on nopeaa ja siihen voi luottaa
- Lyhyet jonotusajat
- **Elämän sisältöä kartoitetaan.**
- **Asukkaan omasta tavoitteesta lähdetään liikkeelle**
- Vammaisuus kaventaa elämänpiiriä. **Voidaan tuoda uusia näkökulmia.**
- **tuetaan että alkaisi suuntautumaan ulospäin.**
- **Kuuntelemalla**
- sillä tavoin kuin asukas itse haluaa
- **havainnointi ja kysymysten esittäminen**
- Kuka tietää mikä elämässä on tärkeää?
- Jokainen ihminen huomaa itse, jos on puutteita.
- Ei pääse nukkumaan silloin kun on kiireistä...voidaan kysyä, onko joku asia missä voisimme auttaa?
- **että ei oltaisi kavereita mutta silti lähellä.**
- Esimerkkiä näyttämällä. Terveellinen esimerkki.
- **olemalla rehellinen jos on jotain mieltä.**
- Pystyy tekemään niitä asioita mitä haluaa. Jos vaikka haluaa mennä kauppaan. mitä tarvitaan että pääsen.
- **ohjataan käyttämään omia voimavaroja**
- isoin rooli itsellä
- **Jos tuen tarvetta on jollain elämän alueella, lähdetään tukemaan.**

Työyhteisöä ajatellen eräs suuri tarve kehittämistyölle sekä tuen ja ohjauksen määrittelylle tuli alun perin käytännön työn haasteiden kautta. Yksikköön on viime aikoina tullut enemmän tukea tarvitsevia nuoria, joka on herättänyt työyhteisössä paljon pohdintaa. Yhteisiä käytäntöjä ei ole tilanteen varalle ollut vaan työssä on edetty tilanteen mukaan niin kuin on parhaiten pystytty. Työyhteisön kesken on ollut runsaasti erilaisia näkemyksiä siitä, miten tilanteeseen tulisi reagoida ja mitä tukea asumispal-

veluissa tulisi tarjota. Tai voidaanko määrittellä minkälaista tukea tarvitsevia asukkaita yksikössä ylipäättään voi asua. Rajan veto on osoittautunut haastavaksi.

Selkeät päihdetyön asiakkaat on rajattu yksikön tarjoamien palveluiden ulkopuolelle heidän tarvitessa siinä määrin erikoisosaamista ja erilaisia palvelun rakenteellisia linjauksia, että päihdepalveluita ei voida yksikössä kestävästi toteuttaa. Tämä asia on näyttäytynyt käytännön työn kautta. Haastatteluissa asia esiintyi mm. seuraavalla tavalla:

- moniongelmainen asukas enemmänkin kyse resursseista...entä asukas jonka pitäisi päästä esimerkiksi vessaan...jono venyy...resurssi mietittävä erittäin tarkkaan
- jos talossa on liikunta vammaisia opiskelijoita, on mietittävä laadun kannalta tosi tarkkaan mitä päihde ja mielenterveys ongelmat tuovat tullessaan.

Päihdeongelmien kanssa painiva nuori on riippuvuuden kierteessä, jolloin repsahduksia sattuu. Itsemääräämisoikeuden vuoksi nuoren toimintaa ei kuitenkaan voida rajoittaa. Myöskään päihdetuen palveluissa käytettäviä menetelmiä ei voida soveltaa helposti asumispalvelutuotantoon. Asumispalvelua tuotettaessa ei voida esimerkiksi sijoittaa asukkaita väliaikaisesti tuetumpaan asumismuotoon päihdetapauksissa tapahtuvien retkahduksien ajaksi joka on päihdetyön puolella tavanomainen toimintatapa.

Tuen ja ohjauksen tarpeen lisääntyminen palveluissa korostaa toimivien käytäntöjen olemassaoloa, joilla pystytään yhdessä määrittämään tuen ja ohjauksen osa alueita. Sosiaalisen vahvistamisen sisällyttäminen palvelutoimintaan tuntuisi siis näin ollen järkevältä. Lehtonen (2002, 208) Nostaa esille kuitenkin haasteen uusien käsitteiden määrittelyssä. Hänen mukaansa osaamisen määrittelyssä päädytään helposti määrittämään ydinliiketoimintaa, jolloin uudet käsitteet päätyvät kuvaamaan vanhaa toimintaa. Tällöin riskinä on, että menetetään uusien ajatusten mahdollisuudet kehittää toimintaa. Haastatteluissa esiintyi jonkin verran pelkoa ja epäluuloisuutta tuen tarvitsijoiden lisääntymistä kohtaan. Tämä pelko on osin myös aiheellista. Palvelujen kilpailutus aiheuttaa hintojen laskua joka nakertaa pikkuhiljaa palveluissa käytössä olevia resursseja. Tarvitaan siis ensisijaisesti myös sellaisia sosiaalisen vahvistamisen menetelmiä jotka eivät varsinaisesti vaadi lisää resursseja.

Lauttasaaren opiskelija asuntojen tavoitteena on liikuntavammaisten opiskelijoiden itsenäisyyden tukeminen. Sosiaaliseen vahvistamiseen liittyy olennaisesti muutos. Tavoitteen asettaminen on olennaisessa osassa muutoksessa. Ohjaustyössä lähde-tään aina liikkeelle asukkaan omista tavoitteista. Ajatus tavoitteiden asettamisesta

työssä asettaa ohjaajan miettimään käytännössä omaa työtään. Tällöin työ ei voi olla enää puuhastelua vaan sillä pyritään johonkin päämäärään. Tavoitteen asettaminen asukkaan kanssa herättikin paljon ajatuksia. Haastatteluissa korostui tavoitteiden merkityksen yksilöllisyys ja tilannesidonnaisuus. Koettiin myös, että tavoitteiden asettelua tulee lähestyä erityisellä herkkyydellä. Seuraavassa poimituna kehittämistyön kannalta olennaisia näkökulmia liittyen tavoitteiden asetteluun.

- Isona tavoitteena asukkaan hyvinvointi. Tuetaan niin paljon, kun on tarvetta.
- pitäisi olla myös ns. tavoitevapaita alueita jolloin ollaan vaan läsnä
- tavoitteiden asettelu on nykyajan ilmiö
- on olemassa asukkaita, joilla on "draivia" jotka saavat aikaan... kaikilla ei välttämättä ole...ettei tuotaisi ulkoapäin asukkaan kotiin tavoitteellista suorittamista
- asumispalveluohjaaja ei ole terapeutti.
- Jos tavoitteita on, pitäisi miettiä miten niihin päästään
- Että ei etsitä vaan uusia tavoitteita
- Tulisi miettiä miten tavoitteissa tuetaan
- Jos asukkaalta nousee tavoite/toive kaikilla työyhteisössä pitää olla tieto asiasta. Pitää toimia yhtenäisesti työryhmänä.
- yhteistyö syntyy siitä, että asukas on itse toivonut jotain.
- yhtenäinen toimiminen, tsemppi.
- Asukas on erilainen eri aamuina. Samanlaista tapaa toteuttaa tukea ja motivoida ei ole. Joskus katson sormien läpi jotain kuntouttavaa toimintoa...Jos pääpiirteissään menee oikeaan suuntaan
- Tavoitteisiin pääseminen pitkän tähtäimen suunnitelma. ei painostusta
- Pitää lähteä asukkaasta itsestään
- Miten tavoitteita voisi esim. toteuttaa että ei täyty koko elämää
- Kysytään millä tavalla voidaan auttaa? onko joku tietty henkilö? mitä tsemppiä? eikä vaan päätetä toisen ihmisen puolesta mikä on hyväksi. itse määrittelee mitä tukea tarvitsee?
- hyysääminen pitäisi lopettaa
- onnistumisen kokeminen tulee siitä, kun onnistuu siinä mitä itse näkee tärkeänä
- Esim. jos tiskaaminen vie 30 min ajasta. voidaan ajatella, että joku muu asia voisi sen sijaan voimaannuttaa asukasta enemmän...jos ihminen kokee, että tarvitsee jotain asiaa voidakseen hyvin.

Ensisijaisesti asumispalveluissa kyseessä on jokaisen ihmisen asuminen omassa kodissaan. Jokaisen asukkaan avuntarve on lisäksi yksilöllinen. Se voi vaihdella asukkaasta riippuen vahvemman tuen tarpeesta täysin itsenäiseen toimeentuloon. Tämä asettaa ohjaajan haastavaan asemaan. Tuen ja ohjauksen kompleksisuus asumispalvelutoiminnan yhteydessä näkyy juuri siinä, miten asioita tulisi lähestyä asukkaan kanssa. Niin kuin perustyötäkin käsittelevässä haastattelu aineistossa nousi esille, tuen tarve korostuu selkeästi ohjausta enemmän. Työyhteisön haastatteluista voimme vetää sen johtopäätöksen, että moninaista tukea ja ohjausta toteutetaan asumispalveluohjaajan työssä.

Asumispalveluohjaajan työ on luonteeltaan vierellä kulkemista. Asukas kohdataan hänen omassa kodissaan ja arjessaan. Kyseessä on osa hänen todellisuuttaan, jos-

sa hänen elämänsä ja minuutensa tulee todeksi. Asukkaan todellisuudesta ja elämästä käsin määrittyvät asiat joita hän pitää elämässään tärkeänä. Juuri nämä asiat ovat keskeisessä osassa myös sosiaalisessa vahvistamisessa. Markku Rautiaisen (2011, 97) mukaan asumisen tukitoiminta on kärsivällisyyttä vaativaa jalkautumista asukkaan vierelle. Elämäntilanteen mukaan määrittyy kulloinenkin yksilöllinen tuen ja ohjauksen tarve.

3.2 Asukkaiden teemahaastattelut

Nuorten haastatteluissa kartoitettiin heidän näkemyksiään asumispalvelusta sekä kokemuksiaan heidän tarvitsemasta tuesta. Haastatteluiden suunnittelussa kiinnitettiin erityistä huomiota kysymysten asetteluun. Kysymykset aseteltiin niin, että ne eivät johdattelisi asukkaita vastaamaan tietyllä tavalla. Tällä pyrittiin tuottamaan autenttista tietoa asukkaiden kokemista tuen tarpeista. Sirkka Hirsjärvi ym. (2001, 66) toteavat myös, että teemahaastattelurunkoa laadittaessa ei ole aina tarkoituksenmukaista laatia tarkkaa listaa kysymyksistä. Haastattelujen aineistosta ei saatu määrällisesti runsaita otantoja tukeen ja ohjaukseen liittyvistä aiheista, mutta aineisto on riittävä nostamaan esiin minkälaista tukea asukkaat kokevat tarvitsevansa. Toisin sanoen asukkaiden haastatteluaineiston voidaan kokea kylläntyneen riittävästi.

Asukashaastattelut toteutettiin puolistrukturoituina teemahaastatteluina ja haastatteluiden aikana annettiin mahdollisuus myös vapaalle keskustelulle. Haastattelut tallennettiin nauhoittamalla. Tavoitteena oli pyrkiä luomaan mahdollisimman vapautunut ilmapiiri, jotta asukkaiden ajatukset saavat virrata vapaasti. Haastattelun runko toimi ainoastaan suuntaa antavana raamina haastatteluissa käydyille keskusteluille. Hirsjärvi ym. (2001, 42) kuvaavatkin haastattelua enemmän keskusteluksi jolla on ennalta päätetty tarkoitus.

Haastattelut litteroitiin suurpiirteisesti keskittyen erityisesti niihin osa-alueisiin jotka käsittelevät asukkaiden kokemuksia tuesta ja ohjauksesta. Vastausten pohjalta koostettiin 4 teema kokonaisuutta jotka jäsenyivät parhaiten kuvaamaan kehittämistyön kannalta olennaisia sosiaalisen vahvistamisen alueita. Teemojen osa-alueet ovat vaikeasti liikuntavammaisen nuoren tuen tarpeet, tuki ja ohjaus käytännössä, vuoro-

vaikutus ja yhteisöllisyys sekä suhde yhteiskuntaan. Haastattelut analysoitiin abduktiivisesti jakamalla ne tietoisesti esiin nousseisiin kehittämistyön kannalta tärkeisiin teemoihin. Samaa aihetta kuvaavat vastaukset poistettiin niin että toisistaan erilaiset aiheet jäivät jäljelle. Tavoitteena ei ollut kartoittaa kuinka monta asukasta korosti mitään asiaa vaan poimia yleinen otanta moninaisesta tuen tarpeesta. Tuloksia ei ole eritelty asukaskohtaisesti vaan niissä on pyritty tuomaan esille tuen tarpeiden yleistä ja moninaista luonnetta. Tämä oli tarkoituksenmukaista myös anonymiteetin turvaamiseksi.

Seuraavassa osiossa käsitellään tarkemmin asukkaiden haastatteluista nousutta aineistoa. Ympäri tuodaan myös teoriaa ajankohtaisista selvityksistä ja vammaisuutta käsittelevästä kirjallisuudesta.

3.3 Koettuja tuen tarpeita

"Helposti nähdään vamma vain toiminnallisena juttuna. Se voi olla enemmän. Meitä pidetään niin kuin jonain "supervammaisina", jotka vaan kykenee tekemään ja huolehtimaan kaikesta"

Vaikeavammaisen nuori saattaa tarvita itsenäistymiseen enemmän tukea kuin ei vammaisen nuori. Tällöin reaaliaikaisella tuella ja ohjaamisella on suuri merkitys vammaisten ihmisten syrjäytymisen ehkäisyssä. Myös erilaisissa selvityksissä ja lausunnoissa nostetaan esille samaa tarvetta. Niissä todetaan, että fyysisen avustuksen lisäksi vammaisen voi tarvita laaja-alaisempaa tukea elämänsä haasteissa. Vammaisilla ihmisillä on kaikkina eri ikäkausina myös suurempi riski tulla syrjityksi kuin muilla ihmisillä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010, 126) Reija Lampinen (2007, 151) painottaa sosiaalisen tuen tärkeyttä vaikeavammaisella henkilöllä. Hänen mukaansa sosiaalisella tuella on tärkeä merkitys yksilön identiteetin muodostamisessa. Tuen oikea-aikaisuus ja työntekijän kyky aistia milloin on oikea aika tukea, ovat hänen mielestään myös olennaisia tekijöitä.

Asukashaastatteluissa arjen ja elämän haasteita kuvattiin yleisellä tasolla mm. seuraavilla tavoilla:

- helposti nähdään vamma vain toiminnallisena. se on enemmän
- cp vammaan liittyvät fysiologiset haitat tuottavat myös kipua. nimittäisin fyysiseksi kärsimykseksi. Voi olla moninainen oireiden kirjo. Ihmettelen miksi asiaa ei oteta tosissaan.
- Jos en pysty pyörittämään työnantaja mallia olen vammaisempi kuin joku toinen

-Sosiaalisella puolella on paljon ajatuksia, ihmissuhteet... perheen perustaminen ja työllisyys. mietityttää. Sitä yhtä pariahan aluksi kiellettiin edes hankkimasta lapsia... Kuitenkin niistä tuli hienot vanhemmat.

Lauttasaaren opiskelija asunnoilla asuu n. 20 nuorta ja nuorta aikuista. Määrä vaihtelee hieman asukkaiden poismuutosta ja uusien asukkaiden asuntoihin muutosta riippuen. Erityistä tukea tarvitsevien asukkaiden määrä on asumispalvelu yksikössä vähäinen sen ollessa n. 25 % yksikössä asuvista nuorista. Tässä kehittämistyössä keskitytään erityisesti tukea ja ohjausta tarvitseviin nuoriin ja nuoriin aikuisiin.

Janna Maula (2014, 12-14) nostaa vaikeasti vammaisten tuen tarpeita esille Pro gradu tutkielmassaan. Tutkielmassa nostetaan esille vaikeasti CP vammaisten aikuisten arjen tuen tarpeita. Tutkielmaan haastateltiin 7 vaikeasti CP vammaista henkilöä. Tutkielmassa todetaan, että vaikeavammaisen henkilö voi tarvita runsaasti toisten ihmisten tukea selviytyäkseen arjessa ja pystyäkseen elämään mahdollisimman itsenäistä elämää. Avun tarjoajia määriteltiin viralliselta, puoliviralliselta ja epäviralliselta tasolta saataviksi. Tuen antamisen tai sen merkityksellisyyden todettiin olevan täysin riippumattomia siitä, annettiinko sitä ammatillisella vai vapaaehtoissektorilla. Tutkimuksessa esille nousi myös psyykkinen avuntarve, jota koettiin tarvittavan mm. emotionaalisenä tukena arjessa haastavien elämäntilanteiden keskellä.

Tuen tarjoamisen tapoihin liittyvissä huomioissa nousee esille joitain asumispalvelussa toteutettuja menetelmiä kuten unelmakarttatyöskentely ja toimintaa kuten kahvilla käynti. Nämä viittaavat vapaa-ajan toimintaan jonka tärkeyttä myös erilaisissa selvietyksissä korostetaan. Yhteisöllisyyden merkitystä painotettiin ja yhteisöön kuulumisen kautta vahvistumista.

-unelmakarttatyöskentely oli hyvä. Siinä saa miettiä mistä elämässä haaveilet?

-kahvilla käyminen. esim. synttärakahville meneminen.

-erilaiset ryhmässä tehtävät jutut on hyviä. iltamat vaikka.

-Kun on ensin saanut yhteisön sisältä tukea, koen jaksavani ja pystyväni myös samaan yksikön ulkopuolella. Perinteisesti ajatellaan "mene tuonne, tee ja oo" Kun luodaan ympäristö missä on turvallista olla ja on hyvä fiilis. Kun yhteisön kautta vahvistuu. Myös pystyy kestäämään vastoinkäymisiä omassa elämässä.

Maarit Martin (2016, 192-193) on haastatellut liikuntavammaisten lääkinnällistä kuntoutusta käsittelevässä tutkimuksessaan nuoria Lapin läänin alueelta. Tutkimukseen osallistuneet nuoret kokivat riittämättömät palvelut, fyysisen esteellisuuden, harrastusmahdollisuuksien ja mielekkään vapaa ajan vieton puutteet suurimpina esteinä tyytyväisyydelle. Tutkimuksessa organisoituun ryhmätoimintaan osallistuminen oli

vähäistä ja sosiaalinen osallisuus oli kapea-alaista. Mm. erilaisiin harrastusryhmiin sekä vammais- ja nuorisojärjestöjen toimintaan osallistuminen on vähäisempää liikuntavammaisilla nuorilla.

Asukkaille tehdyissä haastatteluissa nousi myös esiin yksilöllisyys ja huomiota kiinnitettiin tapoihin, miten tukea tulisi tarjota. Seuraavassa eriteltyinä muutamia huomioita liittyen siihen, miten tukea tulisi haastateltujen nuorten mielestä antaa.

-Pitäisi miettiä enemmän tasoja fyysisessä tekemisessä. Mitä uskalletaan vaatia? Tarvitseeko kenties joissain asioissa kannustusta?

-Uusia asioita tilanteen mukaan. Ajankohtaa voi miettiä. Kysytään ensin mitä mieltä olet asiasta? Edeetään pikkuhiljaa. Annetaan asian hautua.

-Kaikki työntekijät tukee yhdessä. Joustoa tarvittaessa.

-Yhdessä sovituista asioista pidetään kiinni.

-Yksilöllinen avuntarve aina muistettava. avustaminen asukkaan toiveen ja tarpeen mukaan.

-mitä asukas itse toivoo elämältään? Tilannetajua. **Onko aina tärkeää pukea paita päälle täysin itse tai laittaa aamupalaa.** Hyvä tapa lähestyä on kysyä asukkaalta saako itse esimerkiksi tavarat nostettua lattialta ylös.

Asukashaastatteluissa arjen kuntouttavaa tukea ja ohjausta sivuttiin monin eri tavoin.

Eryteisesti nostettiin esille tapoja ja keinoja joilla ohjaajien asioita tulisi lähestyä.

-Tarvitaan myös työntekijän havainnointia. Osataan priorisoida mikä milloinkin tärkeää. Jos esim. tenttiin lukua tai matkalle lähtö saatetaan tarvita enemmän tukea arjessa. Jos asukkaalla kiire voi esim. kysyä ”miten toivoisit, että voisimme auttaa sinua kiireen keskellä?”
-Esim. työntekijä auttoi. Työhakemusta katsottiin, yksilöllistä apua. Virustorjunnan päivittämisessä autettiin.

-esimerkiksi terveellinen ravinto, miten jaksaa pitää kiinni, että ohjaaja tsemppaa kuntoutuksessa.

-Voi olla arjessa paljon kaikkea. Tsemppausta tarvitaan.

-että elämä tuntuisi hyvältä ja hallitsen sitä

-Huomioidaan että tekeminen on mielekäästä.

- voidaan joustaa tarvittaessa.

Olennaista oli ohjaajan havainnointikyky tilanteesta, jossa kulloinkin ollaan. Vastauksissa korostettiin ohjaajan kykyä aistia tunnetiloja ja huomioida nuoren arjen tilanteita. Omaan elämän hallinnan tunteeseen viitattiin, ja siihen että vaikka pyritäänkin omatoimisuuteen, elämän täytyisi olla mielekäästä. Vastauksissa korostui vammaisen nuoren arjessa olevan tekemisen paljous, jonka keskellä saatetaan tarvita apua, vaikka siitä saattaisi itse suoriutuakin. Tässä suhteessa avuntarve on aina yksilöllinen ja henkilökohtaiset voimavarat sekä elämäntilanne tulisi aina huomioida huolellisesti, asettaen kuitenkin sopivia tavoitteita omatoimisuutta tukien asukkaan kanssa.

Toisilla asukkailla tuen ja ohjauksen tarpeet saattavat liittyä toimintakyvyn ylläpitämiseen ja asumiseen liittyvään kodinhoidollisista asioista huolehtimiseen. Tuen ja ohjauksen tarvetta voidaan päätellä selkeästi asukkaidenkin mielestä olevan, mutta sen

luonne on enemmän kannustava ja tukeva kuin ohjaava. Uusien opittavien asioiden kanssa toivotaan edettävän hitaasti ja tietynlaista herkkyyttä noudattaen. Myös asukkaan oma mielipide asiasta tulee huomioida ja sitä tulisi kysyä. Toimiessaan asukkaan omassa kodissa työntekijän on kunnioitettava asukkaan yksityisyyttä ja itsemääräämisoikeutta. Suomen vammaispoliittinen ohjelma tulkitsee itsemääräämisoikeuden olevan henkilön oikeutta itsenäiseen harkintaan, päätöksentekoon ja toimintaan häntä koskevissa asioissa. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2010) Asukkaan kodin tuleekin aina olla paikka, jossa hän itse määrittelee mitä haluaa siellä tehdä ja mistä haluaa keskustella.

Sosiaalisella vahvistamisella pyritään nuoren oman toimijuuden tukemiseen. Tärkeä osa asumispalvelua on tarvittaessa asukkaan mahdollisimman itsenäisen suoriutumisen mahdollistaminen ja hänen toimintakykynsä parantaminen (Räty 2010, 102). Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto nostaa valvontaohjelmassaan esiin tuen turvaamista seuraavalla tavalla: ”Vammainen henkilö saattaa tiettyjen vamman aiheuttamien rajoitteiden johdosta tarvita joissain suhteissa hoitoa ja hoivaa, kun taas toisissa, esim. omaa elämää koskevissa ratkaisuissa hän voi tarvita apua vaihtoehtojen selvittämisessä sekä tukea päätöksenteossa (Valvira 2012, 29).”

Tuen ja ohjaamisen osa alueilla koetaan kehittämistarpeita myös muualla Suomessa. Esimerkiksi Pohjois karjalan vammaisten asumisen suunnitelmassa vuosille 2012-2017 nostetaan esille kehittämistarpeita vaikeasti vammaisten nuorten asumispalveluiden osalta. Suunnitelmassa kiinnitetään erityisesti huomiota työntekijöiden osamiseen suhteessa psykiatriin ja neurologisiin sairauksiin. Suunnitelmassa painotetaan myös yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. Tulevaisuudessa vaikeavammaisten nuorten asumispalveluita aiotaan suunnitelman mukaan kehittää edelleen lähiyhteisöratkaisujen suuntaan. Uudenlaisia ratkaisuja harrastuksien ja vapaa ajanvieton tapojen löytymiseen, sosiaaliseen liittymiseen ja lähiyhteisön sekä yhteiskunnan toimintoihin osallistumiseen tarvitaan. (Suhonen & Timonen 2012, 19)

Moni vaikeasti liikuntavammainen tarvitsee arjessa selviytyäkseen erilaisia palveluita. Näistä keskeisimpiä ovat kuljetuspalvelut ja henkilökohtaisen avustajan palvelut. Sari Valjakan (2015, 93) tekemässä selvityksessä haastateltiin pitkäaikaissairaita ja neurologisia vammoja omaavia nuoria. Selvityksessä nousi esiin, että avun saanti ja palveluiden organisointi huolettivat erityisesti nuoria. Selvityksessä todettiin myös, että asioiden suunnittelua, ennakointia, sopimista ja hoitamista oli arjessa paljon

enemmän kuin vammattomilla nuorilla. Kyytien saaminen ja sopiminen sekä henkilökohtaisen avustajan työaikojen sopiminen ovat osa vaikeasti liikuntavammaisen nuoren arkea. Tästä kaikesta selviytyminen voi olla aika ajoin rankkaa opiskelun ohella. Myös vapaa-ajan toimintojen ja harrastusten ylläpitäminen voi tällöin vaikeutua. Asukkaille tehdyissä haastatteluissa nousi esille muuttovaiheessa tarvittava tuki arjen keskellä. Koettiin että päivittäisistä toiminnoista selviytyminen ja kodinhoitoon liittyvät asiat vaativat tukea ja ohjausta.

”Sillon ku muutin asumaan Lauttasaareen, Ohjaajista oli hyötyä arjen pyöryksessä. Opiskeluiden alotus ja henkilökohtasten avustajien pyörytys vei paljo energiaa. Sitte pikkuhiljaa sai hommat rullamaan...”

Henkilökohtaista avustajaa tarvitaan arjesta suoriutumiseen erityisesti asunnon ulkopuolella tapahtuviin toimintoihin. Apua tarvitaan mm. siirtymisissä ja liikkumisessa. Tällä hetkellä käytössä on nk. henkilökohtaisen avustajan työnantajamalli. Siinä vammaisen toimii virallisena työnantajana henkilökohtaiselle avustajalle. Henkilökohtaisen avustajan työnantajana toimiminen vaatii organisointia ja etukäteen suunnittelua. Nämä ovat ominaisuuksia joita kaikilla nuorilla ei ole. Sopimus käytännössä sovelletaan lisäksi virallista lakia työnantajille joka altistaa helposti väärinkäytöksille. Esimerkiksi irtisanomistapauksissa on runsaasti ennakkotapauksia, joissa on vaadittu korvauksia vammaiselta henkilöltä. Opiskeluiden ohella kaikesta tästä suoriutuminen on erittäin haastavaa, toisille nuorille joskus jopa elämän laatua heikentävää.

Henkilökohtaista apua on ajateltu tulevaisuudessa merkittäväksi vammaispalvelujen kehittämiskohteeksi. Sen avulla ajatellaan tuettavan vammaisten henkilöiden yhdenvertaista osallisuutta yhteiskunnassa ja sosiaalista vuorovaikutusta. Hallituksen esityksessä on esitettyä ajatus henkilökohtaisen avustajajärjestelmän asteittaisesta kehittämisestä vastaamaan yhä paremmin vaikeasti vammaisten tarpeita. Ammattitaidon lisäämiseksi ajatellaan järjestettäväksi koulutusta ja palvelun kohdentamiseen ja organisointiin suunnitellaan erillisiä palvelukeskuksia. Muissa pohjoismaissa järjestelmä on jo laajemmin ja monipuolisemmin käytössä. Tanskan näkemyksiä tarkastellessa korostetaan, että avustajan avulla henkilön aktiivisuus lisääntyy. (Suomen tasavallan hallitus 2008, 5, 12)

Vastauksissa ilmeni asukkaiden tarvetta arjen hallinnan tukemiseen käytössä olevien palveluiden keskellä. Seuraavaksi nostan muutamia haastatteluista esiin nousseita

haasteita liittyen haastateltavien arjen ja ajanhallintaan. Yhdessä vastauksista koettiin, että tukea olisi tarvittu enemmän kotoa poismuuttovaiheessa.

-Ajan hallinta on haastavaa toisille. On haastavaa, kun joutuu suunnitella elämää eteenpäin. Palvelun tuottajille ja mm. henk. koht. avustajille olisi hyvä ilmoittaa suunnitelmistaan ja se ei aina ole mahdollista.

-Jos vamma aiheuttaa paljon komplikaatioita, Pitää organisoida paljon asioita. Että jäis enemmän elämän olennaiseen sisältöön. Pienilläkin asioilla voi vähentää kokonaiskuormitusta. Ongelmaa ei pakosti saada poistettua. Kokonaismäärää kun saa vähennettyä, niin auttaa elämän hallinnassa.

-Jos en pysty pyörittämään työnantaja mallia olen vammaisempi kuin joku toinen

-Saman palvelun piirissä pystyttäisi mahdollisimman monipuolisesti vastaamaan erilaisiin tarpeisiin.

-Pyritään järjestämään asioita niin että toimii. Yksilöllisesti tarpeiden mukaan. Jos vaikka oma henk. koht. avustaja estyy, voidaan yhdessä miettiä vaihtoehtoja.

-Olisin tarvinnut tukea muuttovaiheessa. Henkilökunta ei keskustellut niin paljon henkilökohtaisista asioista

Kotoa pois muutto ja itsenäisen elämän aloittaminen vaativat onnistunutta yhteistyötä läheisten ja palveluista vastaavien tahojen kanssa. Jos yleiset palvelut eivät riitä tarvitaan erityispalveluita ja tukitoimia. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010, 35) Laissa ja säädöksissä nostetaan esille vammaisen ihmisen mahdollinen tuen tarve, mutta sitä ei ole selkeästi määritelty. Vammaislainsäädännön uudistamistyöryhmän loppuraportissa todetaan, että palvelujärjestelmästä puuttuvat palvelut, joilla voidaan joustavasti tukea yksilön toiminnallisia, tiedollisia ja sosiaalisia taitoja. Lakiin ehdotetaan säännöstä vammaisen henkilön voimavaroja tukevasta valmennuksesta ja tuesta. Säännöksellä pyrittäisiin mahdollistamaan toiminnallisten, tiedollisten ja sosiaalisten taitojen harjoittelumahdollisuus. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2015, 60)

Tämän päivän individualistinen yhteiskunta korostaa yksilön itsenäiseen selviytymiseen pohjautuvaa ajattelua. Se edellyttää joustavuutta ja kykyä vastata yhteiskunnan tarpeisiin. (Heinonen 1999, 271). Aikuisuutta kohti kulkiessa aikuisuuteen liittyy asioita kuten pysyvä asunto, opintojen loppuun saattaminen, työelämä ja pitkäaikaisen parisuhteen solmiminen. (Pulkinen 2014, 178) Nämä asiat eivät ole vammaiselle ihmiselle itsestään selvyyksiä nykypäivän yhteiskunnassa. Niiden saavuttamiseen vaikuttaa vamman mukanaan tuomat haasteet ja toisaalta yksilön lapsuuden ja nuoruuden aikaiset lähtökohdat. Aikuistumisen tavoitteena voidaan ajatella olevan mahdollisimman suuri määräsvalta, vastuu ja toiminnanmahdollisuudet. Voi olla, että kaikkia taitoja moni nuori ei saa koskaan täysin hallintaansa eikä selviydy täysin arkipäivän rutiineista ja pysty huolehtimaan itsestään. (Lampinen 2007, 149; Ahponen 2008, 21)

3.4 Dialogisuus ja vuorovaikutus

Sosiaalinen vahvistaminen vaatii ennen kaikkea toimivan vuorovaikutuksen ihmisten välillä. Asukkaille tehdyissä haastatteluissa keskustelun ja vuorovaikutuksen merkitys näkyi monin eri tavoin. Eräs nuori aikuinen kuvaa vuorovaikutusta käytännön avustustilanteessa ytimekkäällä tavalla.

”Suihkutuskin voi olla vuorovaikutustilanne. Sen kyllä vaistoaa, jos työntekijä ei ole läsnä.”

Seuraavassa kooste vuorovaikutukseen liittyvistä näkökulmista nuorten haastatteluita:

-Ilmapiiri vaikuttaa. Kannustava ympäristö tukee haasteiden keskellä. Ihmiset jotka ymmärtävät mikä toisen tilanne on. Pienet arkiset keskustelut. -Voi jutella kivuista ja haasteista. Mitä voidaan tehdä sen eteen, että toisella on helpompi olla?
-Uskalletaan keskustella ja olla tilanteessa. -
Tarpeet eivät välttämättä ole kovinkaan erilaisia. Arjessa oloa ja toisesta ihmisestä välittämistä. Ei se ole niin monimutkaista, vaikka yritetään kuvata hienoilla sanoilla. -Myös tunnetiloja arvioitava. Aikaa ja halua kysyä kuulumisia. Muutakin kuin vessaan ja sängystä ylös.
-Hyvässä keskustelussa asioita vaan tulee mieleen. Tilanne antaa vihjeitä ja toimimme niiden mukaan. Ei pakosti ohjautunut

Nuoret arvostavat haastattelujen perusteella aitoa ja rohkeaa tilanteessa oloa. Sitä että joku välittää ja ymmärtää. Asukkaiden haastatteluista ilmenee heidän arvostavan läsnä oloa ja tukea kohtaamisessa. Kaarina Mönkkösen (2002, 60) mielestä ammattitaidon ja palvelun laadun määrittämisessä pitäisikin erityisesti korostaa vuorovaikutustaitoja joiden avulla voidaan tukea asiakkaan elämänhallintaa ja mahdollistaa hänen vaikuttaminen omaan tilanteeseensa.

Toisen kuunteleminen on tärkeä ja samalla vaativa tehtävä. Kuuntelemisen ja välittämisen tärkeyttä nostettiin esiin myös asukashaastatteluissa.

-Pitää olla avoin vuorovaikutus. että uskaltaa sanoa asioita. Sitten jos asukkaalla on joku asia, niin siitä jutellaan. -
ymmärrät ja välität siitä mistä toisen elämästä on kyse.
-Aidosti ollaan kiinnostuneita siitä, miten menee. Mitkä ovat asukkaiden toiveet?
-Arempienkin ihmisten mielenilmaisuun tukea.

Vuorovaikutusta käsittelevästä aineistosta käsin voidaan päätellä vuorovaikutuksen olevan merkityksellisessä asemassa asumispalveluohjaajan työssä. Sen ollessa

olennaisessa osassa myös sosiaalista vahvistamista tulee sen luonnollisesti näkyä myös työssä toteutettavissa sosiaalisen vahvistamisen käytännöissä.

3.5 Yhteisöllisyys ja yhdenvertaisuus yhteiskunnassa

”On olemassa käsityksiä minkälainen ihmisen tulisi olla. Erilainen tai poikkeava yksilö aiheuttaa vaikeutta toimia joustavasti. Toimitaan opittujen normien mukaisesti.”

Suorituskeskeisessä yhteiskunnassa liikuntavammaisella nuorella on usein erityisiä haasteita yhdenvertaisen aseman saavuttamisessa. Tätä aihetta avattiin myös asukas haastattelujen yhteydessä. Vaikka esteettömyyttä, saavutettavuutta ja tasa-arvoa edistetään monin eri tavoin, rakenteelliset esteet ja yleiset asenteet rajoittavat monin tavoin vammaisen nuoren itsenäistä elämää ja sosiaalista osallisuutta. Esimerkiksi Euroopassa tehdyn kansainvälisen tutkimuksen mukaan 51 % työkykyisistä vaikeasti vammaisista henkilöistä osallistui työelämään. (Morris 2001 179; kts. myös Lämsä 2012, 4-5) Vammaa ei saa poistettua mutta sen vaikutuksia voi eri keinoin minimoida. Tällöin haasteet saattavat jäädä kuitenkin vielä sosiaalisiksi ja yhteiskunnan rakenteisiin liittyviksi, ikään kuin henkisiksi esteiksi.

Syrjäytyminen nähdään luonteeltaan sosiaalisena ilmiönä. Se ilmenee suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan, sen instituutioihin ja toisiin ihmisiin. Kun tarkastellaan vammaisuutta suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan, korostuu vamman mukanaan tuomat erityispiirteet lähinnä suhteessa valtaväestön tarpeisiin. (Linnakangas, Suikkanen, Savtschenko & Virta 2006, 5; Ilonen 2009, 23) Nykypäivän Suomessa esteettömyydessä ja apuvälinesuunnittelussa ollaan jo pitkällä. Vammaisten yhdenvertaisuus ja osallisuus ovat kuitenkin monin tavoin liitoksissa yhteiskunnan arvo ja asenneilmastoon. Selvitysten mukaan Suomessa on 20 000-30 000 vammaista työkykyistä henkilöä jotka olisivat valmiita ja kykeneviä työelämään. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010, 126)

Haastatteluissa nuoret kuvasivat suhdettaan ympäröivään yhteiskuntaan ja pohtivat erilaisuutta sekä sen vaikutuksia osallisuuteen. Vastauksista heijastuu nuorten aikuisien näkemyksiä heidän merkityksestään yhteiskunnalle ja yhteisöille.

-On olemassa käsityksiä minkälainen ihmisen tulisi olla. Erilainen tai poikkeava yksilö aiheuttaa vaikeutta toimia joustavasti. Toimitaan opittujen normien mukaisesti.

- ihmissuhteiden pitäisi olla tietynlaisia. Korostuu erityisesti nuoruusiässä. Ujoutta yms. vuorovaikutuksen esteitä
- Ollaan näennäisesti tasa-arvoisia. Samat velvollisuudet mutta ei samat mahdollisuudet.
- Tulisi olla mahdollisuus kaikkeen, vaikka vähän autettuna niin kuin kävelevilläkin.
- Että kokisi olevansa yhteiskunnan silmissä arvokas, vaikka ei suoriuduta kaikista asioista niin helposti.

Susan Wendel (1996, 58-60) tarkastelee vammaisuutta suhteessa yhteiskuntaan sosiaalisesti rakentuneena. Hänen mukaansa kulturelliset seikat jotka määrittävät normaaliuden ja standardit jättävät ulkopuolelleen ne jotka eivät täytä asetettuja normeja ja vaatimuksia. Hän korostaa myös, että näkemykset siitä miten erilaiset tehtävät tulisi hoitaa, ovat usein myös määrittäneet yleisen käsityksen mukaisesti. Elämän tahdin kiihtyessä tehokkuuden ja tuottavuuden kannalta yleisesti tärkeiksi koetut ominaisuudet tulevat yhä enemmän määrääviksi. Tällöin yhä suuremmalla osalla väestöä on riski tulla jollain tavoin ”vammaiseksi” tuottavuuden näkökulmasta.

Vammaisuus voi vaikuttaa siihen, mille alalle henkilö todennäköisemmin työllistyy. Tällöin välttämättä yksilön osaaminen ja henkilökohtaiset ominaisuudet eivät ole määräävässä asemassa suhteessa työhön. On olemassa myös tutkittua tietoa siitä, miten vammaisten ihmisten palkkaaminen on painottunut eri tuotannon aloilla. Houtenvillen & Kalargyroun (2015, 177) tekemän tutkimuksen mukaan vapaa ajan ja hyvinvoinnin palvelualoilla työskentelee suhteessa enemmän vammaisia henkilöitä kuin kulutustarvike teollisuudessa. Tätä kyseisessä tutkimuksessa on selitetty osin sillä, että vammaiset nähdään luonnollisempana osana palvelujen ostajia ja heidän mukaan ottaminen palvelun tuotantoon antaa suvaitsevamman kuvan palveluntuottajasta.

Toisaalta, vammaisuutta voidaan lähestyä myös toisenlaisesta näkökulmasta. Sivulla 21 esitetty suora lainaus nuoren kommentista kätkee sisäänsä stereotyyppisen ajatuksen pärjäävästä ja reippaasta vammaisesta joka vammoistaan huolimatta hoitaa ja huolehtii kaikesta. Brian Watermeyer (2014, 105) nostaa artikkelissaan esille ajatuksia vammaisten henkilöiden vaietuista tuen tarpeista. Hän tuo artikkelissaan esiin lukuisia tapauksia joissa vammaiset henkilöt ovat joutuneet vaikenemaan elämänsä haasteista ja vain kestäämään ne koska he muuten leimautuisivat toisten silmissä. Tämä herättää pohdintaa siitä, kuinka paljon tukea on soveliasta pyytää ja pyydetäänkö sitä, vaikka olisi sen tarpeessa.

Suhteessa asumispalveluihin haastateltavat ilmaisivat yhteisöllisyyteen ja sosiaaliseen aspektiin liittyviä asioita eri tavoin.

- Että kokee olevansa yhteisössä, jossa itsestä on merkitystä
- Kun on ensin saanut yhteisön sisältä tukea, koen jaksavani ja pystyväni myös samaan yksikön ulkopuolella. Perinteisesti ajatellaan ”mene tuonne, tee ja oo” Kun luodaan ympäristö missä on turvallista olla ja on hyvä fiilis. Kun yhteisön kautta vahvistuu. Myös pystyy kestämaan vastoinkäymisiä omassa elämässä.
- jos on aktiivista porukkaa ympärillä se motivoi myös itseä
- tunne että kuuluu joukkoon. Saman henkistä porukkaa.
- Samanlainen elämäntilanne ja saman ikäinen asukaspiiri.
- asukasinfoissa rento ilmapiiri

Vastauksista nousi esille vertaistuen merkitys asukkaille. Vertaistukea ja ryhmätoimintaa Lauttasaaren opiskelija asunnoilla tarjotaankin monin eri tavoin. Sosiaalisen vahvistamisen näkökulmasta tähtäimen tulee kuitenkin olla kaikessa toiminnassa nuorten ja nuorten aikuisten tukemisessa osallisuuteen myös laajemmin yhteiskunnassa. Myös eri vammaisjärjestöt tekevät arvokasta työtä järjestämällä leirejä ja yhteistä toimintaa perheille. Näin syntynyt vammaiskulttuuri tarjoaa vammaiselle nuorelle helpommin vammaisen identiteetin kuin kenen tahansa nuoren identiteetin. Vammaiskulttuuri tarjoaa nuorelle realistisemmat roolimallit, mutta toisaalta helposti vähentää sellaisten asioiden painottumista jotka olisivat tärkeitä yleisesti nuorten vertaisryhmään kuulumisen kannalta. (Invalidiliitto 2008, 21)

Erityistä huomiota herätti kommentti yhteisöllisyydestä sosiaalisesti vahvistavana tekijänä. Yhdestä vastauksesta ilmenee, että ei ole itsestään selvää, että yhteisöihin liittymiseen omataan lähtökohtaisesti riittäviä valmiuksia. Sosiaaliselle vahvistamiselle ja ihmissuhde- sekä ryhmätyötaidoille koetaan haastatteluiden perusteella siis olevan tarvetta. Asumispalveluita tuottaessa tulee siis keskittyä erityisesti myös näihin asioihin. Jenny Morris (2001, 168) pohtii, että liikuntavammaisella nuorella voi olla myös haasteena löytää riittävän haastavaa ja monipuolista vuorovaikutusta ikäistensä kanssa. Osa ihmissuhteista saattaa syntyä nuoren elämään palveluiden kautta ikään kuin automaattisesti. Tällöin ei välttämättä ole mitään riittävää syytä vahvistaa itseään sosiaalisesti ja kehittyä ihmissuhdetaidoissa.

3.6 Yhteenvetoa

Työyhteisön ja asukkaiden haastatteluissa esiintyi moninainen tuen tarve. Johtopäätöksenä voidaan siis todeta asumispalveluissa annettavan monipuolista tukea asukkaille ja heidän myös eri tavoin hyötyvän siitä. Yhteisiä kirjattuja menetelmiä ja käy-

täntöjä ei asumispalveluissa annettavalle tuelle ole. Näin ollen yhteisten sosiaalisen vahvistamisen käytäntöjen olemassaoloa voidaan pitää perusteltuna. Olen koostanut seuraavaksi yleisen vedoksen kaikista asukkaiden ja työyhteisön haastatteluissa esiin nousseista tuen ja ohjauksen tarpeista, joiden perusteella voidaan tarkastella tuen tarpeiden moninaista luonnetta. Näistä tuen tarpeista käsin koostettiin myös tuen osa-alueita työyhteisön kanssa käytävien keskustelujen ja asumispalveluohjaajien kehittämispäivän pohjalle.

Asukkaiden esiin nostamia tuen ja ohjauksen tarpeita:

- tukea fyysisen kärsimyksen kanssa jaksamiseen
- keskustelutukea tunne elämään ja seksuaalisuuteen liittyen
- tukea ajanhallintaan arjen keskellä
- tukea arjen organisointiin
- pitää yllä kannustavaa ilmapiiriä
- uskallusta keskustella ja olla tilanteessa
- keskustelua elämän ja arjen haasteista
- tunnetilojen huomioiminen kohtaamisissa.
- iän mukainen kohtelu
- havainnointia arjen keskellä tuen huomaamiseen
- välittää Innostusta ja kannustusta
- yksilöllinen apu
- keskusteluissa ymmärrystä ja välittämistä toisen elämää kohtaan
- kannustetaan kouluasioissa
- huomioidaan tekemisen mielekkyys
- omat toiveet elämässä.
- kannustamista kuntoutuksessa
- kannustamista terveelliseen ravintoon
- tukea löytämään omia vahvuuksia ja omia näkemyksiä

Työyhteisön esiin nostamia tuen ja ohjauksen tarpeita:

- saada nuoret pärjäämään itsenäisesti.
- Elämänhallinta→miten tuetaan? koittaa udella sen hetkistä tilaa. Ei pakosti tule automaattisesti, jos vaikka joku painaa.
- Huomioidaan positiivisia asioita.
- tukeminen
- ohjaus
- läsnäolo
- tuki sosiaalisissa verkostoissa
- tuki harrastuksissa
- Teini iän huomioiminen
- Läsnä kasvussa
- Vierellä oleminen
- tukeminen ohjaaminen millä tahansa elämän osa-alueella epäkohtiin tarttumisen
- yhtenäinen toimiminen, tsemppi.
- Tukemaan vuorovaikutuksessa.
- Autetaan että pystyy tekemään asioita joista pitää. itsensä toteuttaminen.
- tukemaan harrastuksissa

- autetaan että saa elää omannäköistä elämää.
- Elämän sisältöä kartoitetaan.
- Vammaisuus kaventaa elämänpiiriä. Voidaan tuoda uusia näkökulmia.
- tuetaan että alkaisi suuntautua ulospäin.
- Kuuntelemalla.
- ohjataan käyttämään omia voimavaroja
- Olemalla terveellinen esimerkki.

Tuen tarpeista laadituista koosteesta voidaan tehdä johtopäätös, että varsinaista ohjaamista vaativia asioita ei nouse haastatteluissa paljoa esille. Haastatteluissa esiin tulleet asiat ovat selkeästi enemmän tukeen ja kannustamiseen liittyviä. Myös vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuosituksessa painotetaan, että fyysisten puitteiden lisäksi laadukkaassa asumispalvelussa tarvitaan lisäksi joustavia, riittäviä ja yksilöllisiä tukitoimia. Siinä todetaan myös, että asumispalveluiden ja tukitoimien ei tulisi rajoittua vain asunnossa tapahtuvaan toimintaan, vaan siinä on kyse kokonaisvaltaisesta elämään liittyvästä toiminnasta. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2003) Vammaislainsäädännön kartoituksissa nostetaan selkeästi esille vammaisten arjen sujumista tukevien palveluiden saatavuuden tärkeys vammaisten omassa lähiympäristössä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2015, 67).

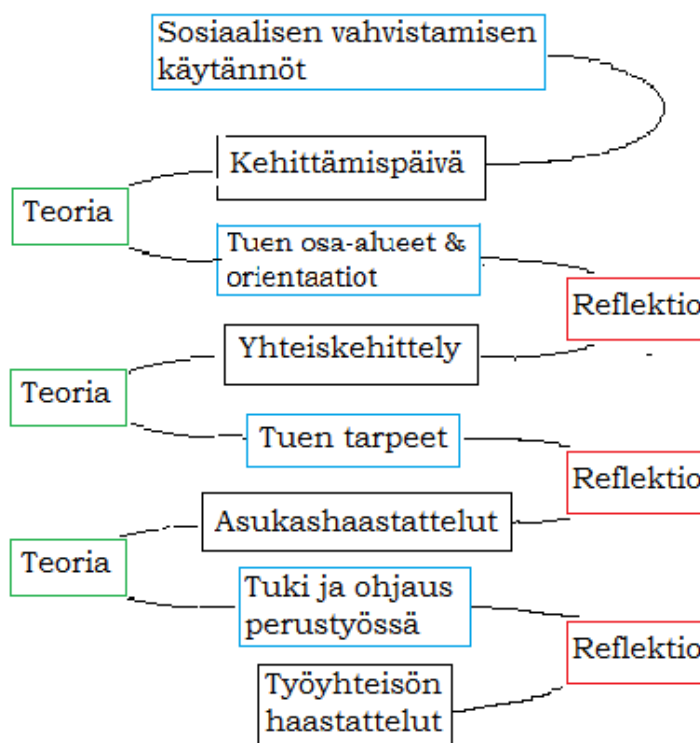
Kaiken tuen tulee lähteä asukkaan tarpeista käsin. Joissain tapauksissa ohjaajat korostivat kuitenkin havainnoinnin tärkeyttä ja tarvittaessa kysymysten esittämistä nuorelle. Moninainen työnkuva ja työssä tarvittava monipuolinen osaaminen vaikuttaisivat kuitenkin edellyttävän yhteisten käytäntöjen olemassaoloa. Työn koulutustasoa ei kuitenkaan voida nostaa, jolloin kehitettävien käytäntöjen tulee olla matalan kynnyksen toiminnasta lähteviä. Tämä johtopäätös huomioidaan myös tässä kehittämistyössä tuotettavissa sosiaalisen vahvistamisen käytännöissä.

4. TUTKIMUKSELLINEN KEHITTÄMINEN

Tässä kehittämistyössä on yhdistetty tutkimuksellista ja kehittävää otetta. Voidaan siis puhua kehittävästä työntutkimuksesta. Siinä yhdistyy tutkimus, käytännön kehittämistoiminta ja koulutus. (Toikko ym. 2009, 31) Tutkimuksellinen kehittämisote koettiin tarpeelliseksi lähtötilanteen vuoksi. Asumispalveluissa ei ollut olemassa olevia käytäntöjä sosiaalisen vahvistamisen pohjalle. Kuitenkin sosiaalista vahvistamista

toteutettiin monin eri tavoin toiminnassa. Tämän johdosta tarvittiin aluksi selvitystä siitä sosiaalisesta vahvistamisesta, jota esiintyi kehittämistyön alkuvaiheessa asumispalvelussa. Toisaalta tarvittiin myös käsitystä asukkaiden kokemuksista ja tarpeista, jotta keskitytään siihen tukeen mitä asukkaat tarvitsevat. Lopullisena tavoitteena ovat sosiaalisen vahvistamisen käytännöt tuotettiin esiin nousseiden näkökulmien pohjalta erillisessä kehittämispäivässä ja ne tulevat työyhteisön käyttöön ja osaksi asumispalveluiden tulevaa osaamista. Näin ollen kentällä tapahtuvan yhteiskehittelyn, yhteisen kehittämispäivän ja koko kehittämistyön aikana on ajateltu myös tapahtuvan oppimista.

Seuraavassa kuvattuna kehittämisprosessi kokonaisuudessaan.

kuva 3. Kehittämisen prosessi. Kuvio b.

Kehittämisprosessi eteni vaihe vaiheelta erillisinä sykleinä. Mustissa kehyksissä näkyvät aineiston tuottamisen vaiheet. Kuviossa sinisissä kehyksissä on kirjattuna jokaisen vaiheen tuotettu aineisto, joka osaltaan muodosti edelleen materiaalia yhteiskehittelylle työyhteisössä. Alkuvaiheessa ei ollut vielä selvillä mitä täytyy konkreettisesti kehittää ja millä tavoin, jotta päästään haluttuun päämäärään. Lähtökohtaisesti oli selvillä, että kehittämistyö tulee keskittymään asumispalveluyksikössä tarjottavaan

tukeen ja ohjaukseen. Koko kehittämistyön ajan kerättiin myös tietoperustaa esille tulleiden asioiden ja ilmiöiden pohjalta. Tiedon tuottaminen olikin yksi kehittämistyön tavoitteista. Mt. ym. (2009, 40) toteavat hiljaisesta tiedosta puhuessaan, että työntekijä saattaa tietää jonkin toiminnan olevan hyvää ja tuottavan tulosta. Hän ei kuitenkaan pysty määrittelemään mihin tämä tieto perustuu.

Kehittämistyön etenemistä voidaan hyvin kuvata nk. spiraalimallin avulla. Siinä nousee jokaisen kehittämisvaiheen jälkeen ikään kuin uudelle kehälle. Jokainen kehittämisen vaihe johti reflektointiin, jonka aikana pohdittiin ja arvioitiin mihin suuntaan ja mihin esiin tulleisiin alueisiin kehittämistoiminta kannattaisi seuraavassa vaiheessa kohdistaa. (mt. ym. 2009, 67) Uusien näkökulmien ilmaantuessa aiheita pyrittiin syventämään teorian avulla ja perehdyttiin myös tieteelliseen kirjallisuuteen. Näin tuotettiin samalla teoriaa löydösten ympärille jolloin saatiin vahvistusta esiin nousseiden näkökulmien ja johtopäätösten pohjalle.

Alussa asetettu kehittämiskysymys oli laaja sen käsittäessä asumispalveluiden tukea ja ohjausta yleensä. Laadullisessa tutkimusotteessa tutkimuskysymys voikin olla alussa laajempi ja se voi tarkentua kehittämistyön edetessä. (mt. ym. 2009, 117) Yhteiskehittely ja teorian tuominen kehittämistyön ympärille oli jatkuva prosessi, joka oli käynnissä koko kehittämistyön ajan. Teoriaa tuotiin myös esille työyhteisöön kaikkien tutkittavaksi sitä mukaa kun uusia tulokulmia löytyi. Kehittämistyö toteutettiin tiiviissä yhteistyössä työyhteisön ja asukkaiden kanssa. Kehittämistyön aikana esiin nousseita ilmiöitä pohdittiin yhdessä asukkaiden, työntekijöiden ja työnjohdon kanssa.

Kyse oli kokonaisvaltaisesta prosessista, jossa käsiteltiin avoimesti esiin nousseita kysymyksiä ja näkökulmia suhteessa asumispalveluissa tarjottavaan tukeen ja ohjaukseen käytännön työtilanteissa. Myös teoriaa tuotiin eri lähteistä ja rakennettiin tietoisesti kehittämistyön pohjalle. Mt. ym. (2009, 114) nostavat esille tiedon tuotannon tärkeyden kehittämistoiminnassa. Heidän mukaansa se on erityisen tärkeää, jos kehittämisellä tavoitellaan toiminnan kehittämistä ja kehittämistoimintaan osallistuvien työntekijöiden oppimista. Tässä kehittämistyössä tuotettu tieto perustuu tutkittuun tietoon ja kokemus tietoon joita sovelletaan tilannekohtaisesti reflektoiden.

4.1 Metodologia

Toikko ym. (2009, 54) nostavat esille neljä kokonaisuutta jotka kehittämisprosessissa täytyy olla huomioituna että voidaan puhua tutkimuksellisesta kehittämistoiminnasta. Kehittämis toiminnan täytyy tällöin ottaa kantaa siihen millainen toiminnan todellisuuskäsitys on? Millaista tiedontuotantoa tavoitellaan? Millainen on kehittämistoiminnan intressi ja millaista kehittämistoiminta on luonteeltaan?

Suhtautuminen todellisuuteen on tässä kehittämistyössä konstruktionistinen. Konstruktionistinen näkökulma kehittämisessä tarkastelee todellisuutta ennen kaikkea sosiaalisina prosesseina. Yksittäinen ihminen ei voi muuttaa sosiaalista todellisuutta. Se on merkitysjärjestelmä joka on ihmisen luoma eikä suoraan todellisuuden heijastuma tai kuva. (mt. 2009, 36) Tämän näkemyksen mukaisesti alkukartoituksessa tehdyt haastattelut ovat olennaisessa osassa kehittämistyön suuntaamisessa. Konstruktionistisesta näkökulmasta tarkasteltuna ei voida esittää myöskään mitään ultimaalista totuutta suhteessa asumispalveluissa toteutettavaan sosiaaliseen vahvistamiseen. Ohjaajien suhtautuminen omaan työhönsä ja siihen todellisuuteen jossa sitä toteutetaan on henkilökohtainen ja riippuu monista eri näkökulmista. Myös työlle asetetut tavoitteet vaihtelevat suuresti työntekijästä riippuen. Tämän tiedostaminen myös haastatteluja analysoitaessa antoi mahdollisimman neutraalin lähestymistavan aineistoon.

Kehittämis toiminnan todellisuuskäsitys pohjaa osin fakta- ja osin tulkinnalliseen näkökulmaan. Mt. (2009, 38) puhuvat peruskysymyksestä jossa täytyy miettiä mihin todellisuuden osaan kehittäminen liittyy. Tällöin on kyse faktan ja tulkintojen välisestä suhteesta. Tulkintoja on johdettu haastatteluiden ja oman havainnoinnin kautta. Haastattelumateriaalia voidaan pitää osin faktapohjaisena sen ollessa haastateltavien nuorten ja ohjaajien omaa kokemusta koetusta todellisuudesta. Haastatteluista on kehittämistyön kuluessa analysoitu suhteessa kehitettävään aiheeseen. Kaikkien johtopäätösten voidaan ajatella tulevan yhteisesti todennetuiksi viimeistään kehittämispäivän kautta, jolloin kehittämistyön aikana toteutetun tutkimuksen kautta esiintulleita tuen ja ohjauksen osa alueita tarkastellaan yhdessä työyhteisön kanssa käytännön case työskentelyn kautta. Oma tulkinta näyttäytyy

kehittämistyössä esiin nousseen aineiston jäsentämisessä ja niiden herättämissä pohdinnoissa..

Organisaatioteorioissa puhutaan toimintaympäristön jatkuvasta muutoksesta. (Ruohotie 2002, 17) kuvaa nykypäivän toimintaympäristöä muutoksen turbulenssiksi jonka pyörteissä toimintaa pyöritetään. Tämä muutos voidaan kokea musertavana kurimuksena jota vastaan joudutaan taistelemaan, tai voidaan hyväksyä sen olemassa olo ja opetella elämään muutoksien mukana. Yksi tulokulma kehittämiseen organisaation näkökulmasta onkin palveluntuotannossa tapahtuvat muutokset. Tämän hetken suurin toimintaympäristön muutos ovat avoimen kilpailutuksen myötä palvelumarkkinoille tulleet suuret monikansalliset yritykset. Toisaalta kehittäminen on jatkuva prosessi joka ei tule koskaan lopulliseen päätökseensä. Tiedon intressistä puhutaan silloin kun määritellään kuka hyötyy kehittämistyöstä ja millä tavoin. Palveluntuotannossa kyse on kolminaisesta tiedonintressistä. Nämä kolme osaa ovat palveluntuottaja, -käyttäjä ja -ostaja.

Palvelun ostajalle kehittämistyön tuotokset toimivat osoituksina sosiaalisen vahvistamisen tärkeydestä ja toteuttamistavoista. Sosiaalisen vahvistamisen termi on vielä verrattain uusi tulokas vammaispuolella. Sen sisältöjen ymmärtäminen ostettavien palvelujen yhteydessä on vielä vajaavaista. Palvelun tuottajalle kehittämistyö toimii evidenssinä asumispalveluiden asukkaiden tarpeista, ohjaajien työstä ja ydinosaamisesta sekä tulevaisuuden osaamisen kehittämisen ja tuotteistamisen mahdollisuuksista. Edelleen hiljaisen tiedon näkyväksi tekeminen mahdollistaa myös osaamisen tiedostamisen ja jakamisen työyhteisön kesken. (kts. myös Toikko ym. 2009, 40) Sosiaalinen vahvistaminen saadaan tällöin näkyväksi osaksi perustyötä ja sen jalostaminen eteenpäin mahdollistuu. Näin siitä saadaan myös kilpailuetua hintavetoisille palveluntuotantomarkkinoille. Käyttäjille/toimijoille sosiaalinen vahvistaminen mahdollistaa matalan kynnyksen osaamisen tunnistamisen ja oman ammattitaidon edelleen kehittämisen.

Tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa kyse on uusista tiedontuottamisen tavoista. (tm ym. 2009, 42) Tässä kehittämistyössä tiedon tuottamisessa on pitkälti kyse haastatteluiden kautta tuotetusta empiirisestä aineistosta jota on tulkittu kokemukseen perustuvan ammatillisen näytön kautta. Jotta tieto ei jäisi ainoastaan tulkintojen varaan, se on todennettu teorian pohjalta. Nämä osatekijät vaikuttavat olennaisesti myös tiedon luotettavuuteen. Kun sama tieto esiintyy kohderyhmän ja

toimijoiden haastatteluissa ja se tunnustetaan käytännössä yhteisessä kehittämistoiminnassa(kehittämispäivä) sitä voidaan pitää riittävän luotettavana.

4.2 Tietoperusta

Asumispalveluohjaajan työ edellyttää monipuolista osaamista ohjauksen, hoitotyön, kuntoutumisen ja kasvun tukemisen alueilta. Tietoperustaa kehitettävän aiheen ympärille tuotiin monipuolisesti laajalta alueelta. Pääpaino on tässä kehittämistyössä ollut ohjausta ja kasvun tukemista sekä kehitystä käsittelevässä kirjallisuudessa. Myös vuorovaikutusta käsiteltiin runsaasti sen ollessa avainasemassa sosiaalisen vahvistamisen välittymisessä. Sosiaalipedagogista teoriaa tuotiin hieman mukaan asumispalvelutyön arkilähtöisyyden näkökulmista.

Alkukartoituksen vierelle tuotiin tarkasteluun ajankohtaisien selvityksien ja tutkimusten esiin nostamia näkökulmia. tällä pyrittiin tuomaan faktapohjaa tämän hetken vammaisten palvelun tarpeista. Myös erilaisten vammaispuolen asiantuntijoiden näkökulmia pyrittiin tuomaan mukaan asukashaastatteluiden tarkastelussa..

Kohderyhmän koostuessa nuorista ja nuorista aikuisista myös nuorisotyön puolelta tuotiin tietoperustaa. Tämä kirjallisuus keskittyi erityisesti kohtaamiseen ja nuorten toimijuuden tukemiseen. Termejä kuten aktiivinen kansalaisuus, myönteinen tunnistaminen ja sosiaalinen vahvistaminen ei perinteisesti ole kehittämisen kohteena olevassa yksikössä käytetty. Niitä kuitenkin käytetään yleisesti nuorista puhuttaessa. Näin terminologia tuo palveluita myös lähemmäs yleistä keskustelua nuorista ja nuorista aikuisista. Tämä saattaa olla tulevaisuuden palveluita tuotettaessa hyödyllinen tekijä.

Tutkimukselliseen kehittämistoimintaan, oppivaan organisaatioon liittyvää kirjallisuutta käytettiin tuomaan raameja kehittämistoiminnalle. Oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen liittyvää kirjallisuutta hyödynnettiin myös tulkinnoissa ja arvioinnissa.

4.3 Yhteiskehittäminen ja reflektio

Suuri osa varsinaisesta kehittämisestä tapahtui kentällä työn ohessa. Kehittämistä tehtiin työn teon arjen keskellä erilaisissa käytännön tilanteissa. Toikko ym. (2009, 42) korostavat, että tutkimuksellisessa kehittämisessä tietoa tuotetaan käytännön toimintaympäristössä. Olennaisessa osassa olivat työyhteisön kanssa käydyt dialogiset keskustelut. Vuorovaikutus oli tavoitteellista siinä mielessä, että keskustelun aiheet liittyivät usein asukkaiden sosiaalisen vahvistamisen aiheisiin. Keskustelun dialogisuus oli erittäin tärkeä tekijä vuorovaikutuksessa. Dialogissa pyritään yhteisymmärrykseen keskusteluun osallistujien kesken. Kyseessä on hyväksyvä ja arvostava tapa jakaa yhdessä näkemyksiä ja näin tuottaa rikkaampaa ymmärrystä käsiteltävästä aiheesta. (Toikko ym. 2009, 93; Mönkkönen 2007, 185)

Kehittämistyön aikana tehtyjä havaintoja ja johtopäätöksiä käsiteltiin aktiivisesti yhteisissä keskusteluissa ja työkokouksissa. Työn rakenteista ja prosesseista syntyneitä kuvauksia pyrittiin mallintamaan tuki ja ohjaustyön hahmottamisen helpottamiseksi. Laadittiin myös erilaisia koosteita työyhteisön nähtäväksi, joita työyhteisö pääsi kommentoimaan ja täydentämään. Reflektion tärkeyttä korostetaan myös yleisesti kehittämistoiminnassa. (Toikko ym. 2009, 51)

Keskusteluissa ei pyritty muuttamaan työntekijöiden ajatuksia vaan pyrittiin tuottamaan uutta tietoa ja näkemyksiä koskien käytännön tuki ja ohjaustyötä. Havaintoja kirjattiin erilliseen kehittämismuistioon aina kun esiin tuli seikkoja, jotka vaikuttivat kehittämistyön kannalta olennaisilta (mt. ym. 2009, 97) Työyhteisön osallisuuteen kiinnitettiin erityistä huomiota. Oli tärkeää, että työyhteisö kokee kehittämistoiminnan tähtäävän yhteiseen hyvään. Aiheista keskustellessa tuotiin esiin usein motivoivia näkökulmia mm. omasta ammatillisesta kasvusta, työn mielekkyydestä ja tulevaisuuden työskentelystä auttamistyössä. Sosiaalisen vahvistamisen osaaminen on hyödyllistä jokaisen työntekijän oman tulevan työskentelyn kannalta. Urpo Sarala ym. 2001, 139) korostavat myös reflektiota oppimisen yhteydessä. Heidän mukaansa reflektiossa on olennaista oman toiminnan ja ajattelun pohtiminen suhteessa yhteiseen perustehtävään.

Seuraavassa on esitettyä ja jäsenneltynä muutamia otteita kehittämismuistiosta. En käy yksityiskohtaisesti läpi jokaista johtopäätöstä ja keskustelua. Tästä saa kuitenkin

käsitystä siitä, miten tietoa on kirjattu ylös työyhteisön kanssa käytyjen keskusteluiden pohjalta. Mm. näitä sisältöjä on edelleen tuotu lopullisessa tuotoksessa sosiaalisen vahvistamisen käytäntöjen yhteyteen. Kehittämismuistio on kokonaisuudessaan nähtävissä liite osiossa (liite 3.) Martti Grönfors (2015, 157) kannustaa käyttämään havaintojen suhteen nk. tarkoituksenmukaisuusperiaatetta. Hänen mukaansa harkintaa tapahtuu jo havaintojen analysointivaiheessa. Tällöin kehittämistyössä hyödynnetään aineistoa siltä osin, kuin se hyödyttää tekeillä olevaa kehittämistehtävää.

- *Elämän hallinnan tuki näkyy käytännön työssä monin eri tavoin. Hoidettavia asioita voi olla niin paljon, että asukas ei yksinkertaisesti selviä niistä yksin. Taakkaa voidaan jakaa niin, että esim. Henkinen toipuminen ja voimaantuminen mahdollistuu. Voimavarojen elpymässä voidaan asukkaan vastuuta asteittain lisätä.*
- *Vammasta johtuvat haasteet liittyen Henk koht apuun, kuljetuksiin, toteutuuko yhdenvertaisuus? Nuori joutuu hoitamaan opiskelujen ohella päivittäin suuren määrän sopimisia ja toimimaan työnantajana henk. Koht. Avustajalle.*
- *Neuvontatyö ja tiedon jakaminen terveellisen elämän suhteen.--> olennaista tässä miten tulee esille keskustelussa. Tärkeää kuitenkin puheeksi ottaminen jollain tasolla. Yhteinen pohdinta ja asioiden ihmettely on yksi hyvä lähestymistapa.*
- *Ennalta sovitut ohjauksikäynnit eivät aina toteudu sisällöllisesti niinkuin on etukäteen ajateltu. Joskus nuoren jaksaminen on heikoilla tai tarve vaan on toisenlainen. Tällöin on parempi vaikka juoda kahvit tai lähteä kävelyille. Tämä ei tosin saa johtaa asioista ja tekemisestä luopumiseen. Motivoiva haastattelu on menetelmä jossa ei lähdetä vastaan vaan etsitään uusia tapoja päästä yhdessä perille.*
- *Vammaisetkin ovat ensisijaisesti nuoria. Kasvun tukeminen ja ohjaus korostuu asumispalveluita nuorille ja nuorille aikuisille tuottaessa. Nuoruuden kannalta ennaltaehkäisevä näkökulma on tärkeä. Nuorisotyön sisältöjen tuominen asumispalveluiden yhteyteen. -->mitä sisältöjä ja millä tavoin niitä voidaan tuoda asumispalvelun yhteyteen? esim. Koulutukset. Osaamisen johtaminen.*

Käsitykset työn olennaisista osa-alueista painottuivat keskusteluissa eri työntekijöiden kanssa eri tavoin. Kaikille oli selvää kehittämistyön alusta saakka, että jonkinlaisesta tuesta ja ohjauksesta nuoret hyötyvät. Silloin tuen ja ohjauksen määrittelemisen keskittyi työyhteisön puolelta käytännön työtilanteisiin, se oli ohjaajasta riippuen eri tavoin painottunutta eikä siitä ollut olemassa yhteisiä käytäntöjä. Asukaslähtöisyys koettiin työyhteisössä erittäin tärkeänä. Keskusteluissa ja käytännön työssä ja vuorovaikutuksessa se kuitenkin näyttäytyi paikoitellen enemmän asiakaskeskeisyytenä. Saatettiin ajatella, että nuoret ovat jo itsenäisiä ja että he itse pyytävät, jos jotain tarvitsevat. Tästä näkökulmasta sosiaalisen vahvistamisen kehittäminen koettiin turhana. Kokemuksia oli kuitenkin myös nuorista jotka eivät osaa pyytää apua tarvittaessa vaan heille täytyy sitä aika ajoin ehdottaa. Tällöin saattaa olla riskinä, että tukea ja ohjausta tarvitsevat nuoret jäävät vaille sitä kannustamista ja tukea jota he tarvitsevat. Säätiön strategiassa asumispalvelun tarkoituksena on tukea asukkaiden itsenäistymistä. Yhteistä käsitystä niistä keinoista joilla itsenäisyyttä asumispalveluoh-

jaajien toimesta tuetaan, voidaan ajatella tarvittavan tulevaisuudessa. Kentällä tapahtuneen kehittämisen aikana kirkastui yhteisien käytäntöjen olemassaolon tärkeys.

Tuen ja ohjauksen näkökulmat työssä eivät aina herättäneet positiivisia ajatuksia työyhteisössä käydyissä keskusteluissa. Uusiin ideoihin ja ajatuksiin työn kuvan laajentumisesta liittyy pelkoa työn hallittavuuden vähenemisestä ja työn kuormittavuuden lisääntymisestä. Erityisesti ohjaus oli osaamista jota ei täysin ymmärretty. Tästäkin syystä on ymmärrettävää, että muutosvastarintaa esiintyy jossain määrin. Mönkkönen (2007, 170) toteaa toisaalta olevan inhimillistä, että työntekijä suhtautuu varauksellisesti johonkin epämääräiseen kehitettävään asiaan. Halutaan ehkä suojautua liialta rasittumiselta ja loppuun palamiselta. Työntekijöillä voi myös olla erilaisia intressejä työn suhteen. Ammatillinen kasvu ja itsensä sekä työn kehittäminen ei ole välttämättä kaikille tärkeä työssä tavoiteltava asia.

Kehittämiseen liittyy aina jossain määrin myös uuden innovaation synnyttäminen työyhteisössä. Työyhteisön monipuolinen osaaminen ja erilaiset näkemykset muodostavat laajan ja moninaisen pohjan innovaatioiden syntymiselle. Kuitenkin työyhteisössä voi olla vahvoja eroja näkemyksissä siitä mikä on tärkeää ja hyvää työn ja asukkaiden kannalta. On olemassa myös tutkimustuloksia siitä, että työyhteisön erilainen osaaminen voi olla sosiaalisten ja kommunikaatioon liittyvien ongelmien taustalla (Järvensivu & Piirainen 2011, s. 68) Tätä efektiä pystyttiin osittain vaimentamaan kehittämistyön pohjalle tehdyillä haastatteluilla joiden pohjalta voidaan osoittaa minkälaista tukea ja ohjausta asumispalveluissa tarvitaan.

Yksi merkittävä huomio liittyy kehittämiseen käytettävään aikaan. Niin kuin aikaisemmin todettiin, muutokseen liittyy aina ennakkoluuloja ja pelkoa. Työyhteisö tarvitsee aikaa sulatellakseen asioita. Kyse on myös työkuultuurista ja sen muutoksesta. Pidempään työpaikassa olleet työntekijät saattavat kokea että heidän toimintaansa osoitetaan kehittämistyössä vääräksi. Työyhteisön kanssa käydyissä keskusteluissa voidaan avata ristiriitoja ja yhdessä tarkastella mitä kehitteillä olevat asiat tuovat tullessaan. Kehittämistyötä ajatellen korostetaakin, että on tärkeää että mitään lopullisia tuloksia tai päätelmiä ei julisteta eikä päätetä kehittäjän toimesta. Kehittämistyön vaikutukset työyhteisöön ja kehitettävään työhön tulevat pikkuhiljaa tietoisuuden lisääntyessä. (Mönkkönen 2007, 171)

Toikko ym. (2009, 42) puhuvat tiedon tuottamisen yhteydessä tiedon tuottamisen monipuolisuudesta. Tässä yhteydessä mietitään erityisesti tiedon tuottamista suhteessa tiedon tuottamisen kohteena olevaan ympäristöön. Suurin osa kehittämistyöstä toteutettiin haastatteluiden ja kentällä käytyjen keskustelujen välityksellä. Kehittäminen ei siis missään vaiheessa joutunut irralliseksi prosessiksi käytännön työstä, vaan kehittämistyön aikana löydöksiä reflektioitiin työyhteisön kanssa aktiivisesti. Haastatteluissa tuotettiin tietoa nuorten ja työyhteisön näkemyksistä ja monipuolinen teoriapuoli tuotiin käytännön havaintojen tueksi. Kehittämispäivä vei asukas case esimerkkien avulla kehittämistyön käytännön työtilanteisiin ja lopullisena tuotoksena syntyneet sosiaalisen vahvistamisen käytännöt työstettiin ohjaajien näkemyksien pohjalta.

Kehittämispäivän materiaali johdettiin asukashaastattelujen, alkukartoituksena tehtyjen työyhteisön haastattelujen ja kentällä käydyn kehittämistoiminnan kautta. Haastattelujen ja kentällä käytyjen pohdintojen pohjalta työstettiin erikseen osa-alueita joilla asukkaat tarvitsevat tukea ja ohjausta. Toinen kooste tehtiin niistä eri tuen ja ohjauksen keinoista, joita aineiston perusteella voitiin ajatella käytettävän. Tässä vaiheessa myös tietoperustaa oli tuotu runsaasti kehittämistyön pohjalle, joka mahdollisti osaltaan aineiston sijoittamisen tiettyjen teemojen alle. Aineistoista johdetut aiheet on koostettu osittain myös abduktiivisen päättelyn kautta, jossa johtoajatuksena on ollut keskittyä löytämään juuri tukeen ja ohjaukseen olennaisesti liittyviä teemoja. Kts. myös (Hirsjärvi & Hurma 2001, 136) Seuraavissa koosteissa on listattuna tuen osa-alueet ja tuen eri orientaatiot joita käytettiin kehittämispäivän taustamateriaalina:

Tuen osa-alueet

- Arjen hallinta (asuminen, talous, kodinhoito)
- Työ ja opiskelu
- Vapaa aika
- Apuvälineet
- Henk. Koht. Avustajan työnantajuus
- Sosiaaliset verkostot ja ihmissuhteet
- Osallisuus ja yhteisöllisyys
- Itsetunto, identiteetti ja positiivinen minäkuva
- Palvelut
- Kuntoutus
- Terveystieteet
- Kuntouttava työote

Tuen ja ohjauksen orientaatioita

- Sosiaalinen vahvistaminen
- Osallistaminen
- Yhteisöllisyys
- Voimaantumisen
- Toivon antaminen
- Voimavara lähtöisyys
- Toiminnan ohjaus
- Motivointi
- Innostaminen
- Läsnäolo
- Dialogi
- Vuorovaikutus
- Kuntouttava työote
- Mielekäs tekeminen
- Toimijuuden vahvistaminen ja tukeminen

5. ASUMISPALVELUOHJAAJIEN KEHITTÄMISPÄIVÄ

Kehittämispäivä toteutettiin puolipäiväisenä intensiivisenä tuokiona. Se alkoi yhteisellä ruokailulla, joka oli työntekijöille mainio keino laskeutua aamuvuorosta kehittämistyöhön ja osalla aloittaa iltavuoro kehittämistyöllä. Ennen varsinaista yhteiskehittelyä yksikön johtaja liitti kehittämispäivän osaksi säätiön strategiaa, jonka mukaan asumispalveluiden tavoite on asukkaiden itsenäisyyden tukeminen. Pääsimme siis kehittämispäivässä miettimään mitä ovat ne konkreettiset sosiaalisen vahvistamisen keinot joilla itsenäisyyttä asumispalveluissa tuetaan.

Seuraavaksi ohjaajille kerrottiin lyhyesti kehittämistyön tavoitteista ja tarkoituksesta sekä siitä, mikä merkitys kehittämistyöllä on osallistuville työntekijöille itselleen. Toikko ym. (2009, 75) nostavat esiin kehittämistoiminnan ulkoapäin suuntautuneisuuden joka helposti leimaa kehittämistyötä. Kertomalla ohjaajille mitä hyötyä muutoksista voisi olla juuri heidän näkökulmastaan katsottuna, poistetaan työn muutosten mukanaan tuomaa mahdollista pelkoa. Painotin myös, että kyseessä on pienryhmätyöskentely, jossa yhdessä mietitään tuen ja ohjaamisen osa alueita. Tavoitteena ei siis ole itse tuoda tässä vaiheessa tietoa ja osaamista ohjaajille vaan keskiössä on heidän omat näkemykset. Myös tämän tarkoituksena oli luoda arvostava ja kunnioitava ilmapiiri työskentelylle. Työntekijä saattaa kokea helposti kehittämistyön tarkoituksena olevan mitätöidä hänen omaa osaamistaan ja että hänen omia ideoitaan ei huomioida. (Arnkil 1994, 74)

Varsinainen kehittäminen tapahtui kahdessa 1,5 h pituisessa pienryhmä sessiossa joista ensimmäinen käsitteli nuorten tuen tarpeita ja toinen erilaisia voimaannuttavia ja vahvistavia menetelmiä. Pienryhmätyöskentelyn pohjalle oli valittu kolme asukas case esimerkkiä, joiden pohjalta pyrittiin tekemään näkyväksi asukkaiden tuen tarpeita. Ohjaajilta kysyttiin erikseen aikaisemmin pidetyssä työkokouksessa toiveita case työskentelyssä käsiteltävistä asukkaista. Lähtökohtaisesti oli tiedossa, että nuorten tuen tarpeet poikkesivat selkeästi toisistaan. Tarkoituksena oli case esimerkkien avulla päästä käsiksi käytännön tuen ja ohjauksen tilanteisiin asukkaiden arjessa. Työskentelyn tueksi oli jokaiselle pienryhmälle tulostettu kentällä tehdyn kehittämistyön tuotoksena syntyneet tuen osa-alueet ja tuen orientaatiot.

Ensimmäisen vaiheen alussa ohjaajia ohjeistettiin merkitsemään tuen osa-alueista ne alueet, joilla nuorten koettiin tarvitsevan tukea ja ohjausta. Tämä vaihe toteutettiin raksi ruutuun periaatteella ja ohjeistuksessa painotettiin, että vielä ei syvennytä yksityiskohtaisemmin tuen tarpeiden kuvaamiseen. Seuraavassa vaiheessa lähdettiin yksi kerrallaan miettimään, minkälaista tukea nuori kulloisellakin tuen eri osa-alueella tarvitsee. Tässä vaiheessa työskentelyn tueksi annettiin tuen eri orientaatiot, joita sai käyttää apuna mietittäessä konkreettisia tukitoimia käytännössä. Lopuksi jokaisen ryhmän case purettiin lapuille seinälle kaikkien nähtäväksi.

Etukäteen asetettuja tavoitteita ensimmäisessä vaiheessa oli käytännön avustamistilanteisiin pääsy ajatustasolla, niissä tapahtuvan tuen ja ohjaamisen sekä osaamisen näkyväksi tekeminen ja jakaminen pienryhmissä ja lopuksi tiedon jakaminen koko ryhmän kesken. Sarala ym. (2001, 143-144) korostavat yhteistoiminnallisen oppimisen hyötyjä. Yhdessä tekeminen johtaa heidän mukaansa parempaan laadulliseen lopputulokseen kuin yksin oppiminen. Yhteistoiminnallisuus vaikuttaa kiinnostukseen suhteessa yhteisiin päämääriin ja innostaa ammatilliseen kasvuun. Tällöin myös kilpailuhenkisyys poistuu tilanteesta.

Ensimmäinen vaihe sujui pääosin mallikkaasti ja etukäteen asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Haasteita esiintyi kuitenkin toteutuksen puolella. Tehtävän ymmärtäminen tuotti toisille vaikeuksia. Toisilla työntekijöillä oli laajempi käsitys asukkaiden tuen tarpeista kuin toisilla. Ryhmät tarvitsivat ajoittaista lisäohjeistusta ja tsemppausta työskentelyn välillä pysähtyessä. Näistä selvittiin ja pienryhmät onnistuivat tuottamaan paljon moninaista tietoa eri tuen ja ohjauksen osa-alueista yhteiseen tarkasteluun. Onneksi ryhmät kävivät ääneen läpi omat esiin nousseet pohdinnat. Suureksi

haasteeksi osoittautui lapuille kasatut koosteet. Tuen tarpeita oli mahdoton ilmaista yhdellä sanalla. Lappujen pieni koko ei mahdollistanut runsasta kirjoittamista, jonka vuoksi tekstit jäivät pieniksi ja epäselviksi. Yhtenä ajatuksena oli ensimmäisen vaiheen lopuksi vielä jäsentää ja käydä tuen osa-alueita yhdessä läpi. Tämä vaihe jäi toteutumatta ja se vähentää hieman ensimmäisen vaiheen yhteistoiminnallista oppimisvaikutusta.

Toinen vaihe toteutettiin myös pienryhmämuotoisena. Tässä vaiheessa jakauduttiin uusiin ryhmiin ilman erityistä ryhmäjakoperustetta. Ryhmät pyrittiin kuitenkin muodostamaan niin että edelliset ryhmäjaot vaihtuisivat. Tällä pyrittiin uuden tiedon tuottamiseen uusissa ja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Eri ohjaajien näkemykset valjastavat erilaisen tiedon tuottamiseen. Nyt ryhmien tehtäväksi tuli vapaasti miettiä erilaisia asukkaita voimaannuttavia ja vahvistavia menetelmiä, joita asumispalveluissa toteutetaan.

Tarkkojen ohjeiden puuttuminen jätti tilan ehkä liiankin vapaaksi. Tässä tapauksessa vapaudesta tuli eräänlainen vankila ja työskentely vaati ajoittain ulkopuolista fasilitointia. Myös ajan puute aiheutti työskentelyn ennen aikaisen loppumisen kesken työskentelyn. Joka tapauksessa arvokasta materiaalia saatiin kiitettävästi talteen. Ryhmien pohdinnat käytiin lopuksi läpi yhdessä, keskustelun omaisesti. Tämä oli arvokas vaihe jonka aikana käytännöt ikään kuin aukesivat yhteiselle tarkastelulle. Näin tuotetut sosiaalisen vahvistamisen käytännöt ja niiden kautta nousseet ajatukset kirjattiin yksitellen ylös. Ehdimme käydä jokaisen ryhmän pohdinnat läpi asetetun ajan sisällä ja tunnelma oli kehittämispäivän lopussa positiivinen mutta väsynyt. Ohjaajat kävivät valtavan määrän tietoa läpi lyhyessä ajassa.

Näin tuotettiin lopulta kehittämispäivän aikana kahden vaiheen kautta työssä käytettäviä sosiaalisen vahvistamisen menetelmiä. Case työskentelyn kautta päästiin käytännön esimerkein havainnoimaan, miten kehittämistyön aikana esiin nousseet tuen ja ohjauksen osa alueet näyttäytyvät nuorten kanssa tehtävässä työssä. Molempien vaiheiden tuotokset muodostavat yhdessä kattavan kuvauksen siitä sosiaalisesta vahvistamisesta, jota asumispalveluyksikössä toteutetaan. Käytännöt jäivät kuitenkin vielä ajatuksen tasolle, joten varsinaisista menetelmistä ei voida vielä tässä vaiheessa puhua.

Kehittämispäivän aineiston jäsentäminen ja lopullinen työstäminen jäivät tässä tapauksessa kehittäjän vastuulle. Jaoin asumispalveluohjaajien kehittämispäivän aikana esiin tulleet sosiaalisen vahvistamisen osa-alueet neljään pääteemaan. Tämä selkeyttää osaltaan osa alueita ja liittää niitä paremmin aikaisempien aineistojen yhteyteen. Seuraavassa olen listannut kehittämispäivän aikana esiin tulleet sosiaalisen vahvistamisen käytännöt teemoittain. Sen jälkeen tarkastelen lähemmin käytäntöjä asumispalveluohjaustyön näkökulmasta. Käytännön havainnollistamiseksi esitetään otoksia asukas case työskentelyn pohjalta ja myös omaa asiantuntijuutta käytetään hyödyksi. Rinnalle tuodaan myös tietoperustaa alan kirjallisuudesta vahvistamaan näkökulmia. Kehittämispäivän aikana empiiristä aineistoa ei jokaisen käytännön osalta pystytty tuottamaan runsaasti. Niiltä osin kuin se on puutteellista, yritettiin hyödyntää vahvemmin teorian kautta tuotettua aineistoa. Käytännöt ja niihin liittyvät ajatukset on esitetty sellaisinaan jatkotyöstämistä varten.

Nuoren itsetunto ja identiteetti

Itseensä tutustuminen

Unelmat ja haaveet

Positiivinen palaute

Kohtaaminen, dialogi ja voimaantuminen

Läsnäolo, keskustelu ja kuunteleminen

Eriytyinen huomiointi

Tunteet ja herkkyys kohtaamisessa

Kuntouttava arjen tuki ja ohjaus

Yhdessä tekeminen

Mukavuusalueen ulkopuolella.

Motivointi ja kannustus

Ohjaus palveluiden keskellä

Kohti toimijuutta ja aktiivista kansalaisuutta

Oman tien löytäminen

Silta toimintaan

ryhmässä vahvistuminen

Sosiaalisen vahvistamisen käytännöt, Kehittämispäivä 20.9. 2016.

5.1 Sosiaalinen vahvistaminen asumispalveluissa

Sosiaalinen vahvistaminen on termi, jota käytetään nykyään laaja alaisesti nuorisotyön puolella, vaikka se ei varsinaisesti olekaan ikäsidonnaista. Sillä tarkoitetaan laaja-alaista kasvatuksellista ja yhteiskunnallista työtä, jonka avulla ennaltaehkäistään syrjäytymistä ja tuetaan yksilön osallisuutta ja aktiivista kansalaisuutta yhteiskunnassa. (Rautiainen 2010, 20; Mehtonen 2011, 16; Kuure 2015, 8) Lauttasaaren opiskelija-asunnoilla sosiaalinen vahvistaminen näkyy monin eri tavoin arjen toiminnassa. Tämän kehittämistyön tuotoksena syntyneet sosiaalisen vahvistamisen käytännöt ovat keinoja joilla nuoren itsetuntoa, voimaantumista ja osallisuutta voidaan tukea ja vahvistaa erilaisissa tilanteissa asumispalvelutyön yhteydessä. Käytännöt ovat matalan kynnyksen toimintaa, jotka eivät vaadi korkeaa koulutustasoa tai vahvaa resursointia toteutuakseen.

Tuija Mehtonen (2011, 21) korostaa, että sosiaalisessa vahvistamisessa tärkeintä ei ole käytettävä menetelmä vaan asiakkaan aito kohtaaminen, vuorovaikutus ja dialogi. Jollei näitä saavuteta, ei käytetyistä menetelmistäkään ole hyötyä. Sosiaalinen vahvistaminen on aktiivista ja tietoista työskentelyä nuoren tarpeiden tukemisessa kohti itsenäisempää elämää. Taustalla tulee olla koko ajan ajatus siitä, että nuorta tuetaan omassa toimijuudessaan hänen omassa elämässään ja tavoitteena on nuoren aktiivinen kansalaisuus. (Rautiainen 2011, 100; Kuure 2015, 8)

Sosiaalisella vahvistamisella tarkoitetaan tässä kehittämistyössä kaikkia niitä keinoja, joilla nuoria ja nuoria aikuisia voidaan asumispalvelutoiminnassa tukea kohti itsenäistä oman näköistä elämää. Se on kokonaisvaltaista työskentelyä yksilön arjessa. Tavoitteena on asukkaan voimaantuminen ja omien voimavarojen löytyminen. Tukemalla nuoren toimijuutta tuetaan nuorta yhä kokonaisvaltaisempaan vastuunottoon omasta elämästään. Asumispalveluohjaaja pystyy vuorovaikutuksen kautta tukemaan nuorta näkemään omia voimavarojaan ja mahdollisuuksiaan. Asumispalveluyksikössä toimivat ryhmät ovat myös turvallinen paikka harjoitella sosiaalista kanssakäymistä ohjaajien kanssa. Nuoret saavat myös vertaistukea toisistaan. kts. myös (Rautiainen 2011, 99-100) Asumispalveluohjaaja voi toimia siltana tarvittaessa myös erilaiseen järjestö- ja vapaa-ajan toimintaan sekä koulutuksen ja harrastuksien pariin.

5.2 Nuoren itsetunto ja identiteetti

”Itseensä tutustuminen, unelmat ja haaveet, positiivinen palaute”

Lampinen (2007, 136) toteaa, että tulevaisuutta ja itsenäistymistä ajatellen on tärkeää, että vaikeasti vammaisella henkilöllä on hyvä ja mahdollisimman realistinen käsitys itsestään. Julkiset palvelut huolehtivat vammaispalvelun mukaisista palveluista, mutta hänen mukaansa tuki identiteetin ja tulevaisuuden työstämiseen on usein olematonta. Asumispalveluyksikköön muuttava nuori on tyypillisesti iältään 18-25 vuotias. Nykypäivänä nuoruuden katsotaan jatkuvan aina 30 ikävuoden kynnykselle saakka. Varsinainen aikuisuuden vaihe alkaa normaalisti n. 18-22 vuoden iässä. Aikuisuuteen siirtymisen ajankohta vaihtelee yksilöllisesti suuresti. Tässä elämänvaiheessa puhutaan aikuisuuden kynnyksellä olostä ja nk. etsikkovaiheesta. Nuori saattaa vielä miettiä mitä haluaa elämässään tehdä. Haaveet voivat liikkua kaukana abstraktissa tulevaisuudessa ja intressit voivat vaihdella suuresti. (Dunderfelt 1990, 99-100; Nurmi 2014, 256)

Tony Dunderfeltin (1990, 103, 114) mukaan aikuisuutta kohti mentäessä mieli etsii omaa persoonallista tapaa olla ja selviytyä. N. 20 vuotiaana kehityksessä tapahtuvat muutokset muuttavat luonnettaan. Niistä tulee enemmän sisäisiä ja yksilöllisempiä. Ymmärrys opitun ja yksilöllisen minäkuvan eroista auttaa huomaamaan ja ymmärtämään nuoren elämänkaarta ja eri kehitysvaiheita. Dunderfelt korostaa, että myös aikuisuutta kohti mentäessä ihmiselle voi syntyä uusia ja uudistavia piirteitä ja kykyjä.

Itseensä tutustuminen

- *kuka olet? Mistä pidät? Mikä on sinulle elämässä tärkeää?*
- *mitkä ovat aitoja tarpeita jotka edistävät onnellisuutta ja hyvinvointia*
- *heijastetaan omia vahvuuksia ja voimavaroja keskusteluissa ja kertomuksissa.*
- *luova ajattelu keskusteluissa. Mikä voisi olla juuri sinulle erityisen hyvää?*

Sosiaalisen vahvistamisen käytännöt. Kehittämispäivä 20.9. 2016.

Pääsääntöisesti asukkaiden arjessa vierailaan lyhytkestoisilla avustuskäynneillä, joita tarvitaan päivittäisten toimintojen hoitamiseen. Jouni Häkli ym. (2015, 127) korostavat nuorten kanssa työskennellessä positiivisen tunnistamisen merkitystä.

Tunnistamalla ja näkemällä nuori sellaisena kuin hän aidosti on, voidaan tukea nuoren itsetuntoa ja identiteetin kehittymistä. Tuki nuorten ja nuorten aikuisten itsetunnon ja identiteetin vahvistamiseksi tapahtuu suurelta osin vuorovaikutuksessa asukkaan kanssa avustamisen ohessa, erillisillä ohjauksikäynneillä tai ryhmätoiminnan yhteydessä. Tm ym. (2015, 138) Toteavat, että identiteetin kannalta on tärkeää, että nuori tulee tunnistetuksi omana itsenään. Tämä vaatii tutustumista ja aitoa kiinnostusta nuoren asioista.

Kehittämispäivässä nuoren itsetunnon vahvistaminen näkyi asukkaiden kanssa tehtävässä työssä monin eri tavoin. Viitauksia on selkeästi myös ryhmämuotoisen toiminnan tärkeydestä, jossa tuetaan sosiaalisissa tilanteissa oloa. Ohjatusta olemisesta koettiin olevan apua osallistumiseen. Käytännön työssä koettiin jokaisen asukkaan kohdalla tarvittavan itsetuntoon ja identiteettiin liittyvää vahvistamista.

Itsetunto, identiteetti ja positiivinen minäkuva

- Rohkaisua ja minäkuvan vahvistamista. Tuetaan voimavarojen löytymisessä.
 - Omien voimavarojen löytyminen vaatii aikaa ja tilaa. Positiivinen palaute, kannustaminen ja innostaminen tärkeää.
 - Itsensä toteuttaminen tärkeässä roolissa. Mikä tahansa asia voi olla se juttu. Pitää nähdä toisen mielenkiinnon kohteiden arvo.
 - Osallisuuden ja toimijuuden tukeminen.
 - Keskustelua. Dialogisuutta. Henkilökohtaiset mielenkiinnon kohteet auttavat vuorovaikutuksessa. Esim. Kirjallisuus
 - Tarvitsee tukea identiteetin löytymisessä
 - Houkutellaan ryhmätoimintaan. Esim. yhteisiin tyttöjen iltoihin.
 - Sosiaaliset tilanteet joissa ohjattua olemista helpottaa osallistumista. Yhteiset keskustelut vahvistavat.
 - Voimaa antavana elementtinä toiveet ja haaveet. Tuotetaan positiivisia kokemuksia.
-

Asukas case työskentely, kehittämispäivä 20.9.2016.

Haaveet ja unelmat koettiin kehittämispäivässä voimaa antavana elementtinä. Koettiin, että unelmat ja haaveet ovat niitä asioita jotka energisoivat nuoria ja innostavat eteenpäin elämässä. Joskus nuoren unelmat ja haaveet saattavat tuntua epärealistisilta. Ohjaajasta saattaa esimerkiksi tuntua, että nuoren kyvyt eivät sovellu kyseiseen toimintaan. Silti se ei tarkoita, että niitä kohti ei voisi tai tulisi pyrkiä. (Kalliola, Kurki, Salmi & Tamminen-Vesterbacka 2010, 130) Nuoren voimavarojen tunnistamista pidettiin kehittämispäivässä myös tärkeänä. Rohkaisu, kannustaminen ja innostaminen koettiin tärkeinä vaikuttimina. Voimavarojen näkeminen ja niiden hyödyntäminen kuljettaessa kohti nuoren omia tavoitteita vaatii ohjaajalta luovuutta ja uskoa nuoren ky-

kyihin ja mahdollisuuksiin. Voimavarat vaativat aikaa vahvistuakseen. Positiivista palautetta tarvitaan ja matkalla joudutaan työskentelemään myös nuoren heikkouksien kanssa. (Autio 2015, 114; Kallio, Korkiamäki & Häkli 2015, 9)

Unelmat ja haaveet

- *haaveillaan ja unelmoidaan yhdessä mielenkiinnon kohteista*
- *autetaan nuorta näkemään omia unelmia ja haaveita*
- *jokainen unelmoi jostain*
- *Ei ole huonoa tai mahdotonta unelmaa. Sen voi saavuttaa monella tavalla tai siitä voi saavuttaa osan.*
- *Tärkeää on kulkeminen kohti omia unelmia ja haaveita*

Sosiaalisen vahvistamisen menetelmät. Kehittämispäivä 20.9.2016

Mielenkiinnon kohteilla ja itsensä toteuttamisella koettiin olevan aivan erityinen tarkoitus nuoren elämässä. Nuori tekee omat päätöksensä ja eri lainalaisuuksien ja haasteiden tiedostaminen sekä omien kykyjen ja lahjojen tunnistaminen ovat osa nuoren kasvua ja kehitystä. Vamma ei saisi vaikuttaa kohtaamisessa, vaan intressit ja nuoren voimavarat olisi pidettävä aina keskiössä. Mahdollisuuksien näkemisen ja niiden korostamisen vuorovaikutuksessa on todettu tutkimuksissa myös vaikuttavan edistävästi yksilön tilanteeseen. Toiveikkaus ja innostuneisuus välittyvät ihmiseltä toiselle. Unelmien, ja sitä kautta toivon kokeminen, on olennainen osa motivaation rakentumisesta. (Miceli & Castelfranchi 2010, 268; Webb 2007, 80)

Positiivinen palaute

- *huomioidaan onnistumisia. (esim. kouluun pääsy)*
- *ollaan aidosti innostuneita ja kiinnostuneita toisesta ja viestittään sitä myös toiselle.*
- *myös nuoren keskustelu ja kuuntelutaitoja voidaan tukea antamalla siitä positiivista palautetta*
- *liittyy itsetunnon kasvamiseen*

Sosiaalisen vahvistamisen menetelmät. Kehittämispäivä 20.9.2016.

Positiivisen palautteen antaminen koettiin kehittämispäivässä merkityksellisenä nuorten kanssa toimiessa. Erityisesti sen koettiin lisäävän nuorten itsetuntoa. Itsenäistymisvaiheessa oleva vaikeasti liikuntavammaisen nuori voi kokea vaikeutta irtautua omista vanhemmistaan ja myös vanhemmat voivat eri tavoin estää itsenäistymistä.

Vaikeasti liikuntavammaisen nuoren kanssa toimiessa on tärkeää nähdä nuori yksilöllisenä ihmisenä eikä määritellä häntä vamman kautta. Jokaisessa nuorella on yksilöllisiä ja ainutlaatuisia piirteitä ja voimavaroja. (Lampinen 2007, 153; Kalliola ym. 2010, 130) Kehittämispäivän keskusteluissa tuotiin esille myös mahdollisuus tukea positiivisella palautteella nuoren vuorovaikutustaitoja.

Mielenterveyden kannalta on olennaista tietää minkälaisia suojaavia ja jaksamista sekä selviytymistä tukevia tekijöitä nuorella on. Olennaista on olla läsnä nuoren elämässä ja antaa tilaa merkityksellisille kohtaamisille. Nuoren identiteettiä ja kokemusta omasta itsestä voidaan tukea erilaisissa keskusteluissa ja tilanteissa, joissa nuorella on mahdollisuus löytää uusia taitoja ja puolia itsestään. (Erkko & Hannukkala 2013, 29) Yksilöllisyys on syytä huomioida sellaisenaan riippumatta yksilön kyvyistä ja menneisyydestä (Dunderfelt 1990, 101-102). Arjen hyvinvointia tukevista asioista keskustelemalla ja niihin liittyviä myönteisiä vaikutuksia esiin tuomalla voidaan merkittävästi tukea nuoren mielenterveyttä. (Erkko & Hannukkala 2013, 28)

5.3 Kohtaaminen, dialogi ja voimaantuminen

”Läsnäolo, keskustelu ja kuunteleminen, tunteet ja herkkyys kohtaamisessa, erityinen huomiointi”

Vuorovaikutusta pidettiin kehittämispäivässä tärkeänä asiana. Koettiin tärkeäksi, että yhteistä tilaa ei täytetä ohjaajan omilla ajatuksilla vaan annetaan tilaa nuorelle. Ohjaaja voi viestiä monin eri tavoin tietoa nuorelle omista ajatuksistaan, asenteistaan ja tunteistaan. Jos keskinäistä vuorovaikutusta ei synny, eivät ajatukset myöskään välity vuorovaikutus tilanteessa. (Niemi-Pynttari 2013) Ammatillisessa kohtaamisessa kuunnellaan asiakkaan toiveita ja ollaan herkinä aistimaan asiakkaalta tulevia viestejä. Häntä rohkaistaan sekä innostetaan tuomaan omia ajatuksiaan esille. Ammatilliseksi kohtaamistilanteen tekee lisäksi se, että siinä ollaan tietoisesti läsnä ja vuorovaikutus on tavoitteellista. (Repo 2004, 416-417; Laine 2002, 269)

Läsnäolo, keskustelu ja kuunteleminen

- annetaan toiselle tilaa kertoa. Kiireetöntä aikaa ja läsnäoloa.
- Avataan toiselle uusia mahdollisuuksia.
- esitetään johdattelevia kysymyksiä

- ”pohditetaan ja ryöpytetään” tarvittaessa
- myös olemuksella voidaan osoittaa, että ollaan kiinnostuneita toisesta.
- tuodaan esille onnistumisia.
- korostetaan missä toinen on erityisen hyvä
- avataan ajatuksia elämän mahdollisuuksista

Sosiaalisen vahvistamisen menetelmät. Kehittämispäivä 20.9. 2016.

Kaiken vuorovaikutuksen pohjana pidettiin luottamusta. Nuoren on saatava luottamus siitä, että ohjaaja on häntä varten ja edistämässä hänen asiaansa. Luottamuksen syntyminen voi kestää pitkään. Luottamuksen kannalta koettiin tärkeäksi, että aito kiinnostus välittyy nuorelle. Myös Häkli ym. (2015, 128) korostavat aidon kiinnostumisen merkitystä. Heidän mukaansa luottamuksen syntyminen on mahdollista vain, jos ohjaaja on aidosti kiinnostunut nuoren asioista ja arvostus välittyy vuorovaikutuksessa.

Mönkkönen (2002, 59-61) jakaa vuorovaikutuksen kolmeen orientaatioon jotka ovat asiantuntijakeskeinen, asiakaskeskeinen ja dialoginen orientaatio. Dialogista orientaatiota voidaan pitää tavoitelluimpana vuorovaikutuksen muotona. Kuitenkin kaikkien kolmen edellä mainitun orientaation käyttö on joissain tapauksissa perusteltua. Dialogi edellyttää huolellista kuuntelemista, omasta monologista pidättäytymistä ja kysymysten asettelua tarinan etenemiseksi. Olennaista dialogissa on yhteisymmärrys. Tällöin molempien osapuolten tulee tulla kuulluksi ja välittyneeksi toiselle. Puhutaan myös nk. ei tietämisen alueella olosta, jolloin voidaan yhdessä ihmetellä ja etsiä vastauksia askarruttaviin asioihin. Ei siis pyritä olemaan viisaampi kuin toinen vaan voidaan myös itse olla se osapuoli joka ei tiedä.

Kuuntelemisen tärkeyttä korostettiin myös sosiaalisen vahvistamisen näkökulmasta kehittämisspäivässä. Toisen kuunteleminen on tärkeä ja samalla vaativa tehtävä. William isaacs (1999, 92-95) korostaa, että kuunnellessa toista ei riitä, että kuulemme vain sanat, jotka toinen sanoo. Meidän tulisi pyrkiä ymmärtämään mitä sanat merkitsevät toisen ihmisen näkökulmasta hänen todellisuudessaan. Toisin sanoen mitä merkitystä asialla on hänelle itselleen. Sen lisäksi meidän tulisi kiinnittää huomiota myös omiin tunnetiloihin, reaktioihimme ja ajatuksiimme jotka vaeltavat keskustelun yhteydessä. Muuten saatamme kuunnella toista ja samalla liittää kuulemaamme omat merkityksemme jolloin on vaarana, että nuoren omat intressit ja tavoitteet jäävät tavoittamatta. (Dunderfelt 2001, 46; Autio 2015, 115)

Sosiodynaaminen ohjaus on eräs suosituimmista nykypäivän ohjausmenetelmistä. Siinä kuvataan onnistuneen ohjauksen ydintekijöitä. Sosiodynaaminen ohjaus on prosessi, jossa välitetään hoivaa, toivoa, rohkaisua, selkeyttämistä ja aktivoimista. Sen kehittäjä, R. Vance Peavy (1997, 20,) on listannut seuraavat 5 edellytystä, joiden on toteuduttava onnistuneessa tuki ja ohjaustyössä.

1. *Välittämistä, luottamusta ja toivoa antava suhde on olemassa*
2. *Asiaankuuluva ja oikea tieto on saatavilla tarvittaessa*
3. *Autetaan selkeyttämään ja luomaan kuvaa henkilökohtaisista tavoitteista ja tulevaisuudesta*
4. *Autetaan tunnistamaan henkilökohtaisia voimavaroja ja rajoitteita*
5. *Autetaan löytämään ja näkemään omia voimavaroja omissa kertomuksissa.*

Sosiodynaamisen ohjauksen edellytykset. (Peavy 1997, 20)

Kaikella sosiaalisella vahvistamisella voidaan ajatella pyrittävän voimaantumiseen. (Mehtonen 2011, 13) Voimaantuminen (eng. empowerment) on käsite, jolla kuvataan ihmisen sisäistä voimantunnetta. Tällä voimantunteella tarkoitetaan mm. tunnetta omasta vahvuudesta, pätevydestä, luovuudesta, ja siksi koetaan vahvistunutta vapautta toimia ja elää. Voimaantuminen on prosessi, joka lähtee aina ihmisestä itseltään. Ympäristöllä ja ihmisillä koetaan kuitenkin olevan vaikutusta voimaantumiseen. Sen vuorovaikutuksellisuutta korostetaan sen ollessa myös vuorovaikutuksessa tapahtuva yhdessä kokemisen tila. Tällaisessa tilassa osapuolilla on mahdollisuus voimaantua ja tulla voimaantuneeksi myös toisistaan. (Siitonen 1999, 91-93)

Tunneherkkyys kohtaamisessa

- *huomioidaan asukkaiden tunnetiloja arjen eri hetkissä*
- *keskusteluissa ilmaistaan välittämistä ja ymmärrystä.*
- *Voidaan auttaa nuorta tunnistamaan omia tunteita ja annetaan niille tilaa ollaan lähellä nuorta vaikeina hetkinä ja surun keskellä. Viestitään myötätuntoa ja läsnäoloa*
- *kohtaamistilanteessa huomioidaan elämäntilanne ja tapahtumat.*
- *voidaan tarvittaessa vaan olla. Ei tarvitse sanoa mitään.*

Sosiaalisen vahvistamisen menetelmät. Kehittämispäivä 20.9. 2016.

Kohtaamisessa ja vuorovaikutuksessa koettiin tärkeäksi huomioida nuoren kulloisia-kin tunnetiloja. Avustustilanteissa tämän koettiin edellyttävän tahdikkuutta ja herkkyyttä aistia kulloistakin tunneilmastoa. Anna Erkko ym. (2013, 75) Toteavat tunteiden olevan tärkeä osa ihmistä. Tunteet kertovat tärkeitä asioita siitä mitä itsessä ja muissa ihmisissä tapahtuu. Myös ohjaajan itsensä on osattava tunnistaa ja hallita omia tunnetilojaan kohtaamisessa. Ohjaajan tunnetilalla on iso vaikutus siihen millaisen reaktion hän saa asukkaassa aikaiseksi (Rantanen 2013, 12; Saaristo 2011, 78).

Asumispalveluohjaaja voi toimia nuorelle tunteiden tunnistamisen apuna ja auttaa tarvittaessa niiden jäsentämisessä. Voi olla, että nuorella ei ole tunteille sanoja eikä hän näin osaa niitä ilmaista. Tällöin aikuinen voi auttaa nuorta huomioimalla tunteen jota nuori läpikäy ja sanoittamalla sitä nuorelle. (Dunderfelt, 2001 30-31; Saaristo 2011, 82) Asumispalveluohjaaja voi myös tarvittaessa muistuttaa, että tunteita ei tarvitse pelätä. Mikään tunne ei jää ikuisesti päälle. Erityisesti haastavien ja voimakkaiden tunteiden kuten vihan ja surun läpikäyminen on nuoren hyvinvoinnin kannalta tärkeää. (Erkko & Hannukkala 2013, 80)

Erityinen huomiointi

- *lähdetään yhdessä kahville tms.*
- *vietetään aikaa yhdessä*
- *jutellaan jostain mikä toista erityisesti kiinnostaa*
- *huomioidaan esimerkiksi merkkipäiviä*
- *huomioimalla pieniä yksityiskohtia*
- *muistamalla sovitut asiat*

Sosiaalisen vahvistamisen menetelmät. Kehittämispäivä 20.9. 2016.

Erityisellä huomioinnilla koettiin olevan suuri merkitys voimaa antavana tekijänä. Huomioimalla esimerkiksi merkkipäiviä voi toiselle osoittaa hänen olevan tärkeä. Mahdollisuuksien mukaan voidaan lähteä nuoren kanssa käymään esimerkiksi kahvilla tai vaikkapa kirpputorilla. Huomioimalla toiselle tärkeitä asioita kuten jotain mistä hän pitää, voidaan viestiä hyväksyntää ja arvostusta. Tämä auttaa myös nuorta näkemään arvokkaita asioita elämässään. Erityisen huomioinnin koettiin olevan myös olennaisessa osassa keskinäisen luottamuksen rakentumisessa.

5.4 Kuntouttava arjen tuki ja ohjaus

”Yhdessä tekeminen, mukavuusalueen ulkopuolella, motivointi ja kannustus.”

Valtteri Kivelä ym. (2009, 14) toteavat, että arjen hallinta on keskeinen alue ihmisen hyvinvoinnissa. Se edellyttää erilaisia arjen ylläpidollisia perustaitoja. Vaikeasti vammaisilla henkilöillä voi olla fyysisiä, psyykkisiä ja kognitiivisia rajoitteita joiden johdosta mahdollisuus toiminnan joustavuuteen on pienentynyt. Erityisesti silloin kun vammaisuus vaikuttaa fyysisten rajoitteiden lisäksi myös psyykkiseen suoriutumiseen, edellytykset suoriutua itsenäisesti voivat olla vähäisemmät. (Ahponen 2008, 19; Lampinen 2007, 150)

Kehittämispäivässä arjen tuen tarpeita tuli esille seuraavilla osa alueilla:

Arjen hallinta (asuminen, talous, kodinhoito)

- Kodin sisustamiseen tukea
- Siivouksien aikataulutuksen tarve.
- Huomioidaan asteittainen osallistuminen ja oma tekeminen
- Siivous ja asunnon ylläpito tarvitsevat paljon tukea ja ohjausta. Mietitty sovittuja siivouspäiviä.
- Talouden hoidossa tukea. Tavaraa paljon. Toimiiko harkinta?
- Mietitään luovia ratkaisuja. Harkitaan erilaisia ratkaisuja ja keinoja, jotka toisivat omaa vastuuta asteittain. Aluksi kuitenkin enemmän tukea
- motivoida siisteyteen?
- kannustamista omatoimiseen taloudenhoitoon

Asukas case työskentely, kehittämispäivä 20.9.2016.

Case työskentelyssä jokaisella nuorella koettiin olevan tuen ja ohjauksen tarpeita joillain arjen alueilla. Jokaisessa asukas case kuvauksessa tähdättiin omatoimiseen arjen hallintaan. Kannustava ja motivoiva ote kodinhoidollisissa toimitissa ja talouden hoidossa koettiin tarpeelliseksi. Myös luovuuden käyttö kuntouttavassa mielessä korostui. Kuntoutuksesta puhuttaessa korostetaankin usein luovuuden käyttöä. Silloin kun ohjaaja tuntee hyvin kuntoutujan ja on selvillä hänen omista intresseistään ja voimavaroistaan, on mahdollista yhdistellä omaa tietoa ja löytää kuntoutujaa motivoivia ja kekseliäitä uusia keinoja. Edellytyksenä kuitenkin on aito halu paneutua kuntoutujan tilanteen edistämiseen. (Suvikas, Laurell & Nordman 2007, 347)

Arkeen suuntautuvassa työssä on keskeistä ihmisen todellisuuden ja arjen ymmärtäminen. Että voisimme ymmärtää toisen ihmisen arkea, meidän täytyy ensin yrittää

ymmärtää sitä todellisuutta missä toinen ihminen elää. Tämä on olennaista, jotta voisimme tukea toista ihmistä hänen arjessaan. Lähtökohtana on nähdä asiat sellaisina kuin ne ovat. Ymmärtämiskulttuurin perustana on avoin kommunikaatio. (Hämäläinen 2000, 23; Silvonen 2015, 10)

Perusajatus arjen käytännön työssä on löytää niitä ongelmakohtia ihmisen elämässä jotka estävät vapaan elämisen tunnetta. Tällöin tuetaan ihmistä löytämään keinoja toteuttaa itseään ja elää todeksi omaa subjektiivuttaan. Tavoitteena on saada ihminen kiinnostumaan omasta asiastaan. Kasvu ja kehitys ovat ihmisten arkipäivän ympäristöissä tapahtuvaa elämänikäistä sosiaalista oppimista (Kurki 2014, 118; tm 1997, 128).

Kuntouttava yhdessä tekeminen

- *asioiden hoitaminen yhdessä*
- *samalla voi kannustaa ja innostaa sekä antaa positiivista palautetta*
- *huomioidaan ja havainnoidaan asukkaan tilannetta*
- *mietitään luovia keinoja tilanteisiin (intressit, voimavarat, apuvälineet tms.)*
- *Tavoitteena asteittainen omatoiminen tekeminen ja asukkaan oma vastuunotto.*

Sosiaalisen vahvistamisen menetelmät. Kehittämispäivä 20.9. 2016.

Kehittämispäivässä käsiteltiin paljon arjen hoitamiseen liittyviä asioita. Toimivana menetelmänä pidettiin yhdessä tekemistä. Silloin kun nuori ei vielä itse ota vastuuta täysin omasta elämästä hän saattaa tarvita siihen tukea ja ohjausta. Erkko ym. (2013, 5) toteavat, että nuoruusiässä uuden oppiminen on tehokkaampaa kuin aikuisiässä. Nuorten kanssa toimimiseen liittyy vahvasti nuorten hyvinvoinnin taitojen vahvistaminen. Heidän mukaansa kohtaamisissa nuorten kanssa on aina mahdollisuus uusille taidoille ja näkökulmien löytämiselle. Ammatillisuutta on heidän mukaansa tunnistaa näitä kasvun paikkoja ja tarttua niihin.

Tiina Hautala ym. (2013, 100) toteavat että tekemisen kautta voidaan auttaa vuorovaikutuksen syntymistä. Tällaisia menetelmiä kutsutaan toiminnallisiksi menetelmiksi. Toiminnallisten menetelmien kautta voidaan ylittää muureja ja avata lukkoja joita nuorella tai ohjaajalla voi olla liittyen vuorovaikutukseen. Yhteinen keskustelun aihe voi syntyä jostain yhdessä koetusta tai nähdystä ilmiöstä. Sen ei tarvitse olla asukkaaseen liittyvä vaan se voi olla joku yleinen ilmiö josta jaetaan mielipiteitä. Joskus voi olla hyväksi esimerkiksi yksinkertaisesti vaihtaa ympäristöä. Yhteisen tekemisen

kautta päästään neutraaliin olemisen tilaan joka mahdollistaa vuorovaikutuksen syntymistä. Silloin kohtaaminen ei tapahdu suorasti, jolloin vuorovaikutuksesta poistuu jännitystä ja pelkoa. Tekeminen toimii ikään kuin jäänsärkijänä. Tärkeänä koettiin kuitenkin, että lähdetään liikkeelle asukkaasta itsestään ja hänen intresseistä sekä voimavaroista käsin.

Eri asukas CASE esimerkeissä korostui myös kuntouttavan työtteen merkitys. Samaan aikaan korostettiin kuitenkin motivoinnin ja kannustamisen merkitystä. Nuorten haastatteluihin korostettiin myös tekemisen mielekkyyttä ja tilannetajua suhteessa tuen tarjonnan tapoihin.

Kuntouttava työote

- Tuetaan, kannustetaan, ollaan mukana ja opetellaan yhdessä.
- Huomioitava tulevaisuus. Mahdollisimman itsenäinen selviytyminen.

- Kannustetaan tekemään itse mitä pystyy.
- Vahva tottumus puolesta tekemiseen.

- Tarvitsee kannustamista ja innostamista sekä positiivista palautetta.
- Tukea mukavuusalueen ulkopuolelle menossa. Ei kuitenkaan tehdä isoa numeroa asioista.

Asukas case työskentely, kehittämispäivä 20.9.2016.

Ymmärtäväisen, positiivisen ja kannustavan ilmapiirin koettiin olevan avain asemassa arjen tukemisessa. Lampinen (2007, 148) toteaa muuton pois lapsuudenkodista olevan tärkeä vaihe vammaisen nuoren itsenäistymisessä. Itsenäinen asuminen vaatii monitasoista asioiden hallintaa. Hän nostaa esille, miten haasteet usein näyttävätkin vasta todellisissa käytännön tilanteissa. Vammaisen nuoren psykologinen kehitys voi olla altisteinen läheisten ihmisten ja ympäristön vaikutukselle. Ympäristön asenteet ja suhtautuminen voivat viivästyttää vammaisen henkilön aikuistumista. Nuorelta saattaa myös puuttua taitoja niiltä osin, mitä osa-alueita nuori ei ole pystynyt elämänsä varrella ympäristön vaikutuksesta kehittämään. (mt. 2007, 153; Ahponen, 2008)

Motivointi ja kannustaminen

- ollaan selvillä asioista, joiden eteen nuori tekee työtä ja kannustetaan jatkamaan
- valmennuksellinen orientaatio. Erilaiset persoonalliset keinot viestiä pystyvyyden ja esteiden ylityksen vaiheita.
- repsahduksia tapahtuu kaikille. Tärkeää on iso kuva ja eteenpäin meneminen. Kun katsoo alkuun huomaa kehityksen.
- Tuetaan mukavuusalueen ulkopuolella
- Ymmärrys vamman laadusta ja elämäntilanteesta tärkeää

Sosiaalisen vahvistamisen menetelmät. Kehittämisspäivä 20.9.2016.

Kehittämisspäivässä korostui kuntouttamiseen liittyvän kannustamisen ja motivoinnin tarve. Riippuen vamman laadusta fyysinen toimintakyky tarvitsee joko ylläpitävää tai toimintakykyä lisäävää kuntouttamista. Osa tästä kuntouttamisesta tapahtuu fysioterapeutin kanssa erillisillä kotikäynneillä. Lähes kaikkeen vamman kuntouttamiseen tarvitaan kuitenkin myös oma aloitteista kuntouttavaa toimintaa. (Lampinen 2007, 63) Kehittämisspäivässä nostettiin esille yksittäisenä toimintona seisomalaitteen käyttö, jolla aktivoidaan kehoa asentoa muuttamalla pystympään. Myös erilaisista operaatioista kuntoutuminen voi vaatia kuntoutusta useita kertoja viikossa. Lisäksi ravintoasiat saattavat olla haastavia tuolissa istumisen johdosta aiheutuvan energian kulutuksen vähyyden takia. Tällöin ylipaino voi altistaa erilaisille komplikaatioille. Erilaisten vammojen tuntemuksen koettiin myös olevan tärkeää. Kuntoutustarpeiden tiedostaminen sekä niissä motivointi ja kannustaminen arjessa koettiin yleisesti tärkeänä asumispalveluohjaajan tehtävänä.

Vapaa ajan mukavan tekemisen koettiin olevan yksi voimaantumista ja jaksamista edistävä tekijä.

Vapaa aika

- Esim. sauna. Mielekäs tekeminen antaa voimaa arkeen ja auttaa jaksamaan.
- Omat intressit ja niiden tuettua selvittämistä. Harrastusmahdollisuuksien kartoitus.

Asukas case työskentely, kehittämisspäivä 20.9.2016.

Motivoinnin koettiin olevan tärkeässä roolissa arjen hallinnan tukemisessa. Motivointumiseen vaikuttavat paljon jokaisen henkilökohtaiset ominaisuudet ja taipumukset. Motivaation taustalla voi olla moninaisia vaikuttimia mm. taidot ja voimavarat, sosiaaliset roolit ja identiteetti, pystyvyyden tunne, asenteet ja uskomukset ja omat intressit (Salmela, Kettunen & Poskiparta 2010, 212, 216). Kannustimena voi toimia myös nautinnon saavuttaminen sekä itsevarmuuden, onnistumisen ja asioihin vaikuttamisen tunne. Myös itsetunnon lisääntyminen, vuorovaikutustilanne ja toisten hyvinvoinnista huolehtiminen voivat toimia motivoivina tekijöinä. (Hautala ym. 2013, 46; Ryan, Lynch, Vansteenkiste & Deci 2011, 242).

Ohjaus palveluiden keskellä

- *Silloin kun nuorella on paljon asioita, taakkaa voi vähentää*
- *selkeyttää nuoren omaa arkea*
- *henkilökohtaisen avustajan työnantajana toimimiseen tukea*
- *arvioidaan palvelun tarvetta, mietitään sopivia palveluita*
- *verkostotyötä tarvittaessa*
- *tuetaan asteittain omaan vastuun ottoon.*

Palveluiden koettiin olevan iso osa vammaisen nuoren arkea. Mitä vaikeammasta vammasta on kyse, sitä enemmän palveluita usein tarvitaan. Asumispalveluohjaajalla koettiin hyväksi olla käsitystä palveluista ja apuvälineistä, joita nuoren on mahdollista saada vammansa vuoksi. Sauli Suominen ym. (2007, 45) toteavat, että nykypäivän palveluverkosto on pirstaleinen. Heidän mukaansa erityisesti silloin, jos ihmisellä on moninaisia tuen tarpeita, tarvitaan palveluohjauksellista työtettä tilanteen hallintaan. kts. myös (Hänninen, 2007, 11) Kehittämispäivässä koettiin asumispalveluohjaaja oikeana henkilönä palveluiden ja sitä kautta elämäntilanteen selkeyttäjänä. Seuraavassa asukas case työskentelyssä esiin tulleita tuen ja ohjauksen tarpeita suhteessa nuorten käyttämiin palveluihin.

Palvelut

- Palveluohjauksellinen työote. Ohjataan oikeiden ja riittävien palveluiden piiriin.
- Palvelujärjestelmän pirstaleisuus. Tarvitsee tukea ja ohjausta kokonaisuuden ylläpidossa.
- Pyritään tekemään mahdollisimman paljon asukkaan kanssa yhdessä.
- Tukea taksikyytien hankintaan.
- Hyödynnetään henkilökohtaisen avustajan erikoisosaamista ruoanlaitossa. Inspiroiva ja voimaannuttava vaikutus.
- Tarvitsee tukea palveluiden hoidossa.
- Mielessä pidettävä asteittainen itsenäistyminen, Jotain puolesta – jotain itse.
- Palvelujen riittävä ja oikeanlainen käyttö.

Henk. Koht. Avustajan työnantajuus

- Nykyinen henkilökohtaisen avustajan hankkiminen keskuksen kautta ei toimi. Toistuvia omien aktiviteettien ja opiskeluun liittyvien toimien peruuntumisia. Tuetaan uuden löytymisessä. Henkilökohtainen avustaja pian ajankohtainen. Osittainen tarve jo nyt olemassa. Tuetaan henkilökohtaisen avun käyttöön otossa.

Apuvälineet

- Seurataan tilannetta. Kyseessä etenevä sairaus. Tilanteet voivat muuttua.
 - Mietinnässä asunnossa tarvittavat muutostyöt. Pohdintaa miten tarve näyttäytyy arjessa? Kun huomataan tarpeita, ehdotellaan ja ideoidaan. Voidaan myös huomioida esteettisyyttä.
 - Ehdotetaan motomedia. Kannustetaan käyttämään seisoma sähköpyörätuoli seisomiseen. Innostaminen ja kannustaminen.
 - Mietitään mikä motivoi. Muistetaan asukaslähtöisyys.
-

Asukas case työskentely, kehittämispäivä 20.9.2016.

Terveysten hoidollisiin erityistarpeisiin koettiin myös arjessa tarvittavan tukea:

Terveydenhoito

- Aamu ja iltakäynnit, hoidot. Tarvitsee tukea, jättäisi itse helposti hoitamatta tärkeitä hoidollisia toimenpiteitä. Seuranta ja valvonta tarpeellista.
 - Hoidollisuutta paljon, joten rasittaisi myös liikaa arkea koulunkäynnin ja muun arjen keskellä.
 - Hygienian hoidossa tukea ja ohjausta.
 - Terveystenhoidolliset haasteet aiheuttavat erityistä riskiä.
 - Tuetaan säännöllisiin suihkuihin.
-

Asukas case työskentely, kehittämispäivä 20.9.2016.

Kehittämispäivässä koettiin, että Nuoren kyky huolehtia kaikista tarvittavista hoitotoimenpiteistä ja kuntoutuksestaan voi olla rajallinen. Koettiin että saatetaan joutua tukemaan taustalla sekä seuraamaan ja tarkistamaan, että tarvittavat asiat ovat hoidossa. Tavoitteena on tällöin askel askeleelta tukea nuorta itse ottamaan vastuuta arjestaan ja hoidostaan.

Mukavuusalueen ulkopuolella

- *kasvatuksellinen ja valmennuksellinen rooli korostuu*
- *motivointi ja kannustus tärkeää*
- *tuodaan esille onnistumisia ja positiivisia näkökulmia*
- *tärkeää esim. kodinhoidossa ja kuntoutuksessa*
- *asioiden puheeksi ottaminen haastavissakin tilanteissa.*

Sosiaalisen vahvistamisen menetelmät. Kehittämispäivä 20.9. 2016.

Muutoksen ja uuden oppimisen koettiin olevan usein pitkän aikavälin prosesseja ja ne edellyttävät aina jonkinasteista mukavuusalueen ulkopuolelle tuloa. Tilanteet vaativat usein vuosia olennaisesti korjaantuakseen. Tässä koettiin asumispalveluohjaajan rooli innostavana ja kannustavana. Koettiin myös, että ohjaajan on tärkeä ottaa puheeksi niitä asioita joita nuori ei mielellään käsittele. Asioista puhumalla koettiin myös osoitettavan, että joku välittää mitä toinen tekee. Alan asiantuntijat korostavat myös asioiden puheeksi ottamisen tärkeyttä. Asiasta tehdään samalla näkyvä ja tiedostettu jolloin tuetaan nuorta itse ottamaan vastuuta. (Poskiparta, Kettunen & Liimatainen 2000, 85) Myös positiivisen palautteen antaminen ja onnistumisien tai edistymisen kuvailu koettiin tällöin äärimmäisen tärkeänä.

5.5 Kohti omaa toimijuutta ja aktiivista kansalaisuutta

”Oman tien löytäminen, siltoja toimintaan, ryhmässä vahvistuu”

Kaikella asumispalveluissa toteutettavalla sosiaalisella vahvistamisella tähdätään nuoren voimaantumisen ja itsenäistymisen kautta osallisuuteen ja aktiiviseen kansalaisuuteen. Riikka Korkiamäki (2015, 134) painottaa, että olennaista on nuoren oman toimijuuden tukeminen. Toimijuudessa ei ole useinkaan olennaista itse toiminta johon toimijuudella tähdätään, vaan nuoren aktiivinen rooli muutoksen ja sen kautta muuttuneen elämäntilanteen pysyvyyden prosesseissa.

Olennaista toimijuudessa on omien intressien ja voimavarojen tiedostaminen. Tähän kuuluu toisaalta myös realistinen käsitys omista kyvyistä ja rajoitteista. Toimijuuden kannalta kaikkein tärkeimmässä asemassa ovat ne asiaan kuulumattomat tekijät jotka vääristävät itsetuntemusta suhteessa nuoren kykyihin ja toimintaan. Toisin sanoen riittävä usko ja luottamus omiin kykyihin ja siihen, että tietynlainen toiminta johtaa haluttuun päämäärään, ovat avain asemassa muutoksessa. Ihmisellä ei useinkaan ole suoraa kontrollia niihin asioihin jotka vaikuttavat heidän elämässään. (Bandura 1977, 193; tm. 2012, 12)

Yhtenä sosiaalisen vahvistamisen kohteena koettiin olevan nuoren oman tien löytämisen. Toiminnan kautta nuori ilmaisee omaa itseään. Hän oppii elämälle tärkeitä taitoja ja toteuttaa omaa inhimillistä olemassaoloaan suhteessa toimintaan mutta myös sitä kautta muihin ihmisiin. (Kurki 2010, 203; Hautala ym. 2013, 70) Toiminta voi olla merkityksellistä ihmiselle itselleen, mutta lopulta merkityksellisyys tulee todeksi vasta suhteessa erilaisiin yhteisöihin ja sosiaalisiin verkostoihin joihin kulloinkin välillisesti tai välittömästi liitymme. (Kallio ym. 2015, 9)

Oman tien löytäminen

- *mikä tahansa voi olla oikea suunta tai toiminta*
- *ei aina edes realistinen*
- *aina subjektiivinen kokemus.*
- *heijastetaan omia vahvuuksia ja voimavaroja keskusteluissa ja kertomuksissa.*
- *autetaan kirkastamaan omia unelmia ja haaveita*

Sosiaalisen vahvistamisen menetelmät. Kehittämispäivä 20.9. 2016

Toimijuuteen liittyy aina sosiaalinen aspekti. Jonkinlainen valtasuhteisiin tai hierarkiaan liittyvä jännite joka vaikuttaa yksilön elämässä. Ihminen ei voi elää sosiaalisessa

tyhjiössä vaan on aina yhteydessä johonkin/joihinkin sosiaalisiin verkostoihin kuten myös yhteiskuntaan, joka luo elämän toiminnoille raamit. (Silvonen 2015, 12; Kurki 1997, 202) Silloin kun nuorella on haasteita elämän eri osa alueilla ja/tai psyykkisiä häiriöitä, ne saattavat ilmetä eristyneisyytenä ja haluttomuutena osallistua toimintaan. Nuori on saattanut myös kehittää erilaisia suojaavia toimintatapoja. Eräänlaisia puolustusmekanismeja joiden avulla hän on oppinut selviytymään ja säätelemään elämässään olevia puutteita tai ongelmia. (Leiman 2015, 61) Tässä yhteydessä puhutaan myös minä pystyvyydestä, yksilön omista käsityksistä ja uskomuksista omasta itsestä ja kyvyistään. Sosiaalisen vahvistamisen tärkeimpiä tavoitteita tulisikin olla nuoren oman toimijuuden vahvistaminen ja tukeminen. (Bandura 1977, 193; Mönkkönen 2007, 142)

Siltoja toimintaan

- *Keksitään yhdessä keinoja, miten voidaan toteuttaa? Minkälaista toimintaa on tarjolla?*
- *luova ajattelu ja verkostoituminen korostuvat.*
- *mietitään kuka voisi olla avain henkilö?*
- *huolehditaan että tuki on jatkuvaa.*

Sosiaalisen vahvistamisen menetelmät. Kehittämispäivä 20.9. 2016.

Kehittämispäivässä nostettiin esille mahdollisuus lähteä yhdessä nuoren kanssa tutustumaan erilaiseen toimintaan ja näin madaltaa kynnystä osallistumiseen. Tällaista toimintaa ajateltiin olevan esimerkiksi erilaiset harrastukset. Henkilökohtaiset avustajat sekä erilaiset vapaaehtoistoimijat ja työntekijät ovat tässä myös mahdollinen taho joka voi olla mukana rakentamassa siltoja sosiaalisiin verkostoihin, yhteiskuntaan ja instituutioihin. Asumispalveluohjaajan koettiin kuitenkin olevan erityisessä roolissa opittuaan tuntemaan nuorta löytämään häntä mahdollisesti kiinnostavaa toimintaa. Erilaisten yhdistysten jäsenyys ja ryhmään kuuluminen ovat jo sellaisenaan voimaannuttavaa toimintaa. (Lundbom & Herranen 2011, 5)

Aktiivinen kansalaisuus on termi, jota käytetään kuvaamaan ihmisen kiinnittymistä ympäröiviin yhteisöihin. Toisaalta se on ihmisen vaikuttamista ja toimintaa yhteisen hyvän eteen ja toisaalta vastuun ottamista ja osallistumista yhteisten asioiden hoitamiseen. Sosiaalipedagoginen yhteisökäsitys taas lähtee ajatuksesta, että osallistuminen, liikkeelle lähteminen ja toiminta ovat niitä asioita jotka tuovat ihmisiä vuorovaiku-

tukseen keskenään. Yhteinen toiminta edellyttää yhteistä käsitystä toiminnasta ja sen tavoitteista. (Laitinen & Nurmi 2004; Kurki 2010, 203)

Kansalaisuus käsitettä voidaan ajatella suhteena ympäröivään yhteiskuntaan ja yhteisöihin. Yksilöstä tulee kansalainen siinä vaiheessa, kun hän alkaa toimia yhteisön tai yhteiskunnan jäsenenä. (Laitinen ym. 2004) Lapsuudessa ja nuoruudessa syntyneet käsitykset ovat vahvoja ja liittyvät monin tavoin nuoren maailmankuvaan ja ihmiskäsitykseen (Dunderfelt 1990, 115). Tutkimuksissa on todettu, että nuorten lapsuuden ympäristössä ja kasvatuksessa kokemat suhtautumistavat kansalaisuuteen ovat avainasemassa kasvussa kohti aktiivista kansalaisuutta. Myös erilainen kiinnittyminen harrastuksiin ja yhteisöihin koettiin tutkimuksissa tärkeänä tekijänä. (Laitinen ym. 2004)

Vahvistuminen ryhmässä

- *Ohjaajan läsnäolo sosiaalisissa tilanteissa auttaa ja tukee vuorovaikutuksessa*
- *omien voimavarojen heijastaminen toisten kanssa arvokasta*
- *ryhmässä saatu arvostus vahvistaa itsetuntoa ja antaa rohkeutta*

Sosiaalisen vahvistamisen menetelmät. Kehittämispäivä 20.9. 2016

Kehittämispäivässä nuorten koettiin hyötyvän sosiaalisissa tilanteissa olosta. Ryhmätoiminnan koettiin olevan erinomainen tapa vahvistaa sosiaalisia taitoja ja näin edistää mahdollisuuksia lähteä myös muuhun toimintaan mukaan. Ohjaajan läsnäolo ryhmässä koettiin turvallisuutta luovana elementtinä. Ohjaaja voi myös tuoda esille ryhmän jäsenten vahvuuksia ja osaamista. Tällöin tavoitteena on, että ryhmään aikaansaadaan turvallinen, luottamuksellinen ja toisia kunnioittava ilmapiiri. Näin nuoren itsetunto vahvistuu suhteessa toisiin nuoriin, jolloin kynnys aktiiviseen toimintaan asumispalveluiden ulkopuolellakin madaltuu. (Kalliola ym. (2010, 112-113)

6. ARVIOINTI JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä kehittämistyössä on kartoitettu sosiaalisen vahvistamisen tarpeita ja sen moninaista toteutumista Lauttasaaren asumispalveluissa. Haastatteluiden ja kehittämispäivän aineiston sekä kehittämistyön aikana tehdyn havainnoinnin pohjalta on osoitettu monipuolisesti sosiaalisen vahvistamisen esiintymistä toiminnassa. Fokus on

pidetty matalan kynnyksen toiminnassa, jolloin mahdollisimman monella ihmisten parissa työskentelevällä on mahdollisuus toteuttaa menetelmiä työssään.

Mehtonen (2011, 16) korostaa, että jokaisen organisaation tarpeet ja työn tekijät itse määrittelevät sosiaalisen vahvistamistyön painotukset yksilöllisesti. Olennaista on menetelmien käytännön läheisyys ja konkreettisuus. Tässä kehittämistyössä tuotetut sosiaalisen vahvistamisen käytännöt ovat nuorta aktivoivaa matalan kynnyksen toimintaa, joka tähtää voimaantumisen kautta nuoren toimijuuden tukemiseen ja lopulta aktiiviseen kansalaisuuteen.

Kehittämistyön luotettavuutta lisää huomattavasti se, että aineiston tuottamiseksi on haastateltu sekä asukkaita että ohjaajia. Haastatteluaineistosta on löydettävissä samankaltaisuutta suhteessa tuen tarpeisiin ja ohjaajien havaintoihin. Painotus on erilainen, mutta yleinen tuen ja kannustamisen ilmapiiri elää vahvasti aineistossa. Työyhteisön kanssa käytyjen keskustelujen ja käytännön kenttätyön aikana tehdyt havainnot syventävät tulkintaa entisestään. Ohjaajien kehittämispäivän aikana tuotettu aineisto nostaa esiin samankaltaisia havaintoja. Tutkimuksellisessa osuudessa on täten käytetty useita tutkimuksellisia menetelmiä, jolloin voidaan puhua nk. menetelmien triangulaatiosta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 16)

Sosiaalisen vahvistamisen osaamisen kehittäminen ei ole yksinkertainen asia. Vahvasti kilpailutetussa palvelun tuotannossa sitä ei varsinaisesti myöskään palvelun hankkijan puolesta palvelun tuottajalta erityisesti edellytetä. Tällöin sen kehittämiseksi ei helposti ole suuria intressejä. Tässä kehittämistyössä on pyritty osoittamaan sen tarpeellisuutta. Toisaalta, olen haastatellut vaikeasti liikuntavammaisia nuoria ja toisaalta heidän kanssaan työskenteleviä ohjaajia. Sitä lisäarvoa mikä sosiaalisella vahvistamisella voidaan nuorten arkeen, kasvuun ja kehitykseen tuoda voidaan tämän kehittämistyön kautta osoittaa. Sosiaalisen vahvistamisen arvon ja tarpeen voidaan odottaa lisääntyvän myös tulevaisuudessa. (Lundbom & Herranen 2011, 11)

Toikko ym. (2009, 43) korostaa kehittämistyön hyödynnettävyyden tärkeyttä sosiaalisissa ympäristöissä. Tuotteistamisen näkökulmasta tämän kehittämistyön aikana esiin tulleita sosiaalisen vahvistamisen menetelmiä voidaan ja niitä tuleekin syventää edelleen sekä tuoda yhä enemmän arjen tasolle. Erilaisia työpaikan sisäisiä valmennuskoulutuksia voidaan suunnitella, jolloin voidaan syventää jo olemassa olevaa sosiaalisen vahvistamisen osaamista. Olennaista on kuitenkin sosiaalisen vah-

vistamisen näkyminen työssä ja sen rakenteissa. Tällöin puhutaan reaaliaikaisesta reflektiosta. Tällöin sosiaalista vahvistamista täytyy myös seurata, arvioida ja kehittää jatkuvasti erilaisissa arjen yhteyksissä. Työn rakenteissa oiva foorumi tällaiselle ovat esimerkiksi työkokoukset. Tällöin voidaan asukkaita läpikäytäessä erikseen pysähtyä jokaisen asukkaan kohdalla miettimään, minkälaista sosiaalista vahvistamista kukin asukas tarvitsee ja minkälaista sosiaalista vahvistamista on tehty sekä miten se on vaikuttanut asukkaan hyvinvointiin. Samankaltaista arviointia ja seurantaa voidaan tehdä pienemmissä ryhmissä työn ohella erikseen varatuissa tuokioissa, joissa voidaan akuutisti miettiä asukkaan tilannetta.

Olennaista on työntekijöiden ymmärrys ja käsitys niistä menetelmistä ja keinoista, joilla sosiaalista vahvistamista voidaan toteuttaa. Tällöin on huomioitava ensisijaisesti kohderyhmää ja niitä kosketuspintoja, joita asukkaisiin arjessa on. (Mehtonen 2011, 13) Tässä kehittämistyössä korostuu liikuntavamma suhteessa sosiaaliseen vahvistamiseen. Satunnaisissa kohtaamisissa usein kiireenkin keskellä ei ole aikaa ja mahdollisuutta systemaattiseen työskentelyyn. Erillisiä ohjauskäyntejä ei voida toteuttaa säännöllisesti asumispalvelutoiminnassa. Asumispalveluissa fyysistä avustusta tarvitsevien kohdalla sosiaalisen vahvistamisen täytyykin toteutua suurimmaksi osaksi muun avustamisen ohessa. Erilaisia luovia ratkaisuja ja ideointia sekä pohdintaa nuoren elämän tilanteesta ja mahdollisuuksien lisäämisestä voidaan tuottaa toki muissakin yhteyksissä. Tällöin kyse on periaatteessa työn suunnittelusta ja resurssien kohdentamisesta.

Sosiaalisen vahvistamisen vaikuttavuuden mittaaminen on haastavaa. Tämä on samalla yksi isoimmista haasteista sosiaalisen vahvistamisen sisällyttämisessä osaksi asumispalvelutoimintaa. Palvelun sosiaalisten vaikutusten mittaaminen ja osoittaminen toiminnassa on yleisellä tasolla vaikeaa. Tämän johdosta on edelleen vaikeaa osoittaa palvelun ostajalle sen tärkeyttä toiminnassa. Vaikutuksia voidaan mitata erilaisilla mielipide kyselyillä. Tällainen kysely voidaan tuottaa esimerkiksi asukkaan muuttaessa yksikköön ja seuraavan kerran puolen vuoden päästä muutosta. Kyselyssä voidaan kysymysten asettelussa huomioida sosiaalisen vahvistamisen menetelmien vaikutuksia. Esimerkiksi oletko kokenut saavasi kannustusta ja tukea arjessa? Miten tuki on vaikuttanut sinun elämänlaatuun jne.

Koulutuksen osalta sosiaalinen vahvistaminen edellyttää monipuolista osaamista. Kuitenkin jo perusosaamisella voidaan toteuttaa sosiaalista vahvistamista. Ei voida

ajatella, että sosiaalista vahvistamista ei toteuteta toiminnassa, jos se ei ole tietyllä tasolla. Olennaista on, että yhteiset sosiaalisen vahvistamisen käytännöt on kirjattu ylös ja ne ovat näkyvä osa työtä. Tärkein asia onkin sosiaalisen vahvistamisen käytäntöjen tiedostaminen työyhteisössä. Se, millä tasolla kukin niitä omassa työssään toteuttaa jää pitkälti ohjaajan oman harkinnan varaan. Ruohotien (2002, 208) mukaan osaamisen kehittämisessä tärkeintä onkin jokaisen henkilökohtainen tahtotila omaan kasvuun ja kehitykseen

Alkukartoituksessa ajateltiin että tuki ja ohjaaminen tuo lisää ajallista työtä. Kehittämistyön kautta näyttää kuitenkin ilmeiseltä, että sosiaalisen vahvistamisen menetelmät olisivat enemmän työotteellista toimintaa jota toteutetaan avustamistyön ohessa. Näin ollen se vain vähäisessä määrin lisää varsinaisia työtehtäviä. Työtehtävät lisääntyvät erityisesti tiedon käsittelyn puolella. Sosiaalinen vahvistaminen työssä vaatii toteutuakseen tiedon kirjaamista, keräämistä ja seurantaa. Näitä työtehtäviä voidaan tehdä työn ohessa silloin, kun niille löytyy sopiva aika. Tämä tosin edellyttää työntekijöiltä uudenlaisten työtapojen opettelua. Täytyy oppia tekemään asioita silloin kun niille löytyy sopiva aika. Tilanteen ja resurssin mukaan erilainen toiminta nuorten kanssa mahdollistuu. Ohjauskäyntejä, yhteistä ulkoilua, erilaiseen toimintaan tutustumista ja ryhmätoimintaa voidaan järjestää tilanteen mukaan sopivina ajankohtina. Tämä täyttää osaltaan myös VAMLASin aikaisemmissa selvityksissä esiintynyttä välillisen työn aluetta. Sosiaalisen vahvistamisen menetelmien jalkautumista voidaan jatkossa tarkastella mm. seuraavien käsitteiden kautta:

- *kehittäminen on lisännyt työyhteisön tietoutta sosiaalisen vahvistamisen sisällöistä.*
- *Sosiaalisen vahvistamisen arvo asumispalveluissa tiedostetaan ja se nähdään tärkeänä osana palvelua.*
- *Erilaiset sosiaalisen vahvistamisen menetelmät ovat tulleet näkyväksi osaksi työtä.*

Henkilökohtaisen avustajajärjestelmän on ajateltu olevan tulevaisuuden yhdenvertaisuutta lisäävä ratkaisu. Siitä povataan myös ratkaisua asumisessa tarvittavaan päivittäiseen avustamiseen. Tämä voi johtaa tulevaisuudessa varsinaisten asumispalvelutyöntekijöiden vähenemiseen. Pohjois maissa yleisesti käytössä olevassa

palveluiden järjestämistavassa korostetaan kuitenkin myös palvelun asiakasta aktivoivan puolen olemassaoloa. (Suomen tasavallan hallitus 2008, 12) Tällöin henkilökohtaisen avustajajärjestelmän ihmistä aktivoiva ja tukeva rooli jää joissain tapauksissa epäselväksi. Asukkaan tuen tarpeet eivät aina korreloi kunnan määrittelemän palveluntarpeen kanssa. (Martelius 2015; Lillrank 2003, 192) Tuki jonka asukas saa henkilökohtaiselta avustajalta ja palveluverkostolta ei jokaisen asukkaan kohdalla riitä vaan saatetaan tarvita vahvempaa ja välitöntä tukea arjessa. (Suominen ym. 2007, 45) Sosiaalinen vahvistaminen tulisi siis nostaa näkyvästi fyysisen avustustyön rinnalle. Työn tärkeyttä täytyy kuitenkin tänä päivänä erityisesti korostaa sen jäädessä helposti pois yleisestä keskustelusta ja näin myös käytännön työstä. Työn ostajan tulisi myös tiedostaa että joidenkin asukkaiden, erityisesti nuorien kohdalla kyse on juuri sosiaalisesta vahvistamisesta.

Sosiaalisen vahvistamisen osaamisen johtamisen kannalta työnantajan on tärkeää luoda sellainen ympäristö ja raamit, jotka mahdollistavat sosiaalisen vahvistamisen. Vuokko Niirasen ym. (2010, 95) mukaan organisaation tulee olla perillä perustehtävästään ja tavoitteiden tulevaisuuden kehittämisen suunnasta tulee olla selkeitä. Sosiaalisen vahvistamisen tärkeyden tiedostaminen toiminnassa ja sen mukaisten käytäntöjen asettaminen perustyon pohjalle mahdollistaa työntekijöiden tietoisuuden työn kehittämisen. Tästä tavoitteesta käsin myös työntekijän voimavaroja tunnustetaan ja suunnataan yhteisen tavoitteen mukaisesti.

Asumispalvelussa tarvittavan osaamisen kehittäminen on moninainen ja haastava tehtävä. Ydinosaamisen määrittäminen ei voi lähteä ulkoapäin organisatorisesti, vaan sen täytyy tapahtua koko organisaation kesken yhteisistä lähtökohdista käsin. Tällöin prosessi lähtee organisaation strategisista lähtökohdista käsin. (Sarala & Sarala 2001, 76) Tämän kehittämistyön kohteena olevan asumispalvelutoiminnan tavoitteeksi on asetettu vaikeasti liikuntavammaisten nuorten itsenäisyyden tukeminen. Niistä keinoista ja niiden edellyttämästä ydinosaamisesta, millä itsenäisyyttä tuetaan, saatetaan olla työyhteisön sisällä montaa mieltä. Osaaminen painottuu työntekijöiden kesken eri tavoin. Ydinosaamisen siirtyminen työyhteisön sisällä ei ole itseltään selvää. (Palonen & Lehtinen 2005, 173) kuvaavat sosiaalisen pääoman välittämistä työyhteisössä. Heidän mukaansa tieto liikkuu ja välittyy työyhteisön sisällä monimutkaisissa ja sisäkkäisissä vuorovaikutusrakenteissa. Yhteisten sosiaalisen vah-

vistamisen käytäntöjen näkyväksi tekeminen edistää omalta osaltaan ydin osaamisen tiedostamista ja omaksumista.

Kun lähdetään kehittämään sosiaalisen vahvistamisen osaamista työyhteisössä on hyvä lähteä liikkeelle jo olemassa olevasta osaamisesta. Johtamisessa tulisi huomata työntekijöiden voimavaroja ja nähdä ne toiminnan mahdollistajina. Johtamisella voidaan virittää keskustelua ja alustaa ideointia miten voimavaroja voisi hyödyntää toiminnassa. Tämä on haastavaa sillä voi olla että työntekijä ei itse tunnista tai osaa arvostaa omaa osaamistaan. Tällöin myös työntekijöitä täytyy sosiaalisesti vahvistaa, jotta voimaannutaan ja jaksetaan tukea asukkaita. Arvojen ja eettisten näkökulmien tulee elää yhteisessä keskustelussa. Yhteinen keskustelu sosiaalisen vahvistamisen aiheista työyhteisössä virittää miettimään keinoja joilla nuoria voidaan tukea.

Sosiaaliselle vahvistamiselle ei voida asettaa tarkkoja ohjeita ja sääntöjä. Paul Lillrank (1990, 98) kutsuu tällaista sääntöihin ja ohjeisiin perustuvaa toimintakokonaisuutta ohjesääntöorganisaatioksi. Ohjesääntöorganisaation heikkous piilee hänen mukaansa siinä, että sääntöjä ja ohjeita ei voi rakentaa joka tilanteeseen. Aika ajoin tarvitaan työntekijän omaa päättelykykyä. Sosiaalinen vahvistaminen toteutuu työssä samankaltaisesti. Silloin kun työn kohteena on erilaista tukea tarvitseva nuori tai nuori aikuinen, ei tueksi enää riitäkään fyysisen avustuksen saaminen tarvittaessa. Tarvitaan ohjaajan havainnointia, vuorovaikutustaitoja sekä pedagogista osaamista jotta nuoren tukeminen mahdollistuu.

Kilpailu asumispalvelutuotannossa on kovaa ja sen luomat jännitteet heijastuvat osittain myös työyhteisöön. Nykypäivän yhteiskunta on yhä enemmän muuttumassa riskiyhteiskunnaksi. Optimistinen usko elämän mahdollisuuksiin ja tulevaan on olennaisessa osassa puhuttaessa luottamuksesta instituutioihin ja ihmisiin. Tulevaisuuden ennustettavuus on heikentynyt ja usko työnantajien hyväntahtoisuuteen usein horjuu. Luottamuksessa yhteiskuntaan, tulevaisuuteen ja toisiin ihmisiin on paljon yksilöllisiä eroja. Voidaan puhua nk. luottamusresurssista jota eri organisaatioissa voi olla eri määriä. Organisaation sisäisellä luottamusresurssilla on suuri vaikutus vallitsevaan työkulttuuriin. (Eteläpelto ym. 2007, 45-46; Ilmonen 2005, 56; Ruohotie 2002, 33) Tämä on suuri haaste myös

sosiaalisen vahvistamisen kehittämisessä. Keskiössä on tällöin ihminen oli sitten kyse asukkaasta tai työntekijästä.

Sosiaalisen vahvistamisen toteutumisessa työssä vaikuttaisi ohjaajan omalla motivaatiolla ja työssä jaksamisella olevan merkitystä. Työntekijöiden työssä jaksaminen ja oma hyvinvointi ovat keskeisessä asemassa sosiaalisen vahvistamisen toteutumisessa työssä. Työuupumus voi olla piilevänä tekijänä myös luottamuksen heikentymisen taustalla. Tällöin työntekijän innostuminen uusista asioista ja tulevaisuuden mahdollisuuksista voi laantua merkittävästi. Lukuisien tutkimuksien kautta saatu tieto osoittaa selkeitä vaikuttimia työuupumukselle. näitä ovat mm. ristiriidat työpaikalla, huono työilmapiiri, vähäinen esimiehen tai työtovereiden tuki, kiire, suuret työmäärät jne. Uupumus vaikuttaa suoraan siihen miten työ koetaan ja otetaan vastaan. (Kaskisaari 2005, 257) Jos ohjaaja itse ei ole kunnossa tai tyytyväinen omassa elämässään, on todennäköistä että ei jaksakaan myöskään innostaa nuorta hänen arjessaan.

Asumispalvelutyön koulutusvaatimus on lähihoitaja. Ohjaajat ovat siis ensisijaisesti tulleet tekemään yksikköön lähihoitajan töitä. Tällöin joudutaan miettimään mitä voidaan edellyttää työssä koulutuksen puolesta. Tämän kehittämistyön kautta on todennettu osan asumispalvelun asukkaista kuitenkin tarvitsevan tukea ja ohjausta omassa arjessaan. Nyt syntyneet sosiaalisen vahvistamisen käytännöt luovat raameja osaamisen ja ammatillisen kasvun pohjalle. Pedagogisten taitojen ja vuorovaikutus osaamisen on perinteisesti ajateltu kuuluvan korkeakoulutetuille henkilöille. Osaamista voidaan kuitenkin viitoittaa oman ammatillisen kasvun pohjalle missä tahansa työssä. Näin sosiaalisen vahvistamisen menetelmät toimivat myös motivaattorina ja mahdollisuutena omassa ammatillisessa kasvussa. Vuokko Niiranen ym. (2010, 145) Korostavat tehtävän sisällön ja vaativuuden tuntemusta rekrytoinnin yhteydessä. Tulevassa rekrytoinnissa voidaan hyödyntää sosiaalisen vahvistamisen sisältöjä ja tuoda sieltä kompetensseja keskusteltaessa työn osaamisvaatimuksista

6.1 Lopuksi

Verratessa tässä kehittämistyössä esille tulleita nuorten ja ohjaajien käsityksiä tuen ja ohjauksen tarpeesta keskenään, ne esiintyvät keskenään erilaisina. Tämä on mielenkiintoinen seikka ajatellessa nuorten kanssa tehtävää työtä. Nuoret eivät esittäneet tuen tarpeitaan suoraan. Ne ilmenivät mm. erilaisina toiveina läsnä olosta, kuuntelemisesta, välittämisestä ja arvostamisesta. Ohjaajien käsitys annettavasta tuesta määrittyi enemmän toteutuksen puolella. Se ilmeni mm. kannustamisena, motivoimisena, positiivisena palautteena ja asioiden tiedostamisena. Tämä saa miettimään, kuinka helppoa on ylipäättään pyytää tukea toiselta? Ja ennen kaikkea, osaammeko useinkaan kertoa missä asiassa, ja millä tavoin haluaisimme itseämme tuettavan? Kuinka helposti jäämme välittymättä kohdatessamme toisiamme? (Mönkkönen 2002, 87) Korostaa vahvasti asiantuntijakeskeisyyden purkamista ihmistyössä. Tärkeintä on olla ihmisenä ihmiselle. Hän toteaa, että vaikeassakin tilanteessa oleva ihminen alkaa voimaantua ja muuttaa elämäänsä sosiaalisessa suhteessa ympäröivään maailmaan eikä heidän sisällään kuten traditionaalisessa psykologiassa on oletettu.

Tuen ja ohjauksen antamista sen tarpeessa olevalle voidaan pitää ihmistyötä tekevän moraalisen velvoitteena. Oma ihmiskäsityksemme vaikuttaa paljon siihen millaisia keinoja käytämme työssä ja millaisia tavoitteita uskallamme työssämme asettaa. Sosiaali- ja terveysalalla tärkeänä pidetään ihmiskäsitystä, jonka mukaan jokaisella ihmisellä on mahdollisuuksia ja edellytyksiä kasvuun. Ihmiset nähdään tietoisesti toimivina ja mielekkääseen elämään pyrkivinä yksilöinä. (Laine 2002, 212; Malm 2004, 412) Tässä kehittämistyössä esille tuodut sosiaalisen vahvistamisen käytännöt ovat matalan kynnyksen työotteellista toimintaa jossa jokaisen persoonalliset piirteet ja omat henkilökohtaiset voimavarat voidaan hyödyntää. Jokainen asumispalveluohjaaja voi (ja jokaisen tuleekin) lähestyä nuorta aidosti omana itsenään. Sosiaalisen vahvistamisen käytäntöjen tulisi kuitenkin elää vahvasti erityisesti kaikessa nuorten, mutta myös yleisesti ihmisten kanssa toteutettavassa toiminnassa. Tärkeää toiminnassa on tällöin myös työn tavoitteellisuus, jolla tähdätään yksilön toimijuuden tukemiseen ja sitä kautta aktiiviseen kansalaisuuteen.

Nykypäivän laadukas palvelu määritellään viime kädessä asumispalvelun kilpailutuksissa esitetyillä laatuksiteereillä. Palvelun hankkija määrittää ostamansa

palvelun sisällön ja asiakkaiden, tässä tapauksessa vaikeasti liikuntavammaisten nuorten, on käytännössä usein alistuttava valittavissa oleviin palveluvaihtoehtoihin. (Martelius, 2015) Tämä ei osaltaan kulje linjassa asiakkaan subjektiivisen oikeuden kanssa määritellä itse asuinmuotonsa ja tuentarpeensa. Tässä suhteessa sosiaalisen vahvistamisen tarpeen tunnistamisen ja tunnustamisen tärkeys erityisen tuen tarpeessa olevien liikuntavammaisten nuorten ja nuorten aikuisien suhteen on ehdottoman tärkeää. Selkeillä kuvatuilla käytännöillä voidaan osittain osoittaa ja tehdä näkyväksi sosiaalisen vahvistamisen työn sisältöjä ja näin luoda kompetenssia asiakkaiden tarpeille. Mikään käytäntö ei kuitenkaan toimi ennen kuin tulemme nähdyiksi ja kuulluiksi omana itsenämme.

LÄHTEET

Ahponen, Helena (2008). *Vaikeavammaisen nuoren aikuistuminen*. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.

Arnkil, Erik (1994). Utelias kehittäjä. Teoksessa T. Lindqvist; & M. Rajavaara, *Kehittämistyö itseanalyysiin* (ss. 72-87). Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.

Autio, Kirsi (2015). Miten myönteinen tunnistaminen ammatillisena työotteena haastaa työntekijän? Teoksessa Häkli, Jouni; Kallio, Kirsi Pauliina & Korkiamäki, Riikka, *Myönteinen tunnistaminen* (ss. 112-117). Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Bandura, Albert (1977). Self efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological review*. Vol 84, No 2, 191-215.

Bandura, Albert. (2012). On the functional properties of perceived self-efficacy revisited. *Journal of management*. Vol 38, No 1, 9-44.

Dunderfelt, Tony. (1990). *Elämänkaari psykologia*. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Erkko, Anna & Hannukkala, Marjo. (2013). *Mielenterveys voimaksi, käsikirja nuorisotyön ammattilaisille*. Helsinki: Suomen mielenterveysseura.

Eteläpelto, Anneli; Collin, Kaija & Saarinen, Jaana (toim.) (2007). *Työ, identiteetti ja oppiminen*. Helsinki: WSOY.

Grönfors, Martti 2015. Havaintojen teko aineistonkeräyksen menetelmänä. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimus metodeihin 1. Jyväskylä: PS-kustannus. 4. uudistettu ja täydennetty painos.

Hautala, Tiina; Hämäläinen, Tuula; Mäkelä, Leila & Rusi-Pyykönen, Mari (2013). *Toiminnan voimaa, toimintaterapia käytännössä*. Helsinki: Edita publishing.

Heinonen, Jari (1999). Kohti yksilöllistä pirstoutumista vai demokraattista yhteisöllisyyttä? Teoksessa STAKES, *Yhteiskuntapolitiikka-YP 64 (1999) : 3* (ss. 270-278). Helsinki: STAKES.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurma, Helena (2001). *Tutkimushaastattelu, teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Helsinki University Press.

Houtenville, Andrew & Kalargyrou, Valentini (2015). Employers' Perspectives about Employing People with Disabilities: A Comparative Study across Industries. *Cornell Hospitality Quarterly Vol. 56(2)*, 168–179.

Häkli, Jouni; Kallio, Kirsi Pauliina & Korkiamäki Riikka. (ei pvm). Tunnustaminen myönteisen tunnistamisen ulottuvuutena. Teoksessa Häkli Jouni; Kallio Kirsi Pauliina;& R. Korkiamäki, *Myönteinen tunnistaminen* (ss. 126-128). Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry.

Hämäläinen, Juha (2000). *Sosiaalipedagoginen strategia koulutuksesta ja työstä syrjäytyneiden ja syrjäytymisuhan alla elävien nuorten auttamiseksi*. Kuopio: Snellman instituutti.

Hänninen, Kaija (2007). Palveluohjaus, asiakaslähtöistä täsmäpalvelua vauvasta vaariin. *Stakesin raportteja 20/2007*. Helsinki: STAKES.

Ilmonen, Kaj (2005). Luottamuksen operationalisoinnista. Teoksessa P. Jokivuori, *Sosiaalisen pääoman kentät* (ss. 45-68). Jyväskylä: Kirjoittajat ja Minerva Kustannus Oy.

Invalidiliitto. (2008). Kiinni elämässä, oivalluksia ja onnen pilkahduksia. Helsinki.

Isaacs, William. (1999). *Dialogue and the art of thinking together*. New York: Doubleday.

Järvensivu, Anu & Piirainen, Tatu. (2011). Linking theory and practise, learning networks at the service of workplace innovation. Teoksessa T. Alasoini;M. Lahtonen;N. Rouhiainen;C. Sweins;K. Hulkko-Nyman;& T. Spangar, *Linking theory and practise, learning networks at the service of workplace innovation* (ss. 67-90). Helsinki: TYKES työelämän kehittämisohjelma.

Kallio, Kirsi Pauliina;Korkiamäki, Riikka & Häkli, Jouni. (2015). Myönteinen tunnistaminen, näkökulma hyvinvoinnin edistämiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen. Teoksessa Häkli Jouni; Kallio Kirsi Pauliina & Korkiamäki, Riikka. *Myönteinen tunnistaminen* (s. 9-35). Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry.

Kalliola, Tiina.;Kurki, Arja; Salmi, Marjaana & Tamminen-Vesterbacka, T. (2010). *Matkalla ohjaajuuteen*. Helsinki: Tekijät ja Kustannus-osakeyhtiö Kotimaa.

Kaskisaari, Marja. (2005). Luottamus sosiaalisena rakenteena, näkökulmina työuupumus ja käsitteen feministinen kritiikki. Teoksessa Jokivuori, Pentti. *Sosiaalisen pääoman kentät* (ss. 256-269). Jyväskylä: Kirjoittajat ja Minerva kustannus Oy.

Kivelä, Valtteri & Lempinen, Juho. (2009). *Arki hallintaan, nuorten ryhmätoiminnan ohjaaminen*. Turenki: KOTA, lasten ja nuorten hyvinvointi ry.

Korkiamäki, Riikka. (2015). Lasten ja nuorten arkisen toimijuuden tukeminen. Teoksessa Häkli, Jouni; Kallio, Kirsi Pauliina & Korkiamäki Riikka, *Myönteinen tunnistaminen* (s. 131-165). Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Kurki, Leena. (1997). Nuorisokasvatus sosiokulttuurisen innostamisen kehyksessä. Teoksessa Hämäläinen, Juha, *Sosiaalipedagogiikka* (s. 201-227). Porvoo: WSOY.

Kurki, Leena. (2008). *Innostava matkailu, sosiokulttuurinen innostaminen ja vapaa aika*. Helsinki: Oy Finn lectura ab.

Kurki, Leena. (2010). Nuorisokasvatus sosiokulttuurisen innostamisen kehyksessä. Teoksessa M. S. Elina Nivala, *Nuorisokasvatuksen teoria- perusteita ja puheenvuoroja* (s. 201-228). Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Kurki, Leena. (2014). Sosiaalipedagogisen osallistamisen näkökulma aikuiskasvatukseen. Teoksessa E. K. Anja Heikkinen, *Aikuisten kasvu ja aktivointi* (s. 117-137). Tampere: Tampere university press.

Kuure, Tapio. (2015). Sosiaalisen vahvistamisen määrittely ja asema nuorten hyvinvoinnin palvelujärjestelmässä. Teoksessa V. t. tekijät, *Sosiaalinen vahvistaminen käsitteenä ja palveluina, Sosiaalisen vahvistamisen kehittämistoiminnan tuloksia* (ss. 5-67). Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys ry.

Laitinen, Matti & Nurmi, Kari. E. (31. 12 2004). *Mitä tarkoitetaan aktiivisella kansalaisuudella*. Noudettu osoitteesta Kansalaisyhteiskunta: http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/aktiivinen_kansalaisuus/mita_tarkoitetaan_aktiivisella_kansalaisuudella

Lampinen, Reija. (2007). *Omat polut, Vammaisesta lapsesta täysivaltaiseksi aikuiseksi*. Helsinki.

Lassander, Maarit; Solin, Pia.; Tamminen, Nina & Stengård, E. (2013). Asiakkaan voimaantuminen mielenterveyspalveluissa. *Yhteiskuntapolitiikka*, 685-691.

Lehtonen, Teemu J. (2002). *Organisaation osaamisen strateginen hallinta*. Tampere: Tampere University press.

Leiman, Mikael. (2015). Dialoginen ohjaus. Teoksessa M. Vanhalakka-Ruoho, *publications of the university of eastern Finland, Reports and studies in education, humanities and theology* (ss. 57-68). Joensuu: University of eastern Finland.

Lillrank, Paul. (1990). *Laatunmaa*. Jyväskylä: Oy Gaudeamus Ab.

Lillrank, Paul. (2003). *Laatuajattelu, laadun filosofia, tekniikka ja johtaminen tietoyhteiskunnassa*. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otava.

- Linnakangas, Ritva; Suikkanen, Asko; Savtschenko, Victor & Virta, L. (2006). *Uuden alussa vai umpikujassa? Vammaiset matkalla yhdenvertaiseen kansalaisuuteen. STAKES:in raportteja 15/2006*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Lundbom, Pia.;& Herranen , Jatta. (2011). *Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä*. Helsinki: Humak, Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Lämsä, Anna-Liisa. (2012). *Vammaisten ja pitkäaikaissairaiden nuorten aktiivinen osallisuus*. Dublin, Ireland: European foundation for the improvement of living and working conditions.
- Martelius, Timo. (2. 27 2015). *Sosiaalipalvelujen hankinnat ja kilpailuttaminen*. Noudettu osoitteesta www.thl.fi: <https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/palvelujen-jarjestamisprosessi/sosiaalipalvelujen-hankinnat-ja-kilpailuttaminen>
- Martin, Marjatta. (2016). *Nuoruus, vammaisuus ja kuntoutuksen merkitys*. Rovaniemi: Lapin yliopisto, University of Lapland.
- Maula, Janna. (2014). *Vaikeasti vammaisen aikuisen arki*. Tampere: Tampereen yliopisto, yhteiskunta ja kulttuuritieteiden yksikkö.
- Mehtonen, Tuija. (2011). Sosiaalisen vahvistamisen osaaminen. Teoksessa J. H. Pia Lundbom, *Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä* (ss. 16-21). Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Miceli, Maria & Castelfranchi, Cristiano. (2010). Hope, the power of wish and possibility. *Theory and psychology, Vol. 20 No. 2*, 251-276.
- Morris, Jenny (2001). Social exclusion and young disabled people with high levels of support needs. *Critical social policy. Vol 21 No 2*, 161-183.
- Mönkkönen , Kaarina. (2002). *Dialogisuus kommunikaationa ja suhteena*. Kuopio: Kuopion yliopisto.
- Mönkkönen , Kaarina. (2007). *Vuorovaikutus, dialoginen asiakastyö*. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Niiranen , Vuokko.;Seppänen-Järvelä, R.;Sinkkonen, M.;& Vartiainen, P. (2010). *Johtaminen sosiaalialalla*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Nurmi, Jari, Erik. (2014). Nuoruusiän kehitys. Etsintää, valintoja ja noidankehiä. Teoksessa Lyytinen, Paula; Korkiakangas, Mikko; Lyytinen, Heikki. *Näkökulmia kehityopsykologiaan, kehitys kontekstissaan*. Helsinki: Wsoy. s. 256-274
- Palonen, Tuire & Lehtinen, Erno. (2005). Yhdessä osaaminen sosiaalisen pääoman muotona. Teoksessa Pentti. Jokivuori, *Sosiaalisen pääoman kentät*. Jyväskylä: Minerva kustannus oy.
- Peavy, Vance. R. (1997). *Sociodynamic counselling, a constructivist perspective*. Canada: Trafford publishing.

Poskiparta, Marita; Kettunen, Tarja & Liimatainen, Leena. (2000). Questioning and advising in health counselling. *Health education journal*, 69-89.

Pulkkinen, Lea. (2014). Aikuisuus. Teoksessa *Ihmisen psykologinen kehitys* (ss. 178-230). Jyväskylä: PS-kustannus.

Rantanen, Jarkko. (2013). *Vaikuta tunteisiin*. Liettua: Talentum Media Oy.

Rautiainen, Markku. (2010). *Sosiaalinen vahvistaminen - Muutostyöskentely, kuntoutuminen, kontrolli ja sinnikkyys asumiseen liittyvän työn yhteydessä*. Helsinki: Edita publishing Oy.

Rautiainen, Markku. (2011). Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Teoksessa Lundbom Pia & Herranen, Jatta. *Nuorten asumisen sisältöpalvelut sosiaalisena vahvistamisena ja psykososiaalisena työnä* (ss. 97-126). Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, HUMAK.

Ruohotie, Pekka. (1998). Vuorovaikutteinen oppiminen. Teoksessa P. Ruohotie; J. Kulmala; & L. Siikaniemi, *Työssä oppiminen. Oppilaitosten ja työelämän roolimuuutos, esteitä ja edistäjiä* (ss. 75-95). Helsinki: Opetushallitus.

Ruohotie, Pekka. (2002). *Oppiminen ja ammatillinen kasvu*. Helsinki: Warner Söderström Osakeyhtiö.

Ryan, Richard. M.; Lynch, Martin. F.; Vansteenkiste, Maartin & Deci, E. L. (2011). Motivation and autonomy in counseling, psychotherapy and behavioral change. A look at theory and practise. *The counseling psychologist*, 193-260.

Räty, Tapio. (2010). *Vammaispalvelut, vammaispalvelujen soveltamiskäytäntö*. Helsinki: Kynnys ry.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2009. Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV, kvalitatiivisen menetelmien verkko-oppikirja. Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston julkaisuja. Tampereen yliopisto

Saaristo, Anne Marie. (2011). Emotionaalinen ammattitaito osana sosiaalisen vahvistamisen taitoisuutta. Teoksessa P. Lundbom; & J. Herranen, *Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä* (ss. 71-85). Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, HUMAK.

Salmela, Sanna. M; Kettunen, Tarja & Poskiparta, Marita. (2010). Vaikuttavan elintapaohjausinterventio suunnittelu, helpommin sanottu kuin tehty. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti*, 208-218.

Sarala, Urpo.; & Sarala, Anita. (2001). *Oppiva organisaatio, oppimisen laadun ja tuottavuuden yhdistäminen*. Tampere: Palmenia.

Siitonen, Juha. (1999). *Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua*. Oulu: Oulun opettajankoulutuslaitos.

Silvonen, Jussi. (2015). Toiminta ja suhteet, neljä fragmenttia toimijuudesta. Teoksessa M. Vanhalakka-Ruoho, *Publications of the university of eastern Finland*,

Reports and studies in education, humanities and theology (ss. 3-16). Joensuu: University of eastern Finland.

Sosiaali- ja terveysministeriö. (2010). *Suomen vammaispoliittinen ohjelma, Vampo 2010-2015*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Sosiaali- ja terveysministeriö. (2015). *Vammaislainsäädännön uudistamistyöryhmän loppuraportti*. Helsinki.

Suhonen, Leena;& Timonen, Kirsi. (2012). *Oma koti, yksilöllinen tuki*. Pohjois-karjalan osahanke.

Suomen tasavallan hallitus. (2008). HE 166/2008 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain 4 §:n muuttamisesta. Helsinki.

Suominen, Sauli & Tuominen, Merja. (2007). *Palveluohjaus, portti itsenäiseen elämään*. Tampere: Profami Oy.

Suvikas, Annukka.;Laurell, Leena & Nordman, Pia. (2007). *Kuntouttava lähihoito*. Helsinki: Edita Prima Oy.

Toikko, Toikko.;& Rantanen , Teemu. (2009). *Tutkimuksellinen kehittämistoiminta, näkökulmia kehittämisssessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon*. Tampere: Tampere University Press.

Valjakka, Sari. (2015). *Neurologisesti pitkäaikaissairaiden ja vammaisten ihmisten lapsuudenkodista itsenäistyminen*. Teoksessa ASPA, *Aspa selvityksiä 1/2015*. Helsinki: ASPA.

Valvira. (2012). *Vammaisten henkilöiden ympärivuorokautiset asumispalvelut, valtakunnallinen valvontaohjelma 2012-2014*. Helsinki.

Vuolle-Selki, Tuula. (2010). *Kohti itsenäistä elämää, vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiö 120 vuotta*. Helsinki: Minerva.

Watermeyer, Brian. (2014). *Disability and loss: The psychological commodification of identity*. *Psychology journal Vol 11, no 2.*, 99-107.

Webb, Darren. (2007). *Modes of hoping*. *History of the human sciences. Vol. 20 No. 3*, 65-83.

Vänskä, Kirsti; Laitinen-Väänänen, Sirpa; Kettunen, Tarja & Mäkelä, Juha. (2011). *Onnistuuko ohjaus, sosiaali- ja terveysalan ohjaustyössä kehittyminen*. Helsinki: Edita.

LIITE 1. Nuorten teemahaastattelujen runko

1. Mitä ajatuksia sinulle tulee käsitteestä yhteisöllisyys?
2. Mitä mieltä olet vammaisten yhdenvertaisuudesta yhteiskunnassa?
3. Vaikeasti liikunta vammaisen nuoren tuen tarpeet
4. Minkälaista tukea ja ohjausta koet tarvitsevasi arjessa?
5. Millä tavalla tukea pitäisi sinun mielestä antaa?
6. Mitä asioita pidät tärkeänä toimiessasi ohjaajien kanssa Lauttasaaren opiskelija asunnoilla?

LIITE 2. Työyhteisön teemahaastattelujen runko

1. Mitkä asiat mielestäsi muodostavat laadukkaan työn?
2. Mitä asioita perustehtäväämme kuuluu?
3. Olemmeko mielestäsi työyhteisön sisällä samaa mieltä perustehtävästä?
4. Miten voisimme rakentaa yhteistä käsitystä perustyöstä? (keinoja, mitä liittyy, mitkä asiat vaikuttavat siihen, mitä tulisi huomioida)
5. Mistä asioista hyvinvointi mielestäsi koostuu?
6. Millä tavalla voimme mielestäsi tukea asukkaan hyvinvointia?
7. Mitä osaamista mielestäsi asumispalveluohjaajan töissä tarvitaan? Entä jos kyseessä asukas jolla on haasteita monella elämän osa alueella, esim. päihde- ja mielenterveyden ongelmat?
8. Mitä ajatuksia tavoitteiden asettaminen sinussa herättää?

LIITE 3 Kehittämistyön muistiinpanoja

Kehittäminen

- Alussa ajateltiin, että tuki ja ohjaaminen tuo lisää ajallista työtä. Lopussa se näyttäytyy enemmän orientaationa joka vain vähäisessä määrin lisää varsinaisia työtehtäviä. Korostui yhteisten käytäntöjen olemassaolo.
- Keskusteluissa puhumme nuorista ja asukkaista riippuen tilanteesta.
- Pitkä aika mahdollisti tiedostamisen työyhteisössä. Kokonaiskäsitys sosiaalisen vahvistamisen sisällöistä vahvistui?
- Sosiaalisen vahvistamisen nostaminen fyysisen avustustyön rinnalle. Työ on samanarvoista ja työn ostaja maksaa toisten asukkaiden kohdalla juuri tuki ja ohjaustyöstä.
- Lähtökohta voimavaroissa ja työyhteisön voimaannuttamisessa. Saada aikaan positiivinen käsitys tuki ja ohjaustyöstä.
- Kehittämispäivään: Miksi osaaminen olisi työntekijän näkökulmasta tärkeää? Ammatillinen kasvu. Hyödyksi missä vaan ihmistyössä. Asukkaiden tuen turvaaminen. Henk koht kasvu ihmisenä. Työn monipuolistuminen. Kokonaisvaltainen työn mielekkyyden ja monipuolisuuden lisääntyminen.
- Vuoden kestänyt kehittäminen on lisännyt työyhteisön tietoutta sosiaalisen vahvistamisen sisällöissä.
- Sosiaalisen vahvistamisen arvo asumispalveluissa tiedostetaan ja se nähdään tärkeänä osana tulevaa palveluntuotantoa.
- Erilaiset sosiaalisen vahvistamisen käytännöt ovat tulleet näkyväksi osaksi työtä.
- Työn kehittäminen ja tarpeen mukaan uusien tukimuotojen kehittäminen on alati käynnissä oleva prosessi ja siihen kannustetaan työnantajan puolelta.

tuotteistaminen

- Tuen ja ohjaamisen vaikutuksia on hankala mitata. Kuitenkin esim case esimerkkejä käyttämällä voidaan kuvata eri elämän osa alueiden toimivuutta ja omia kokemuksia elämänlaadusta
- Tuen ja ohjaamisen sisällyttäminen palveluntuotantoon lisää palvelun laatua merkittävästi. Tällöin siihen panostaminen välittyy asukkaista myös ulospäin. Palveluista tulee haluttuja asukkaiden keskuudessa. Merkittävä kanava edelleen puskaradio.
- Mitä lisäarvoa tuo asumispalveluohjaaja? Eikö toimintoja periaatteessa voisi toteuttaa henk. Koht. Avustaja?
- Asukkaan tuen tarpeet eivät aina korreloi kunnan määrittelemien palveluiden kanssa. Kysymys kuuluu, minkälaisista palveluista asukas hyötyy? Kunnat määrittelevät mielellään palvelut itse. Kuitenkin tuki jonka asukas saa Henk koht avustajalta ja palveluverkoston ei kaikissa tapauksissa riitä vaan tarvitaan välitöntä tukea arjessa.
- Mitä sellaista voimme tarjota joka tekee meidän yksiköstä erityisen? -->palveluita näkyväksi kunnille.
- Henkilökohtaisen avustajan palvelut voivat täyttää osaltaan sosiaalista tyhjiötä mutta eivät sinällään välttämättä tue nuorta kohti yhdenvertaisuutta ja itsenäisempää elämää.
- Työn tilaaja: Palvelun turvaaminen markkinoilla. Profiilin kohennus. Säätiön perustehtävän mukaisuus. Työn tekijöiden osaamisen kehitys. Asiantuntija kasvun ja tukemisen alueilla.
- Palvelun ostaja: Raskaamman kuntoutuksen ja syrjäytymisen ehkäisy.
- Tuki ja ohjaaminen vaatii resursseja. Tarvitaan erilaisia menetelmiä joilla voidaan järjestää. Työn suunnitelmallisuus.
- Tukea ja ohjausta tulee järjestää tarvittaessa, vaikka ei pyydä. Tuetaan tähän.

Sosiaalisen vahvistamisen areenat

- Tuki ja Ohjauskäynnit
- Ryhmätoiminta
- Ajan vietto ja läsnäolo
- Yhteydenpito verkostoihin
- Arjen hallinnan tuki

Johtaminen

- Lähdetään liikkeelle työntekijöiden voimavaroista. Myös työntekijöitä on syytä voimaannuttaa. Kyseessä on siis kaksitahoinen malli, jolloin työntekijöiden oman osaamisen ja voimavarojen tiedostamisella saadaan sosiaalinen pääoma ja voimavarat myös asukkaiden käyttöön. Työnantaja voi luoda työlle sellaisen ympäristön ja raamit, jotka mahdollistavat itsensä toteuttamisen. Jokaisen työntekijän voimavarat saadaan täten käyttöön.

- Riittävä osaaminen tulee varmistaa. Kuitenkin pääosassa työyhteisön jäsenten keskinäinen ja yksilöllinen tavoite työlle. Myös työkuluttuuri tärkeässä osassa.
- lähdetään liikkeelle työntekijöiden voimavaroista. Mitä lisäarvoa voi tuoda. Kannustetaan pohtimaan mitä voimavarat voisivat merkitä asukkaiden näkökulmasta.
- Organisaatio
- Haasteita työnjaossa. Toiset ohjaavat, toiset ei.
- Työntekijöiden voimaantuminen
- Arvot ja etiikka johtamisessa. Yhteinen keskustelu aiheista työyhteisössä-->ajatuksia voi herättää keskusteluiden yhteydessä. tukea ja auttaa pohtimaan. toimintakulttuurin luominen. Mönkkönen 33.
- Työssä jaksaminen ja oma hyvinvointi. Työmotivaatio keskeisessä osassa myös asukastyössä.
- Työntekijöiden itsetunnon kohotus. Minä pystyvyyden tunteen nostatus ja pelkojen häivytyt. Rohkaisu ottamaan vastuuta. -->edellyttää aitoa kohtaamista ja työntekijöiden arvostamista sellaisina kuin he ovat. voimavarojen esiin nostaminen ja valjastaminen yhteisten tavoitteiden suuntaan.
- Paljolti tahtotila ja organisaation painatuksen seuraus kuinka paljon tukea lähdetään mahdollistamaan. näkyväksi tekeminen.
- **Tuki ja ohjaus**
- Elämän hallinnan tuki. Hoidettavia asioita voi olla niin paljon että asukas ei yksinkertaisesti selviä niistä yksin. Taakkaa voidaan jakaa niin että esim. Henkinen toipuminen mahdollistuu. Voimavarojen elpymässä voidaan asukkaan vastuuta asteittain lisätä.
- Vammasta johtuvat haasteet liittyen Henk koht apuun, kuljetuksiin, toteutuuko yhdenvertaisuus? Nuori joutuu hoitamaan opiskelujen ohella päivittäin suuren määrän sopimisia ja toimimaan työnantajana henk. Koht. Avustajalle.
- Neuvontatyö ja tiedon jakaminen terveellisen elämän suhteen.--> olennaista tässä miten tulee esille keskustelussa. Yhteinen pohdinta ja asioiden ihmettely on yksi hyvä lähestymistapa.
- Ennalta sovitut ohjauksikäynnit eivät aina toteudu sisällöllisesti Niinkuin on ajateltu. Joskus jaksaminen on heikoilla tai tarve on toisenlainen. Tällöin on parempi vaikka juoda kahvit tai lähteä kävelyille. Vrt. Miika. Tämä ei tosin saa johtaa asioista ja tekemisestä luopumiseen. Motivoiva haastattelu on menetelmä jossa ei lähdetä vastaan vaan etsitään uusia tapoja päästä yhdessä perille.
- Vammaisetkin ovat ensisijaisesti nuoria. Kasvun tukeminen ja ohjaus korostuu asumispalveluita tuottaessa. Nuorisotöiden sisältöjen tuominen asumispalveluiden yhteyteen. -->mitä sisältöjä ja millä tavoin voidaan tuoda asumispalvelun yhteyteen? Koulutukset. Osaamisen johtaminen.
-
-
- Yksikössä korostuu vaihteleva tuen tarve. Tukea täytyy tarvittaessa olla tarjolla ja tarvittaessa olla olematta.
- Yksilöllinen tuen tarve. Sosiaalinen, fyysinen, psyykinen, hengellinen. --> esim. Kuntoutus, tuki, ohjaus ja neuvonta.
- Cp vammassa kunto voi vaihdella päivästä riippuen.
- Vapaaehtoistyön käyttö. esim. Amigo.
- Vaikka itsenäinen silti tuetaan ja seurataan sivusta. Erityisesti hoidollisissa tilanteissa
- Löytää voimavaroja ja sitä kautta merkityksellistä toimintaa.
- Ymmärrys vammoista ja niiden vaikutuksista olemassa taustalla.
-
- Vamma→Este, hidaste tai sitäkään. Ei saa olla määräävä tekijänä
- Ilarin haastattelut erityisen tuen pohjalla.
- Järjestöt Suuntana tuelle. Tulevaisuudessa uudenlaisia toimijan ja osallisuuden malleja. Intresseistä käsin kohti yhteisöllisyyttä. Asumispalveluohjaaja siltana.
- Nuorille joilla on elämä hakusessa.
-
- Kohti omia unelmia.
- Elämän merkityksellisyys.
- Asukkaat ensisijaisesti nuoria. Tarvitaan kasvun ja tuen työvälineiden osaamista.
- Tuen tarpeet vaihtelevat asukkaasta riippuen. Kokonaisvaltainen näkemys ihmisestä pohjalla.

- Vaikeavammaisuus konseptina tarvitsee monenlaista osaamista. Osaamista tarvitaan kuntoutuksen, hoidon ja huolenpidon sekä kasvun ja tukemisen osa-alueilta. Itsenäisyyden tukeminen edellyttää kuitenkin erityisesti
- Tuen ja ohjauksen täytyy olla tarvittaessa saatavilla. Tarvittaessa asioita otetaan yhdessä hoidettavaksi ja Nuoren voimaantuessa arjen hallinnan osa-alueita ja asiointia aletaan jakamaan sopivassa määrin.
- Toimia siltana ja yhteyshenkilönä vammaa tuntemattomalle ihmiselle.
- Ymmärrystä vammaisen ihmisen todellisuudesta. Siitä mitä haasteita yhteiskunnassa piilee.
- Yhdessä ihmettely ja oppiminen. Ei tarvitse tietää mutta valmius kohdata tosiasiat ja ymmärtää niiden kompleksiset yhteydet todellisuudessa. Yhdessäoppiminen ja oivaltaminen. Myös työntekijän rajallisuuden hyväksyminen.
- Tuki ja ohjaus palveluvalikkoon. Pitää voida pyytää tukea tekemiseen yms.
- Asukkaalla tulee Olla Mahdollisuus myös häiriöttömään asumiseen ilman että joku on koko ajan tarjoamassa apua ongelmiin. Haasteena on että lähdetään liikkeelle siitä että asukkaalla on jo lähtökohtaisesti ongelma.

Vuorovaikutus

- • Tärkeä asia on orientaatio kasvaa ja kehittyä myös itse ihmisenä. Ideana ei ole olla tietävänä asiantuntijana kuin tarvittaessa. On kyettävä myös menemään toisen rinnalle ilman vastauksia yhdessä pohtimaan elämää ja sen haasteita ja mahdollisuuksia. Tällöin päästään samalla aidosti toisen rinnalle. Osaaminen ja tieto kyllä välittyy.
- Vaikeavammaisuus aiheuttaa erityisen tuen tarpeita. Nämä vaihtelevat yksilöittäin. Tällaista tukea ja ohjausta on tärkeää olla saatavilla. Sen on myös välityttävä ja oltava läsnä..
- Vamma ei saisi hallita keskustelua. Intressit, voimavarat keskiössä.
- Oma ihmiskäsitys. Mitkä asiat Merkitsevät? Vrt. Asukaslähtöinen vuorovaikutus.
- Miten otetaan puheeksi haastavia aiheita? Entä ammatillinen puoli?
- Itse reflektio. Tuki ohjaus ja neuvonta. Mikä ero?
- Mikä minun mielestä on hyvää? Mikä ratkaisu minun mielestä on hyvä? Mitä minä pidän elämässä tärkeänä?
- ydin tavoite että toinen saa puhua. Että toinen saa kokea olevansa tärkeä. Huomaa omaavansa voimavaroja. Saa toivon tunteen. Kaikella on merkitystä ja elämässä on mahdollisuuksia.
- myös että voi olla vaan hiljaa. Kuitenkin niin että toinen on läsnä. Toinen välittää ja on minua varten.
- Vuorovaikutuksen ero tasot. Proaktiivinen.
- Mikä.lähtökohta keskustelussa. Olenko tässä hetkessä?
- Jokainen kehittyy vuorovaikutustaidoissaan. Vuorovaikutus voi olla sanatonta tai sanallista.
- Tärkeää ilmaista hyväksyntää ja kiinnostusta. Innostusta ja toivoa. Tuoda omalla olemuksellaan esiin se, että välittää ja haluaa olla toisen seurassa.
- Oma kasvu ja oppiminen nuoren kanssa keskusteluissa
- Auttaa tunnistamaan tunteita
- Tarinallisuus nuoren todellisuuden kuvaamisessa

Ammatillinen kasvu ja osaaminen

- Tukea ja ohjausta ei voi edellyttää kuin tietyn verran. Keskiössä työntekijän osaaminen ja oma halu
- Tärkeää että aidosti välittää ja on läsnä.
- Mitä voidaan edellyttää työnkuvan puitteissa? Mikä on riittävä keskitaso?
- Tarvitaanko uutta tehtävänimikettä?
- Oma ammatillinen identiteetti ja ammatillinen kasvu motivaattorina
- Kehys olemassa mihin pyritään.
- Vapautetaan työyhteisön omat voimavarat.
- Hyvinvointi ja terveysosaaminen. Ihmiskäsitys. Jokainen lähtee omasta lähtökohdasta.
- Luodaan suuntaviivoja työlle. Raamit tielle ja ohjaamiselle
- Oma kasvu ja oppiminen. Vuorovaikutustaitojen ja pedagogisen osaamisen katsotaan perinteisesti kuuluvan koulutetumpien ammattialojen osaamisalueiksi. Niitä voidaan kuitenkin viitoittaa oman ammatillisen kasvun pohjalle.
- Erikoisosaaminen. Fysioterapia, toimintaterapia yms. Käyttö asumispalveluiden osana.
- Sisällöt tulevalle oppimiselle. Nimittäjät osaamiselle. Jokainen tekee.
- Työtä on syytä havainnollistaa osa-alueiden avulla sen ollessa monipuolista ja Monialaista osaamista vaativaa

- Vastustus uuden kehittäminen. Muutos. Koetaan että työt lisäänty.
- Hyvä motivaattori.
- Ei voi edellyttää. Mikä on keskitaso. Mikä riittää?
- Asukkaiden tarpeet muuttuvat ajan saatossa. Työntekijän täytyykö muuttua mukana?

Käytännön haasteita

- Miten saadaan tuki ja ohjaus osaksi päivittäistä asumispalvelua?
-->työn organisointi ja tuen ajoittuminen.
 - Tuki ja ohjaus tarvetta ei aina ilmaista pyytämällä. Työn luonne on erilaista. Täytyy mennä ei nalle. Millä varmistetaan tuen ja ohjauksen välittyminen. Itsenäisemmät asukkaat pyytävät apua.
 - Itsenäisempien nuorten tarpeet
 - Henk koht avun määrä vähäisempi asumispalvelun johdosta.
 - Henk koht apua ajatellaan tulevaisuuden palvelumuodoksi. Mikä on asumispalveluiden merkitys?
- Pelätään mennä liian lähelle. jos tehdään itsestä korvaamattomia.

